

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XIX. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT, 1889. JULIUS 4.

27. SZÁM.

Megjelenik minden csütörtökön egy iven. — Előfizetési ára egy évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt 50 kr. — Szerkesztő ségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők: külmagyarutca 9 sz.

Nervus rerum gerendarum.

Mind hiában, hogy egyházi szerves életünkben a lelkesedés hevét, a kötelesség-tudás erejét az anyaszentegyház eszményi, nem e világból való céljaiból merítjük, ez ideális föladatak munkáit itt a földön kell végeznünk, itt kell megszerez-nünk az eszközöket, melyek a célok bár részben való megközelítéséhez segíthetnek s az egyházi élet szervezetében szintén teljes érvényben áll az a törvény, melyet a legnagyobb magyar a nemzeti közélet számára egész általánosságban állapított meg, hogy csak az erős, a gazdag nemzet lehet mivel, boldog.

Az egyetemes egyház közösségének vágya kezdettől fogva élt a magyar protestánsok szívében; de az ideális cél valósulása csak attól fogva lesz számítható, hogy e közösség kézzel fogható, földi szervezetet nyert s bár az állammal szemben való jogbiztonság s ha kell: jogvédelem; a közös törvényhozás; az alapjában való egységes szervezet és kormányzat; az egyöntetű nevelő-oktató rendszer; az egységesített igazságszolgáltatás elvi határozmányai nagy és messziható eredmények előidézésére vannak ez unió rendjén hivatva, mindezeknek realitást, gyakorlati alapot mégis és főként a közalap institúciójában vetett és adott a Felség szentesítette törvény, ez az az állandó és folyton szemünk előtt álló kapocs, a melynek útján az egyetemes egyház minden tényezője örökön tudatában marad közös szervezet megvalósítandó céljai iránt való állandó kötelezettségének s a körébe eső célok mértéke szerint, a közalap javadalmaihoz való jogosultságának.

Egyházkerületi párciális érdekköreink s ezeknek föladatai szintén ernyedetlen munkára sarkalnak, immár kodifikált törvénykönyvünk törvényhozási, kormányzati, igazságszolgáltatási, közoktatási határozmányai mindnyájunk számára kijelölik a munkatért, a melyen magunknak kisza-

bott kötelességeink szerint, isten országának elközelgésére szorgalmatoskodni vállalkozánk; programunkban ott szerepel papjaink szellemi és erkölcsi színvonalának emelése; tanáraink kvalifikációjának a felekezeti érdekközösség élő, éltető lelkével való kiegészítése; népnevelésünk általánossá és minél tökéletesebbé tétele s a nemzeti életfejlődés tényezői sorában egyházunknak is minél intensivebb faktorként való szerepeltetése templomaink elhivatásához méltó alakban és számban való kiépítése; iskoláink megfelelő mértékben való megsokasítása; papi, tanári és tanítói javadalmaink fölemelése; a nyugalomra érdemes munkások s özvegyeik, árváik bár szűkös ellátása mind, mind olyan feladatok, ama magasrendű célok szolgálatában, a melyek nélkül tehetetlen csüggetésséggel kellene kétségbeesnünk s a melyeknek mindenk előtt való megszerzése, biztosítása s állandó fokozása szolgáltathatja egyedül a realitás alapját, ideális céljaink megvalósulásának elengedhetetlen előfeltételét.

Isten látja lelkünket, mily véghetetlen semmibe veszszük, egyénileg is célképpen tekintve, a földi javakat; de minél jobban ismerjük meg egyházunk állapotait, föladatait és rendelkezésre álló erejét, s azt hiszem, helyzetemnél fogva, bőven van módom e tekintetben a mélyre és messzire látásban, annál hatalmasabban vesz rajtunk erőt az az ellentállhatatlan meggyőződés, hogy ma és első sorban, ez eszköz megszerzése az elutasíthatatlan föladat, ha csak tizedrészét is akarjuk biztosítani eszményi törekvéseinknek, ideális céljainknak. Ha a háborúra, bizony, erre a nagy és szent munkára is, s a munka mindig harc és küzdelem, háromszorosan kell a pénz. Első sorban éppen ebből a szempontból tartom én újabbkori törvényhozásunk leggyökeresebb és legmesszibbre ható intézkedésének az esperesi látogatás amaz új módját, a mely az anyaszentegyház

alaptényezőinek: az egyházközségeknek nem csak vallás-erkölcsi, közigazgatási és iskolaügyi állapotait, hanem vagyoni összes érdekeit is állandó bírálat alá vetve, és a felülvizsgálat folytonos ellenőrzése alatt tartva, hivatva van, hogy útját állja azoknak a nagy mérvű károsodásoknak, nyakát szegje azoknak a lelkiösmeretlen gondatlansággal tört visszaéléseknek, a melyek idáig a legmérsékeltebb mértéket alkalmazva, legalább is tíz százalékkal károsították évenként a közvagyonot s csökkentették így az amurly is oly szükösen rendelkezésre álló eszközöket, melyek az egészséges életműködés és fejlődés alaptényezői és előfeltételei

Minél mélyebb és erősebb, tehát, meggyőződéstünk, melylyel ideális céljaink prosperálását ezeknek az eszközöknek mértékétől tesszük függővé, annál nagyobb örömmel, sőt lelkesedéssel kell üdvözölnünk minden olyan szabados módot, mely az eszközök megszerzésében segítségünkre szolgál. Már, pedig, az az 1564—1889. ig. t. sz. körlevél, a mely az egyházmegyei és egyházközségi összes hatóságokhoz szólva, lapunk utóbbi számának hivatalos részében apró betűs hasábjaival szerénykedik s az olvasók egy része előtt, bizonynyal, nem igen érdekes olvasmány szerében számít, a jelentőségre és messzihatasra nézve, bizony versenyezhet, az imént fejtegetett szempontból, akár a közalap, akár a reformált esperesi vizsgálat vagyoni ágának következményeivel. Csak, a ki az egyházi élet mindennapi kérdéseinek a gyakorlati ügy-intézés körében állandó nehézségeivel, bonyodalmaival ismerős, tudhatja méltányolni azokat a nem csak finánciális, hanem ezzel járó még nagyobb morális mizeriákat, a melyek a hivek szolgálmányainak, bér-járulékaiknak, rovatalainak beszédésével járnak. Hányszor, bizonynyal a legtöbbször, éppen erre a forrásra lehet visszavezetni az egyházközségi nehézségeket, a hivek és papjuk közötti háboruságokat, az averziókat, stb. s még, a hol bölcs előrelátással megkísérték is, hogy a pap és hivek ez irányban való érintkezését és viszonyát megszüntessék, a teljes elkülönítés. és e szerint az ebből származó odium elhárítása sehol sem sikerült. A közzétett kultuszminiszteri, illetőleg, pénzügyminiszteri leirat s körrendelet tapintatosan, de erélyesen felhasználva és érvényesítve, ezeket a mizeriákat,

ha nem is rögtönösen. de rövid idő alatt, teljesen meg fogja szüntetni a körlevélben kitűzött terminusok szigorú megtartása minden még lehető odiumot egyházi hatóságainkról a közigazgatás közegeire hárítja át.

Pedig, ha terjedelmére nézve nem is, de következményeinek fontosságára nézve, még ez általános érvényű intézkedésnél is nagyobb és áldásosabb lesz a hatása a körrendelet ama speciális természetű ígérétenek, mely az egyetemes egyház s az egyházkerületek helybenhagyásával megállapítandó célok akár állandó, akár határozott időre való fedezetének az állami közegek útján leendő beszédését helyezi kilátásba. Akár egyházközségi, akár egyházmegyei, egyházkerületi, avagy egyetemes egyházi szükségletekről legyen szó, a kormány ez egészen újon intézkedésének hatása ma, elmondhatjuk, beláthatatlan s az, legkivált a mi egyházkerületünkre nézve, mert, míg a királyhágón tuli vidékeken, néhol, eddig is élvezte az egyház, különösen a közigazgatás e segélyét, de az államét ott sem sehol, addig nálunk, tudjuk jól, míg a közigazgatási közegek is csak jótetszesök szerint adták meg köteles aszszistenciájukat, jövőre pedig, nem csak a törvény 5. §-a nyerte meg teljes szankcióját, hanem a kijelölt határok között, de melyek keretében minden speciális célunk bő helyet talál, az egész magyarországi reformált egyháznak nyitva a sorompó akciójának ez irányban megindítására és a fejlődés természetes rendje szerint való fokozására.

Az egész, természetesen, a kellő mérték megtartására int. Minél újabb valamely forma, annál nagyobb a föltűnés, mondhatjuk, idegenkedés, melyet költ, s a konzervatívizmus sehol annyira indikálva nincs, mint az egyházi élet és működés körében. De, viszont, a tapintatos kezdemény, az autonomia talajából sarjadva s ennek magát fokozó erejétől táplálva, elejét veheti, vagy legalább minimumra redukálhatja mértékét e föltűnésnek és idegenkedésnek s a jól kezdett munka, ezen a téren, valóban bámulatos eredményeket szülhet, elején a materiális eszközök megszerzésében s majd és ezek segélyével, a mi oly számos és oly magas ideális céljaink megvalósításában.

Szász Bél.

A n.-enyedi Bethlen-kollegium a közelebbi években és ma.

(Váró Ferenc, gymn. igazgató előterjesztése.)

(Folytatás.)

A Kasza és a Jancsó helyét s ezenfölül még azt a harmadik, klasszika-filológiai tanszéket, mely a kollégium költségvetésében körülbelül a Gáspár János üresen maradt helyére illesztetett, ugyanazon 1873. év őszén, szokatlanul küzdelmes választással töltötte be az egyházkerület. Megválasztatott a Kasza helyére Lóte Lajos, ki már két évig; a klaszszikai tanszékre Székely Ferenc, ki már három éven át működött vala kollégiumunknál, mint segédtanár; a Jancsó helyére Elekes Károly, addig marosvásárhelyi rendes tanár. A választásbeli küzdelem a kollégiumi vagyonkezelés fölött kezdődött pártharcoknak volt folyománya E harcoknak s előzményeiknek történetével, illetőleg, autonomiánk némi kinövéseinek bírálatával sem ideje még, sem helye itt foglalkoznunk. Elég annyi, hogy a választások küzdelme a választottakat is inkább pártokhoz kötelezte, mint kellett volna. Az intézet avatatlan és erőszakos kéz alatt jelentkezett kárainak elhárításában az új erők is, tehát, megbénultak; a múlt hibáiban pedig, egyeseknek, sorsuk logikája, utólagosan juttatott sajtóságot szerepet. Az intézet népességének számát is, a mint látszik, a pártharcok nyomták le először a minimumra. A derekas kibontakozás, minden irányban, jóformán csak 1878-ban kezdődött meg.

Két évvel a kibontakozás kezdete előtt, 1876-ban, május 7-én, 72 éves korában halt meg Vajna Antal, pedagogiarkha és neveléstanár, két évvel élte túl a kibontakozás kezdetét, s 1880. július 14-én, szintén 72 éves korában, halt meg Mihályi Károly, a bölcsélet és klaszszika literatura tanára. Vajna és Mihályi ugyanegy évben, 1844-ben foglalták vala el helyüket, Vajna kiválóan rendtartó, Mihályi főleg melegítő hatásával szolgálta hasznosan az intézetet egy emberöltőn át. Vajna az alma maternek eljáró munkaeszköze lett, Mihályi ünneplő ékszere. Vajna reálistan gondolkozott, sokat és kitartóan dolgozott, ellenőrzött, dorgált; az ifjuság némileg félté őt, s nem tudta, hogy mennyire szerettetik tőle; pedig szerette a tanulóserget, hanem ezt legfőlebb a székegy fiúk gyaníthaták, a kiket magán uton is támogatót, de annyival inkább korrigált is, s a kikből a vármegyék pusztuló magyarságát pótolni, a mint látszik, deukalioni szerepének s politikájának vallotta. Másnemű politika kevéssé érdekelte. Köteles munkakörén kívül való szereplés vágy nem háborgatta; kötelességeit azonban oly pontosan és sikeresen betöltötte, mint senki más. A társadalom ismerte, úgy lehet, tisztelte is őt; de tudni, keveset tudott róla, s ha igen: elegendő és ellentétes adatokat hallhatott róla. Rövid és egyenes utakon járván, a csécsap jóhír nem szegődhetett utitársául. Mindenkorra elvitázhatatlan érdeme marad Vajnának a változó tanítóju középosztályokban a jórend megteremtése és főtartása: ebbeli munkájának nehézségeiről és értékéről ránk maradt jegyzetei nagyon hitelesen és világosan tanuskodnak;

másik érdeme: Enyed s a kollégium veszedelme után, a tanintézet föltámasztása 1850. tavaszán; bőven és hitelesen szól erről Szathmáry.

Mihályi sok oldalú, mélyen gondolkozó, eredetiségével feltűnő tudós, megáldva szép érzékkel is, s kiváló hajlamokkal a szülő-művészetek mindenik ágára. Papi szószéken, tanári katedrán, iskolai ünnepélyen, ifjusági ének- és zenekarok próbáin, társaságban, mindenütt kívánt, kedvelt, népszerű, izgékony alak; életrevaló, gyakorlatias ember annál kevésbé. Tanítványai szerették, követték, bálványozták; gondolkozása módjának, izlésének, sőt modorának is hatása alatt sokan állottak. Oszlogatta a szellemi kincseket tanítványainak, s maga anyagi szegénységben halt meg, inséget hagyván övéire. Reá is talál, a mit ő mond volt tanáráról! s egyik példányképeről, Hegedüs Sámuelről: „magas céloknak, szent érdekeknek élt; anyagi haszna nem csak nem volt földolog előtte, sőt annyira tekinteten kívül hagyta, hogy a világ okosai róla példálózta.” Szenvedélyesen tanult, buvárkodott és írta könyveit. „Szarmasztató philosophiája” megjelenvén, az akadémiának levelező tagjául választott, mint tanár-előde, Köteles, s bálványozott tanárai, Hegedüs és Szász. Latin nyelvtanai, gyakorló és olvasókönyvei „Palaestra” és a „Suada Romana” címek alatt, sok tanulás és gondolkozás gyümölcsei tanárnak és tanárkönyvírónak gazdag tartalmu és tanulságos művek, de arra, hogy mint tankönyvek elterjedjenek, minden izökben eredetiek s megszokatlan jelleműek voltak; kinyomatásuk irónak és kiadónak anyagi veszteséggel járt. Valamivel többre ment állnevek — többi közt Philalet, írói név — alatt megjelent munkáival, fordításaival. Írói szerencséjének az volt megrontója, a mi tanításának sikerreit fokozá: a közdívathoz nem simuló, még a külsőségekben is makacs — pedig sohasem izléstelen egyéni színezet.

A Vajna helyét, mindjárt 1876-ban, mint helyettes tanár, 1879-ben pedig, mint megválasztott rendes tanár, kunszentmiklósi állomásától megválva, Nagy Lajos tölté be, azzal a változással, hogy a latin irodalom gimnáziumi tanítása mellett, nevelés-oktatástantada elő nem csak a tanítóképzőben, hanem a theol. akadémián is. A Mihályi helyének tervezett betöltése, pedig, 1881-ben nem sikerült. De ugyanakkor Décsey Károly theol. professzor nyugalomba vonulván, s az országos középiskolai törvény létrejötte is közel kilátásban levén 1882-ben a tanszékeknek már régebben szándékolt rendezése következett. Keresztes József, kizárólag a theol. akadémián, a bibliai tudományok tanítását vevé avatott kezébe Nagy Lajosnak a tanítóképző igazgatása lön gimnáziumi munkakörre helyett földadata; a gimnázium számára pedig egy klasszika-filológiai s egy magyarnyelv s irodalmi tanszék töltetett be Szilágyi Gyulával és Váró Ferencsel.

Három évvel ezután, mely idő alatt a zsinati és az országos törvényeknek, s a konventi szervezetnek megfelelő, mindnyájunk előtt ismeretes jelentékeny változások, kollégiumunk rendtartásában s tanításügyi szer-

vezetésében is némileg végbementek, 1885. nov. 15 én, a halál, Lőte Lajos társunkat, Kasza utódát, élete délkorában, 43-ik évében, ragadá ki közülünk. Ő tudományának sokoldalúságával is, alaposságával is szép hirt-nevet szerzett vala; egyenes és hajlíthatlannak ismert jellemével maga iránt tiszteletet, legrosszabb esetben, ellenfeleinél is, a tisztelettel szomszédos reakciót tudott támasztani. Tanári pályája első napjától az utolsóig, mindig példás kötelességérzettel felelt meg hivatásának, az elnézés koefficiensét tehát tanítványai megítélésénél is jogosan mellőzhette. Joga volt, el sem mulasztotta, megvetni a látszatos sikereket is ő csak teljes sikerre dolgozott. Tanítványai közül sokan köszönik neki technikai s rokon pályákon való boldogulásukat.

Lőtének. egykor vele, kollegiumunkban állandó nemes versenyben hevült tanuló társa, Keresztes József theol. professzor, csak három évvel élé tul őt; 1888. nov. 28-án történt kiszemvedése, intézetünk beforratlan mély sebeinek egyike. Keresztestől a bibliai tudományok terén az egész reformált egyház sokat várt, s irodalmi hagyatékában nem keveset fog is nyerni. Baráti és szoros pályatársi kéz vállalkozott méltó koszorút fenni emlékére, melyet papságunk legifjabb nemzedéke közvetlen kegyelettel őriz.

(Folytatása következik.)

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, június 30 július 1.

A két napon át tartott ülésen elnökölt főt. Szász Domokos, püspök, s változtatva jelen voltak Szász Gerő, Gyarmathy Miklós, Sárkány Ferenc, Parádi Kálmán, dr. Vályi Gábor, Deák József, Bodor Antal, titkár, Szász Béla, előadó ig. tanácsos.

Az időközben elnöki úton elintézett ügyek bejelentése, három referens részéről, a szokottnál több időt vett igénybe, miután egy közbeeső vasárnap gyűlés nélkül mult el, úgy hogy az első napi ülés többi idejének jó részét a tanügyi előadó ama két nagy fontosságú referádája töltötte be, a mely a zilahi és sepsiszentgyörgyi kollegiumok állam-segélye iránti szerződések szövegszerű megállapítását illeti, a mint ezeket a miniszter, a konventi elnökség útján, hatóságunkhoz juttatá. Annak idején, a midőn e szerződések pontozatait Ig.-Tanácsunk a maga részéről megállapítá, tüzetesen ismertetők e helyen mindamaz általános föltételeket, melyek alatt általán az államsegélyt igénybe vehetőnek tartók, mind pedig azokat a speciális határozmányokat, melyek szerint a zilahi, sepsiszentgyörgyi és szászvárosi kollegiumokra nézve, tanügyi előadónk és a miniszter kiküldöttjei között folyt megbeszélések alapján, a szerződéseket megkötni kívánjuk. Most, tehát, fölösleges lenne, az akkoriakat ismételnünk s elég legyen jelezni, hogy a miniszter, ez uttal a zilahi és sepsiszentgyörgyi kollegiumok államsegélyét illető szerződési szövegeket küldte le, mint a melyek immár a végmegoldás stádiumához jutottak, illetőleg, az előbbi teljesen, az utóbbi is majdnem egészen, míg a

szászvárosira még várakoznunk kell. Mindenekelőtt, örömmel konstatálhatjuk, hogy a miniszteri szöveg semmi lényeges eltérést nem mutat az előzetes pontozatoktól s meglátszik, hogy ő is épp oly magasra tartja a közös célt, mint felekezetünk.

A mi a zilahi szerződést illeti, mint mondjuk, egészen befejezett ténynek tekinthetjük. Az előirányzott számtételek, a felekezet évi járuléka 13 871 frt. az államé 11,000 frt. és egyszersmindenkorra 15,000 frt. befektetési összeg, melyből még csak 5000 frt. van hátra, változatlan maradtak; valamint a tanári kathedrák megszlása, a felekezeti főnhatóság főnmaradása, stb. Azok a lényegtelen módosítások, melyeket a miniszter proponált. jobbára a kifejezések határozottabbá tételére vonatkoznak, melyekhez az Ig.-Tanács is készségesen járult s maga részéről, viszont, olyan módosításokat javalt, a melyek saját egyházi törvényeinknek felelnek meg (p. o. kollegiumi pártfogóság helyett a kollegiumi előljáróság kifejezését használván) és így erről az oldalról sem lo-roghat fönn semmi nehézség. Az így megállapított szöveg, tehát, kiállitva, s aláírva, a konventi elnökség útján, a miniszter aláírása s majdan, a törvényhozás helybehagyása alá fog terjesztetni.

A sepsiszentgyörgyi Mikó-kollegium szerződési ügye még nem jutott ennyire, a mennyiben erre nézve, egyfelől az előzetes pontozatok annyiban változás alá jövendők, a mennyiben, a korábbi tervtől eltérve, az ötödik gimn. osztály megnyilla, egy évvel előbbre, már a most következő tanévre, van az államsegélynek 6800 frtra emelésével lehetővé téve, hogy aztán, az osztályok évenkint való szaporításának megfelelően, további három év alatt, 8000, 9600 és végül s állandóan 12,000 frtnyi államsegély legyen kiadandó, minek ellenében a kollegium akkori hozzájárulása 16,856 frtra van számítva (míg a Mikó-alap további gyarapodásával ez arány a kollegiumra nézve még kedvezőbbé válik). A miniszteri leirat, azonban, hallgatag nem veszi számításba, mint látszik, a mostani épületek és berendezések 4700 frtos tételét, mely e 16,856 frtos végösszegben szerepel, mert azt állitja, hogy a felekezet hozzájárulása, az állami 12,000 frtnyi segélyt csak is 156 frttal fogja felülhaladni s már a felekezeti járadék e szerinte való csekély fölöslegére is van egy (bár minden törvényes alap nélkül szükölködő) s az állami főnhatóságra célzó mellékes megjegyzése, holott a törvény illető tétele határozottan kijelenti, hogy, ha a felekezet éppen csak annyival járul is az intézet föntartásához, mint a mennyi az államsegély, a felekezeti főnhatóság sértellen megmarad; még lényegesebb, azonban, a leiratnak az a része, mely az előzetes tervezet ama pontjára, illetőleg, arra a kérésére vonatkozik, a mely az iskola helyiségeinek kibővítésére egyszer s mindenkor 40,000 frtnyi államsegélyt kívánt, mire most a leirat azt a megjegyzést teszi, hogy ha e befektetés kamatösszege az évi államsegélyhez számittatnék, a felekezet járuléka alul maradna az állam hozzájárulásának s így a Mikó-kollegium kormányzatának az államra kellene átszállnia. A

leirat e tétele, a törvényvel való összehasonlítás próbáját épp oly kevéssé állaná ki ugyan, mint az előbbi, de az Ig.-Tanács ez oly örvendetes folyamatban levő kérdést nem akarván még közbevetett vitával nyújtani, ez úttal annyival inkább elejti az ügy építési ágát, illetőleg az egyszer s mindenkorra adandó segély iránti kérést, mivel az építkezés ez idő szerint még nem multhatatlan szükséges. Az Ig.-Tanács, tehát és továbbá, sürgősen fölterjeszti azokat a kimutatásokat és adatokat, melyeket a leirat kíván; egyezzer frtos költségvetési tételt annak a 900 frtnak fedezetül illeszt be az illető rovatba, a mely a kilenc tanár 100 frtos quinquennale augmentumaira szükséges s az ily értelmű felirat fölterjesztése mellett, intézkedést tesz arra nézve is, hogy a már ez őszön ötre emelkedő osztályok tanóráiról kellően legyen ez ideig gondoskodva. Talán fölösleges ismételnünk, hogy, valamint annak idején az államsegélyben részesülendő collegiumokat illető előzetes szerződési pontozatok között, e két, most már megoldáshoz jutó, szerződésben is szerepel az egyházkerület ama kötelezettsége, hogy ilyen collegiumainak tanárai számára nyung díj-intézményt létesít, melynek tagjai közé az állami kinevezés alá tartozó tanárok is kötelesek lesznek belépni, a minek természetes következtése az lesz, hogy összes collegiumi tanáraink számára kell ez intézményt létesítenünk, a mi, talán, még az államsegélyben való részesedésnél s illető collegiumunk ez uton történő emelkedésénél is nagyobb jelentőségű mozzanata ez ügynék.

Az államsegélyek kérdése, tehát, kedvező auspiciumok között indul megoldásnak, ha a leirat fogalmazója megkísérelte is örömlünk egy kis örömmel vegyíteni, a dolog maga oly jó úton halad, hogy ezt a kis büfelejtőt, miért ne engednők meg neki?

A székely-udvarhelyi collegium előjárósága a collegium tőszomszédjában egy épületes telket kíván megvásárolni, mely nem csak annál fogva ajánlja magát, hogy ezzel az elég szűk collegiumi terület kedvező kiegészítést nyer s majdan akár osztályok, akár egy tornacsarnok számára megfelelő helyet szolgáltat, hanem az Udvarhelyt szokásos tömött építkezés mellett, a mindig fenyegető tűzveszély csökkentésére is szolgálhat. Az Ig.-Tanács a vásárt magát ez oknál fogva engedélyezi, azonban, némely kiegészítéseket rendel el a sürgősen tett fölterjesztés némely hiányzó adatának pótlására.

Gyárfás Domokos, egyházmegyei főgondnok, mint az Ig.-Tanács fölkért képviselője, jelentést tesz a segesvári új templom fölavató ünnepélyéről s az Ur dicsőségére emelt ez új hajléknak, mind egyházunk, mind nemzetiségünk érdekére nézve, szép jövőt jósol, mit az Ig.-Tanács örvendve vesz tudásul.

Főt. püspök ur előterjesztvén a színnyei körlelkészre kiirt pályázatra jelentkező hét folyamodó kérvényét, az Ig.-Tanács egyhangu határozatával s az előterjesztés értelmében, t. Barabás Sámuel, kolozsvári s. papot nevezte ki e fontos állomásra.

(Vége következik.)

É—n.

Templomszentelés Segesvártt.

Lélekemelő örömnünetet ült június 23-án segesvári ref. egyházközségünk. Uj, kicsiny, de diszes templomának felszentelési ünnepélye folyt le e napon, és ez ünnepet, mely tulajdonképpen egy nem is nagyon népes, szegény egyházközséget érdekelt közelebből, a város és vidék összes magyarságának ünnepévé nőtte ki magát. E napon szokatlan ünnepi szint öltött a város. A közel-vidéken lakó előkelő urak, mint a szomszéd községek magyarsága, nagy számban jelentek meg, részt venni ez örömnüneten, mert érezték, hogy itt, ezen a helyen, a csekély számú magyarságnak, a magyar állameszmében vetett hit megszilárdulásának egy fejlődő, s életképes magyar egyház nagy szolgálatokat van hivatva tenni.

S itt van az oka annak, hogy a segesvári reformátusok örömnüneté oly sokaknak örömévé lőn, s hogy ennek folytán az ünnepélyességek is nagyobb arányokat öltöttek, mint a hogy a kezdetben tervezve volt.

A segesvári község már napokkal előbb lázas izgatottsággal várta a napot, melyen az ünnepélyességek kezdetüket veszik.

Június 22-én d. n. három órakor, hosszú kocsisor vonult ki a vasuti indóházhoz, hogy szeretett püspökünket, főtiszt. Szász Domokos urat, mindjárt megérkezésénél üdvözölhesse.

A vonat tarack-durrogások s a Rákóczi-nóta hangjai közt robogott be a pályaudvarra kiszállott belőle főtiszt. Szász Domokos, szeretett püspökünk, kinek kíséretében jöttek Szász Gerő, egyházker. közjegyző, Sylvester Domokos, vizaknai pap, Zajzon Mihály, erdővidéki esperes és Zajzon püspöki titkár. A pályaudvaron a városnak intelligens magyar községe teljes számban jelen volt vallás és felekezet különöség nélkül. Az éljenzések megszüntével, Gr. Bethlen Gábor, az egyházközség főgondnoka, üdvözölte az egyházközség évében, gyönyörű szép beszéddel a püspököt, mialatt felérülés leányok gyönyörű virágcsokrokkal halmozták el a szeretett főpáztort, ki válaszában kifejezést adott abbéli örömének, hogy Isten megérni engedte a segesvári diszes új templomnak általa leendő felszentelését, hogy boldognak érzi magát, midőn segesvári híveinek örömben részt vehet.

Ezután kezdetét vette a bevonulás, mely olyan imponáns volt, milyet Segesvár nem sokat látott. A hosszú kocsisor Horváth László, gondnok, Balázs Imre, lelkészszel nyitotta meg: utánuk jött a püspök, gróf Bethlen Gáborral és azután még mintegy 30 kocsit rohogott végig harangzugás és tarackok durrogása közben a kálvin utcán, Stájer utcán és malom-utcán keresztül, Gyárfás Domokos, egyházmegyei főgondnok lakására, hol a püspök szállva volt.

Délután 5 órakor a tisztelgéseket fogadta a főtiszt. püspök ur. Tisztelegtek a rom. kath. egyház, Maetz, városi polgármester, Moldován Demeter, gör. kel. lelkész, az unitárius-főkegyház küldöttsége, a segesvári ref. templomi építőbizottság és presbyterium, Horváth László gondnok vezetése alatt, az egyházmegyei papság, Solymosi István, esperessel s több hivatalok küldöttei.

Este 8 órakor 20 teritékü vacsora volt a püspök tiszteletére Gyárfás Domokos, főgondnok vendégszerető házában, hol az ősz házigazda családtagjain kívül, jelen voltak: Szász Domokos, püspök, Szász Gerő, közjegyző, Solymosi István és Zajzon Mihály, esperesek, Lendvay ezredes és családja, Sebesi Ákos, az udvarhelyi iskola főgondnoka, Sylvester Domokos és Balázs Imre, lelkészek, dr. Krausz, orvos, Bethlen Gábor, főispán, Horváth László, kir. tanfelügyelő, Somogyi István, főjegyző, Kispál Gábor, megyei pénztárnok, Zajzon János, püspöki titkár.

Este 10 órakor tartatott meg a püspök tiszteletére a

fáklyás zene, melyet óriási néptömeg lelkes részvéte mellett rendezett az egyházközség Üdvözlő beszédet Gödri Sándor, kir. albiró és egyháztanácsos tartott, köszöntvén a püspököt, mint nemcsak egyházunknak fejét, hanem egyuttal, mint annak legelső kepefizetőjét (évi 100 frt) s valóságos megteremtőjét. A püspök ur a sikertült beszédre adott válaszában kijelentette, hogy örömmel fogadja a tisztelet és szeretetnek jelét, melyet segesvári egyházunk részéről mindig tapasztalt s a maga részéről is viszonztatja a szeretetet, mert mindannyiszor édes örömmel telik el, valahányszor ezen fejlődő kis egyházközségre gondol.

Másnap, június 23 án, délelőtt 9 órakor mozar-ágyuk hirdették az ünnepély kezdetét. A felszentelő püspököt, gr. Bethlen Gábor vezetése alatt, egy diszes küldöttség hívta meg az ünnepélyre. Az érkező püspököt a templom bejáratánál a megyei papság és az építészeti bizottság várta, hol Horváth László, gondnok, hosszabb beszében kérte meg a felszentelési tény végrehajtására. A püspök ur e beszédre lelkes szavakban válaszolt s adott jelt az ajtók felnyitására. És miután még a helybeli ág. ev. egyház küldöttsége Teutschik János, városi lelkész vezetése alatt is üdvözölte volna a püspököt, a főpásztorral élén, bevonult a közönség a kiváló csinnal feldiszitett diszes új templomba, hogy kezdetét vegye az istentisztelet. A templomban valójában előkelő közönség foglalt helyet. Ott láttuk a többek között özv. gr. Bethlen Gábor. nét, szeretett főgondnokunk és főispánunk édes anyját, ki egyházunknak egy arannyal áthimzett igen értékes takarót ajándékozott. Ott volt az ősz Gyárfás Domokos, ki csak az imént ünnepelte meg 50 éves főgondnokságát, s ki ott, hol köztgyekek terén teljesítendő ingyen-munkáról van szó, mindenütt az elsők között található. Az EMKE. igazgató választmányának küldöttjei: Sándor József, titkár, Koos Ferenc és Sztéryni József által képviselve, az ág. ev. gör. kel. lelkészek, megyei, állami hivatalok, diszes nőközönség, katonaság, a papságtól környezett püspökre virágokat szóró kis lányok annyira betöltötték a helyet, hogy a közönségnek kétharmada kinn a szabadban maradt s csak távulról vehetett részt az ünnepélyességében.

Nem akarom az ünnepély lefolyásának részletes programját adni; csak annyit jegyzek meg, hogy Szász Gerő beszélt, és hogy szebb és ihlettel teljesebb imát, mint Szász Domokos, püspök, felszentelő imáját, csak ritkán lehet még olyan közönségnek is alkalma hallani, mint a minő ez alkalommal a padokat elfoglalta. Nem egy embernek láttunk a meghatottságtól könnyeket folyni szeméből.

Volt egy keresztelezés is. Berecki Boldizsárnak első szülött fiát keresztelte meg Bedő Ferenc, peteki lelkész, igen alkalomszerű, emelkedett hangulatot keltő beszéd kíséretében.

Az isteni tiszteletet urvacSORA osztás zárta be. UrvacSORAI beszédet Sylvester Domokos, vizaknai lelkész mondott s az urvacSORÁT, a helybeli lelkész segédkezése mellett, osztatta ki a közönségnek, míg a papokat Szász Domokos, püspök, és Szász Gerő, közjegyző, részesítették a szent jegyekben. Végül a főtisztt. püspök ur mondott egy megható áldást, mely a nagy közönség egyetlen tagját sem hagyta hidegen.

Meg kell még jegyeznem, hogy a közöket a sz. udvarhelyi főtanodai énekhar töltötte be szabatosan betanult és előadott darabjaival. Ez énekhar, mely 35 tagból állott, az udvarhe-

lyi iskola költségén utazott, egyenesen az ünnepély magasztosságának emelése érdekében ide s itt gr. Bethlen Gábor, főgondnokunk költségén helyeztetett el. Mindkettőnek ténye oly szép, hogy az elismerést, a dícséretet teljes mértékben megérdmli.

Délután 1 és 2 óra között, mialatt a püspök a látogatásokat adta vissza, az udvarhelymegyei papság tisztelgett Solymosi, esperes vezetése alatt, az egyházközség főgondnokánál, gr. Bethlen Gábornál, ezen hazafiasan gondolkozó, egyházas érzelmű, érdemekben gazdag főúrnál, kinél népszerűbb főúr az erdélyi részekben nem igen található.

Ennyi ünnepélyesség után jól esett végre d. u. 2 órakor a „Csillag“ vendéglő emeleti disztermében társas ebédre jönni össze. A 150 terítékű patkó-alaku asztal fejen Szász Domokos foglalt helyet, jobbján özv. gr. Bethlen Gábornéval, balján Bethlen Gábor gróffal, továbbá, egy diszes közönség Segesvár és vidéke intelligens elemeiből.

A köszöntők sorát gr. Bethlen Gábor kezdte meg, éltetvén a legelső magyar embert, a királyt, azután Horváth László, gondnok, a püspököt, ki viszont az egyházközségre s annak érdemekben gazdag főgondnokára, gr. Bethlen Gáborra üritette poharát. Több mint, 25 köszöntő mondatott még ezután egyesekre és testületekre, melyek közül még csak özvegy gr. Bethlen Gábornéra az EMKE. titkára és a hölgyközönségre Szász Gerő által mondottakat emelem ki.

A társaság vig kedélyhangulatban 6 órakor oszlott szét, hogy 8 órakor már ismét összejöjjen a városház nagytermében, az egyházközség által rendezett hangversenyen. A hangverseny is teljesen sikerült, magasan járó estély volt, melynek színvonalát nagyban emelte Kovács János századosné, művészi zongorajátéka, Binder Jenő éneke, ki magyar népdalokat énekelt, akkora hatással, hogy többször ismételnie kellett, Veér György zongorán játszott s megismételték népdalait. Végül, az udvarhelyi énekhar darabjai, melyeket a hangverseny végén újból meg kellett egy néhányval toldaniok. A közönség szűnni nem akaró tapsait nyerték meg maguknak. Pedig Segesvárnak, zenei tekintetben, olyan mértékű közönsége van, mint nem sok kis városnak.

Hangverseny után társas vacsora volt s azután kedélyes ál volt a „csillag“ vendéglő termeiben, mely derült hangulatban reggelig tartott.

Elismeréssel kell még megemlékeznem a helybeli vegyes karról is, mely a templomi isteni-tisztelet alatt két darabot adott elő és pedig olyan szabatossággal, hogy a figyelmet teljes mértékben kivívta magának. Ez énekhar Hunfalvi Lajos vezetése alatt az államiskola növendékeiből, továbbá. Bölcskevy Boldizsárné, Righetiné-Bölcskevy Ilona. Gyertyánfi Katinka k. a-ból állott. s mostani első nyilvános fellépésével bebizonyította, hogy ilyen szerű templomi ünnepélyeken való szereplésre kiválóan alkalmas.

Szász Domokos, püspök ur, 24-én reggeli 6 órakor, gr. Bethlen Gábor kíséretében Erzsébetvárosra s onnan a 11 órai vonattal Medgyesre utazott, az ottani egyházi ügyekben intézkedéseket tenni.

Igy folyt le régen óhajtván várt templomszentelési ünnepélyünk, mindvégig emelkedett hangulatban. És mi örök hálával tartozunk mindazoknak, kik ebben közreműködően részt vettek s a jó Istennek, ki miukat idáig megsegített!

T Á R C A.

Az első emberek.

(Genesis. 1—2.)

IV

(Folytatás.)

Ismételjük: ez az egész elbeszélés, valamint a vele szorosán összefüggő paradicsom-mythos csupa igazság és élet.

Emlékezzünk csak rá, hogy rajzolja író az első emberek eredeti állapotát. Meztelenek valának, úgy mond, és nem szégyelték magukat egymástól. Nős, vajjon nem az édes anya ölében pihenő csecsemő lebegett-e irónk szemei előtt, a midőn e szavakat mondá: az a kis gyerek. a kinek egész lé-

nyén az ártatlanság bája ömlik el, kinek gyűgűgő ajkán ott játszik az az angyali mosoly, mely eszünkbe juttatja a Messternek versengő tanítványaihoz intézett szavait: ha ilyenek nem leszek, mint e kis gyermek, nem lehetek isten-országának tagjai.

És meddig tart az ember élet-fejlődésében a szégyenről mit sem tudó gyermeki ártatlanság ez állapota? Nem azt kérдем, hogy éppen a mi társadalmi viszonyaink között, hanem a természeti állapotban élő népeknél, hogy áll ezzel a dolog? Mert, hiszen, természetes, hogy írónk a maga leírásában csak ily viszonyok között élő népekre volt és lehetett tekintettel. Nemde, éppen ott szűnik meg ez állapot, a hol a nemi élet kezd fölébredni és nem az erkölcsi érzésben nyilatkozó isten-e az, a ki a férfinak és nőnek ruhát csinál és őket azzal befedezi?

De e ponton aztán, midőn a nemi étellel együtt a szégyenérzet is felébredt az emberben: az ártatlanság állapotának vége van. Ekkor, aztán, mialatt az ember mindazt, mivel őt a teremtő bőségesen megáldotta, szabadon élvezheti a kert közepében álló fának tisztának és szentnek kell előtte maradnia; ellenkező esetben, a házasság tisztaságának vége, a családi menny pokollá változik, a férfi vádolja a nőt, a nő a férfit és mindketten átkozzák az isteni gondviselést, mely őket egymásnak ajándékozta.

Midőn az ifjak a paradicsomot, azaz, a szülői hajlékot elhagyják, midőn a fiatal házasságok saját családot alapítva, föllépnek önállóan: akkor nemsokára beköszönt hozzájuk a gond, a fájdalom is. A férfinak arca verejtékével kell kenyerét ennie, a nőnek fájdalommal kell magzatát szülnie. A család szaporodni kezd és nagy szerencse, hol a testvérek nem támadnak fel egymás ellen, mint Kain és Abel és nem rombolják szét a családi tűzhely boldogságát.

És vajjon az esetben, midőn a házastársak csak ellen-szenvvel tekinthetnek egymásra, midőn szívük rejtve ápolta leghőbb vágya, hogy egymástól bármiképpen megszabaduljanak, midőn a családi élet-boldogság helyett keserűséget és szenvedést terem számukra: vajjon, ez esetben is jogunk van azt hinni, hogy Isten ajándékozta a férfit és nőt egymásnak? Különös kérdés, és a felelet rá attól függ, hogy minő képzeteket alkot az ember magának az isteni gondviselés felől. A ki az emberi életben oly gyakran előforduló borzasztó jelenségek dacára is erősen meg van győződve arról, hogy Isten az embert úgy alkotta, olyan képességekkel ruházta fel, hogy nagy részben ő maga intézi saját sorsát: az olyan nem fog habozni a belátással, okossággal megáldott embert tenni felelőssé azokért a nyomorokért, melyekért az talán az isteni gondviselést vádolja. Az Isten adott az embernek okos értelmet, melynél fogva előre beláthatta volna, hogy az a viszony számára örömet, boldogságot nem fog teremni. Nos, miért nem használta az ember Istentől nyert talentumát, miért engedte, hogy érzéki vágyai azon erőt vegyenek; miért áldozta fel jobb meggyőződését, lelkiismeretét szenvedélyei mulékony szeszélyének? Bizony, a szerencsétlen házasságoknál a felelősség súlya nagy részben magukra a házastársakra nehezedik. Az isteni gondviselés kezében pedig sorakoznak ezek

is azon eszközök mellé, melyekkel az tanít, figyelmeztet és büntet

Mi a célja voltaképpen Istennek a házassággal? Miért fűzi a házasság szent szövetségében a férfit és a nőt egymáshoz? Nemde, azért, hogy az a lélekben, testben egyesült két lény megoszssa egymással mindenét, mivel Isten megáldotta, hogy segítsen egymásnak az élet terhei elviselésében, hogy együtt hordozza a nehéz megpróbáltatásokat és együtt harcolja azokat a küzdelmeket, melyeknek a bölcs Isten az embert, szellemi és testi tökélyesbülése érdekében oly gyakran kiteszi? Gondolható-e nagyobb boldogság, mint a midőn a házastársak egymást támogatva és bátorítva vigasztalva és gyámolítva, gyakran sajnó szívvel ugyan, de felémelt fővel haladnak azon a pályán, mely mindkettőjük tökélyesbülésére vezet? Ha szenvedések árja borítja el őket, ha sajnó sebeket ütnek szívükön a sors csapásai, ha nekik is, mint Ádámnak és Évának, a lesujtott Ábel hullája mellett, szerelmük zálogának koporsójánál kell megállniok, feltalálják egymásban a vigasztalás forrását és megtanítják egymást hinni, bizni, a gondviselés kikutathatlan örök bölcsességében.

Józsa Zs. mond.

(Vége következik.)

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Előfizetésre való felhívással nem szoktuk zaklatni olvasóinkat, abban a boldog hiszemben levén, hogy az egyházak, papok és tanítók ugy is tudják, hogy lapunk hivatalos levén, annak árát beküldeni, kötelesek. Miután ebben az esztendőben több, mint 250 olvasónk, tehát, köteles fizetünk, kiknek a lapot mi pontosan küldjük, egyáltalán nem is vett tudomást arról, hogy fizetni is kellene: szívesen kérjük, hogy kötelezettségeiknek tegyenek eleget. A névsort el fogjuk küldeni az eszperes uraknak és ha ez sem használ, az Igazg. Tanácsához fordulunk. Ezután aztán nem marad fenn egyéb, mint hogy én viszályok e hálátlan tisztességtől. Csinálja más.**
Kolozsvártt, júl. 1. 1889. Szász Gerő, szerk. és kiadó.

— **Vakáció!** Nevelő intézeteink, a legmagasabbtól az utolsó gyermek-kerékig, mind-mind üresen állanak. Az elmúlt hét meghozta az ohajtva várt időt, hogy a bárhol tanuló sereg, háromszáz munka-nap után, hatvan napig pihenjen. Megérdemli. A ki tudja, hogy minő megfeszített erőt követel ma lelki fejlődés a test rovására, az bizonyára az ünnepek közé számítja a vakációt, holott a növendékek a természet keblén pihenve, megerősödést, erőt merítenek a jövőre. Az eredménynek minden szülő örvend; hogy reményeik beteljenek, adjanak szabadságot gyermekeiknek, hogy a természet ölen való szabad játék által szívják magukba azt az őserőt, mely a testi és szellemi életnek nélkülözhetetlen feltétele. Óh, ha mi a helyükbe lehetnénk, hogy neki adnók magunkat a mezőnek, az erdőnek, az illatos levegőnek, a hegyeknek és halmoknak; az íróasztal helyett, hogy futnánk versenyt a balzsamos szellővel és szívnök tudónkbe az életet! Hagyjátok játszani a gyermekeket a vakáción!

— **A „Prédikatori Tár” készen van.** A kik az 1 frtyi csekély díjt beküldötték a 16 ives nagy kötetért, és a többiekét is az illető eszperesekhez küldjük, kik lesznek szívesek, és kiosztják, beszédvén a számba nem vehető egy

forintokat. Ohajtjuk, hogy jó munkát végeztünk legyen és az elvetett mag teremjen hatvan és száza nyit!

= A szinvei körlelkészségbe Barabás Sámuel, kolozsvári segéd-pap. neveztetett ki lelkipásztornak, a jún. 30-án tartott igazg. tanácsi ülésben. A tehetséges és sok jóakarattal felruházott ifju paptársunknak szerencsét kívünk a nehéz, de szép feladat betöltéséhez!

= Egy csekély terjedelmű, de annál fontosabb tartalmu füzetre hívjuk föl pap atyánkfiai figyelmét, melynek címe: „Az új védtörvény és utasítás lelkészeket. papnövendékeket, tanítókat és tanítójelölteket illető szakaszai. Egybe gyűjté és magyarázatokkal ellátta Révész Kálmán, pápai theol. tanár.“ Az új védtörvény (1889-ik évi VI. tc.) hatályon kívül helyezvén az 1868: XI. és 1882: XXXIX. cikkkeket most ezzel sok tekintetben új ég és új föld állott elő éppen a lelkészeknek a véderő törvénnyel összefüggésben álló teendőire nézve is, a mely teendőket szabályozó törvények és utasítások alapos és pontos ismerete már csak azért is életbevágó dolog, mert ezen törvények és utasítások ellen cselekvő egyénekre igen kellemetlen következmények várnak. Nem tudjuk, tehát, elég hathatósan ajánlani e fölötté hasznos művecskét, annyival is inkább, mivel ára csak 30 kr., mely összeg postautalványon szerzőhöz, Pápára, küldendő.

= A csikmegyei körlelkészség Csik-Szeredában tanuló gyermekei ezen év június 23-án, a délutáni isteni tisztelet alkalmával állottak közvizsgát a vallás- és vallásos-énekek tanulásából. Vizsgázott 8 református, 1 lutheránus, 1 unitárius tanuló. Még lesznek vala Csik-Szeredában tanítványaim, ha a csikszeredai rom. kath. lelkész ur tiszteletben tartaná az országos törvényt, és 1868. óta elkeresztelt gyermekeket átírta volna. Nem tette. De az országos törvény kötelező volta biztat, hogy: a mi halad, az nem marad. E tanulókat három csoportba beosztva, tanultak apróbb erkölcsi elbeszéléseket, imákat, Ó- és Újszövetségi történetet, kisebb konfirmáció-kátét, egyháztörténelmet, Palesztina földrajzát és énekes könyvtükből egy rakás dicséretet és zsoltárt. Vizsgánkon jelen volt az egyháztanács tagjain kívül, nagyszámu hallgatóság, a városi felső- és elemi iskolák és polgári leányiskola tanítói, tanítónői. E vizsga által már nyilvános multja van csikmegyei elemi vallásos oktatásunknak.

= Nyilvános számadás és köszönet. A baróthi ev. ref. népiskola folyó tanévi zártvizsgája alkalmával, a jobb tanulók megjutalmazására, az alábbiak adakoztak: Benedek Elek országgyűlési képviselő 3 frt. Zathuretzky Gyula nagybirtokos 2 frt. Bedő József áll. felsőnépiskola igazgató 50 kr. Bartha Zsigmond mérnök 50 kr. Benedek Sándor 50 kr. és Zöld Sándor áll. felsőnépisk. tan. 50 kr. Összesen 7 frt. Fogadják a nemes keblű adakozók a nyilvánosság terén is becses adományaikért egyházközségünk hálás köszönetét. Baróth, 1889. június hó 29-én. Zöld Sándor, ev. ref. iskolaszéki alelnök.

= A kisenyedi ev. ref. egyház f. évi június 11-én egy „harmonium“ beszerzésére „junialist“ rendezett, melyre adakoztak: Székely György 2 frt. 60 kr., Bitai Lőrinc 1 frt. Márk Béla 1 frt. Rátoni Elek 1 frt. Áron Viktor 60 kr. Farkas Giza 60 kr. Szombati László 1 frt. Márk Endre 1 frt. F. A. 3 frt. Balogh Ferenc 1 frt. Veres József 60 kr. Dobai Anna 1 frt. Duma Elek 1 frt. Farkas Gyula 1 frt. Doboly József 2 frt. Daián Simon 1 frt. Nagy Károly 1 frt. Elekes Sándor 1 frt. Salamon Árpád 1 frt. Apáti Sándor 1

frt. B. G. 60 kr. K. Pap Lajos 1 frt. Sincky Béla 1 frt. Salamon Sámuel 1 frt. Simon István 1 frt. Zaláni János 1 frt. Dézsi Károly 1 frt. Macselár János 5 frt. Nemes Elek 1 frt. Többen: 1 frt 37 kr. Deján Miklós 60 kr. Julius Jerich 60 kr. Márk Vilma 1 frt. Rác Farkas 2 frt. Virágh József 1 frt. Bitai Ödön 1 frt. T. D 1 frt. Balázs Miklós 1 frt. Paulini Péter 1 frt. Kábdebó Károly 1 frt. Langhámer Viktor 1 frt. Szócs János 1 frt. Balázs József 1 frt. Jaga János 1 frt. br. Bornemisza Ignác 10 frt. Összes bevétel 61 frt. 57 kr. Kiadás 29 frt. 19 kr. tiszta jövedelem 32 frt. 38 kr. Az igen tisztelt adakozók fogadják a magam és egyházam nevében nemes tetteikért forró köszönetemet. Kis-Enyeden, 1889. június 27-én. Virágh József, ev. ref. pap.

= Nem rég elismeréssel nyugtáztuk Álesz András rom. kath. vallásu kereskedő 20 forintnyi adományát a nagy harangra. S ma ismét ily kedves kötelességet teljesítettünk. Ugyan ő, ki felül emelkedve a felekezetiességen, gyakorolja a felebaráti erényeket, ismét meglepett minket 20 frttal orgona-alapra. A ki így teszen, az az ő szívének jó kincséből hoz elé jókat. Aldja is meg isten ötet, hogy a kinek egy nagy népes család gondjai nehezdednek vállára, az élet terheit így hordozhassa ezután is. — Komau Iliá román ifju szintén megörvendeztetett 15 frtnyi ajándékával. Ez irni, olvasni nem tudó egyén a kövek beszédét értefte meg. A kik olvashatják e sorokat, még inkább érezhetik, hogy olyforma helyen épül itt Ludason a ref. templom, mint a mily helyen hajdan Jákob emelt templomot. Dobbanjon meg értünk szívök. Fentieknek hálás elismerésünk az eklézsia nevében. Vásárhelyi Lőrinc, ref. körlelkész.

= A nagybecskereki ref. templom építése, mint Lauka Gésztáv írja a „Torontálban“, szépen halad. Az alapozási munkálatok már be vannak fejezve és a falak gyorsan emelkednek ki a földből. Az új templom tervrajzát látuk s meggyőződünk belőle, hogy a szép gothstilű épület valódi díszére fog válni városunknak.

= A jarmi-i ev. ref. egyház tanácsa „Felhívó szöveg protestáns hitrokonainkhoz!“ című felhívást intézett, hogy a hívők segítsék arra, hogy az ősök által emelt, de az idők viharai által megrongált templomukat renoválhassák. A legcsekélyebb összeg is, esperes Segesváry József urhoz küldendő, Kántor-Jánosiba. a f. év végéig. Melegen ajánljuk olvasóink és a keresztyén hivek figyelmébe.

= Kérelem a hazai tanítókhöz. Felkérjük azon tanító-kartársainkat, kik a f. év augusztus 20-án tartandó tanító képvisleti gyűlésen részt vesznek és ugyan lakásra, vagy szállodában leszállított áru szállásra igényt tartanak, sziveskedjenek ebbeli óhajukat minél előbb az alelnökhöz (Szölke István igazgatóhoz I. ker. Városmajor-utca 36. sz. a. beiktüdeni. A III. egy. tan. végrehajtó bizottságának elnöksége.

= Helyreigazítás. A „Protestáns Közlöny“ mult (26-ik) száma „Hivatalos részé“-ben 875—1889 sz. alatt közzé tett pályázatban pályázati határnapul nem június, hanem július 25 veendő.

Szerkesztő nyiltpostája.

= Protestáns. Csak annyi hely kell, mint a tenyerünk és jóni fognak. Türelem.

„Vihar“, ott a hó! Ugyan kérjük alássan, már hogyan köznénk ilyen bolondságot? Ha még ott sincs békeség: hó! várhatassunk? Vetkezzétek le az ó-embert. Nem mindig annak van igazsága, a ki azt hiszi, hogy csak neki van.

HIVATALOS RÉSZ.

1657—1889

ÉRTESÍTÉS.

Az országos közalap megalkotása s a kezelők gondosága, miként a mult években, ugy a folyó évben is meghozta áldásait. A főt. egyetemes konvent folyó évi március vége

felé tartott ülésezése alkalmával, 45 és 46 sz. a. kelt határozataival, erd. egyházkerületünk egyházközségei részére 7,409 frt., az egyházi tisztviselők részére 3,680 frt és 76 sz. a. a missiok gyámolítására 5,250 frt. együtt 16.339 frt igen tekintélyes összeg-segélyt utalványozott ki.

Folytatás az 1/4 iv mellékleten.

Az alább megnevezett szegény egyházközségek és szükséggel küzdő lelkész fiaik nyomasztó helyzetük könnyítésének tudata, szolgáljon egyfelől hiveinknek megnyugvásul az iránt, hogy a közalap részére egybegyűjtött adományok számos égető szükség enyhítésére nyújtottak alkalmat, másfelől jövőre ösztönzésül, ezen intézmény élet-erős fejlődésének buzgó ápolására.

Egyházkerületünknek nyújtott segély kedvező aránya a testvér egyházkerületek egyházközségeivel szemben messze elmaradott erőtlenségünket tünteti fel, jollehet számos folyamodó egyházközségünk kérvényeinek azon okból lett félretétele miatt, mert a közalap tartozását nem fizette bé, sok egyházközségünk sürgős és mélyreható szükségének kielégítése hagyatott figyelmen kívül.

A közalap-tartozás pontos befizetését és felvételét, minden egyházközségünk tagja, és minden egyházi tisztviselő érezze kötelességének; a szükséggel küzdő egyháztagoknak szolgáljon ösztönzésül az, hogy tartozásuk be nem fizetése esetében, sem az egyházközség, sem a nélkülözéssel küzdő lelkészük kérése még tárgyalás alá sem fog vétetni s lelkész fiait tartásuk szemük előtt az 1883 évi egyházkerületi közgyűlés 25 jknyvi szám alatt kelt határozatban kimondott szigorú felelősséget.

Egyházközségeink és az egyesek részére megszavazott és alább felsorolt segély összegeknek pénztárnok fiánál lett kiutalásáról azon felhívással értesítjük a javadalmazottakat, hogy a segély felvételéről szóló nyugtát sietőleg állítsák ki és küldjék be az esperesi hivatalhoz, láttamozás mellett, ide felterjeszték végett: esperes fiait pedig felszólítjuk, hogy a nyugtákat legkésőbb július hó közepéig pénztárnok fiához küldjék be.

Azon egyházközségek részére megszavazott segélyt, melyek egyházkerületünk pénztárából felvett kölcsönrel tartoznak, a folyosított segély-tartozásuk apasztására bentartatik, úgy azon egyházközségek segély pénzei is, melyek a tervbe vett építkezésre megszavazott törlesztési kölcsön kamatainak részben való fedezésére nyertek segélyt, azonban, az utóbbiak segély-összegei a kilátásba helyezett kölcsön kiutalásáig részökre letétképpen takarékpénztárilag fognak kezelteni.

A jövő évben tartandó egyetemes konventhez az országos közalapról részesített végett beadandó kérvények csak azon esetben terjeszthetnek fel Igazgató-Tanácsunk által, ha egyházmegyei véleménynyel ellátva legkésőbb ez évi december 15-ig ide beérkeznek.

Egyházközségek: 1. Bácsi 100 frt. 2. Kis-Barcsa 72 frt. 3. Kiti 50 frt. 4. Losád 10 frt. 5. Maros-Illye 172 frt. 6. Petrozsény 36 frt. 7. Piski 330 frt. 8. Vajasd 100 frt. 9. Detrehem 21 frt. 10. Lőrincréve 100 frt. 11. N.-Kapud 100 frt. 12. Szamosfalva 84 frt. 13. Egeres 80 frt. 14. Sztána 15 frt. 15. Ardó 8 frt. 16. Búrgezd 30 frt. 17. Ér-Mindszent 7 frt. 18. Ér-Peér 7 frt. 19. Lecsmér 7 frt. 20. Monó 20 frt. 21. Ördögkut 54 frt. 22. Rátón 150 frt. 23. Récsé 50 frt. 24. Szilágy-Borzás 20 frt. 25. Szilágy-Görcsön 100 frt. 26. Zilah 180 frt. 27. Bádok 12 frt. 28. Doboka 100 frt. 29. Esztény 80 frt. 30. Kecsed 18 frt. 31. Kendi-Lóna 100 frt. 32. Kis-Esküllő 60 frt. M.-N.-Sombor 48 frt. 34. Szarvas-Kend 121 frt. 35. Bonchida 48 frt. 36. Magyar-Borzás 100 frt. 37. Szász-Zsombor 15 frt. 38. Szász-Uj Ós 100 frt. 39. Komlód 150 frt. 40. Oroszfája 150 frt. 41. Bere 200 frt. 42. Bere-Keresztur 48 frt. 43. Boás 24 frt. 44. Fekete 72 frt. 45. Göcs 50 frt. 46. Harcó 100 frt. 47. Ikland 150 frt. 48. Káposztás-Szt.-Miklós-Csiba 66 frt. 49. Kebele 33 frt. 50. Kebele-Szentivágy 30 frt. 51. Maros-Keresztur 54 frt. 52. Maros-Szt.-Király és Názánfalva 100 frt. 53. Mező-Bergeye 24 frt. 54. Mező-Fele 66 frt. 55. Mező-Kölpény 248 frt. 56. Mező-Kövesd 90 frt. 57. Mező-Ménes. 34 frt. 58. Nagy-

Ernye 21 frt. 59. Nyárad-Szent-Benedek 100 frt. 60. Nyárad-Szent-László 50 frt. 61. Nyárádtő 27 frt. 62. Nyomát 100 frt. 63. Süket-Demeterfalva 48 frt. 64. Szent-István 57 frt. 65. Székes 100 frt. 66. Vaja 100 frt. 67. Várhegy 24 frt. 68. Udvarfalva 40 frt. 69. Medgyes 208 frt. 70. Nagy-Szeben 200 frt. 71. Oláh-Ujfalu 54 frt. 72. Túr 100 frt. 73. Petek 150 frt. 74. Baróth 50 frt. 75. Kis-Bacon 200 frt. 76. Miklósvár 100 frt. 77. Brassó 500 frt. 78. Eresztevény 50 frt. 79. Komolló 100 frt. 80. Oltszem 50 frt. 81. Szotyor 100 frt. 82. S. Zalán 200 frt. 83. Papolc 200 frt. 84. Gyergyó-Szent-Miklós 36 frt. 85. Ika-falva 50 frt. Összesen 7,409 frt.

Egyházi tisztviselők részére: 1. Benkő György, lelkész, 80 frt. 2. Páljános Károly, lelkész, 80 frt. 3. Péter Albert, lelkész, 50 frt. 4. Onodi Veres Sándor lelkész, 50 frt. 5. Gruza Domokos, lelkész, 50 frt. 6. Asztalos György, lelkész, 50 frt. 7. Pap Dávid, lelkész, 50 frt. 8. Vinci Domokos, lelkész, 50 frt. 9. Almási László, lelkész, 50 frt. 10. Fazakas Lajos, lelkész, 50 frt. 11. Kis Péter, lelkész, 50 frt. 12. Sófálvi Miklós, lelkész, 50 frt. 13. Id. Szakács János, lelkész, 50 frt. 14. Viski Zsigmond, lelkész, 100 frt. 15. Domján Sándor, lelkész, 50 frt. 16. Kemény István, lelkész, 50 frt. 17. Kovács Ferenc, lelkész, 50 frt. 18. Nagy József, lelkész, 50 frt. 19. Soós Károly, lelkész, 50 frt. 20. Vadas Albert, lelkész, 50 frt. 21. Gáspár Lajos, lelkész, 50 frt. 22. Gáspár Sámuel, lelkész, 50 frt. 23. Szathmári Sándor, lelkész, 50 frt. 24. Imre István, lelkész, 80 frt. 25. Dienes József, lelkész, 50 frt. 26. Töbök Lőrinc, lévita, 30 frt. 27. Adorján Dénes, lelkész, 50 frt. 28. Bartha Dénes, lévita 30 frt. 29. Bartus Albert, lévita, 50 frt. 30. Bogdán József, lelkész, 50 frt. 31. Erdélyi Sámuel, lelkész, 70 frt. 32. Gidófalvi János, lévita, 30 frt. 33. Kertész Mózes, lelkész, 50 frt. 34. Kis Pál, lelkész, 50 frt. 35. László János, lévita, 30 frt. 36. Magyar Dániel, lelkész, 70 frt. 37. Nagy Lajos, lévita, 30 frt. 38. Székely Sándor, lelkész, 50 frt. 39. Jánosi György, lelkész, 50 frt. 40. Varga János, lévita, 30 frt. 41. Fazakas Sándor, lelkész, 50 frt. 42. Kovács Elek, esperes lelkész, 100 frt. 43. Székely Sámuel, lelkész, 80 frt. 44. Vas Ferenc, lelkész, 100 frt. 45. Ágoston Mózes 50 frt. 46. Kelecsényi Károly, esperes, lelkész, 100 frt. 47. Solymosi Lajos, lelkész, 50 frt. 48. Bedő András, lelkész, 50 frt. 49. Bencédi János, lelkész, 50 frt. 50. György József, lévita, 30 frt. 51. Kádár Domokos, lelkész, 50 frt. 52. Maksi Áron, lelkész, 50 frt. 53. Nagy József, lelkész, 50 frt. 54. Péter Elek, lelkész, 50 frt. 55. Szabó Sámuel, lelkész, 40 frt. 56. Vásárhelyi Zsigmond, lelkész, 50 frt. 57. Bartha Imre, lelkész, 50 frt. 58. Borbáth Márton, lelkész, 70 frt. 59. Zajzon Mihály, esperes, lelkész, 100 frt. 60. Barthus László, lelkész, 50 frt. 61. Benkő János, lelkész, 50 frt. 62. Biró Áron, lelkész, 50 frt. 63. Szabó Dénes, lelkész, 50 frt. 64. Szabó Ferenc, lelkész, 50 frt. 65. Jancsó Elek, lelkész, 50 frt. 66. Márk Mihály lelkész, 50 frt. 67. Benedek Ignác, lelkész, 50 frt. 68. Kőkői Sándor, lelkész, 50 frt. Összesen 3,680 frt.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató Tanácsától, Kolozsvárt, 1889, június hó 24-én

Bodor Antal,
titkár.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

1438--1889.

Valamennyi ref. collegium m. tt. Előljáróságainak.

A közoktatásügyi m. kir. miniszter ur f. év 20,225. számú felhívása folytán, utasítjuk collegiumaink m. tt. előljáróságait, hogy a cs. kir. hadi tengerészethez felveendő hadapródokra vonatkozó pályázat feltételeit az ifjúsággal közzölni sziveskedjenek, a mint következik.

A cs. kir. haditengerészetben bizonyos számú ifjak tengerészeti hadapród-jelöltnek fognak felvétetni.

A tengerészeti hadapród-jelöltek, tengerészeti hadapródokká és kiállott tengerésztszti vizsgálat után, a kinálkozó üresedésekhez képest, tengerész-tisztekké neveztetnek ki.

Hogy valaki tengerészeti hadapród-jelöltnek felvétesóék, ahoz a következő kellékek szükségesek:

1. Az elst 17-ik és még túl nem lépett 20 ik év.

2. Az állampolgárság az osztrák-magyar monarchia valamelyik felében.

3. Teljes fizikai képesség.

4. Valamely főreáliskolának, vagy főgymnáziumnak érettségi bizonyítvánnyal igazolt elvégzése, avagy valamely kereskedelmi és tengerészeti akadémiát, tengerészeti osztályának a középiskolával egyenlő foku tanulmányai.

5. A német nyelvnek írásban és beszédben való ismerete.

6. A felvételi vizsgálat kiállása.

Tengerészeti hadapród-jelöltségre való felvételi kérvények legkésőbb f. évi aug. hó végéig írásban a cs. és kir. birodalmi hadügyminiszteriumnál (hadi-tengerészeti ügyosztály, Bécs) nyújtandók be, s következő okmányokkal kísérendő

1. Keresztlevél, vagy születési bizonyítvány.

2. Illetőségi bizonyítvány (ha nincs meg, egy év lefolyása alatt, pótlólag mellékelhető.)

3. Oltási bizonyítvány (ha az oltás az orvosi bizonyítványban nincs beigazolva.)

4. Katonai orvosi bizonyítvány a tengerészeti és hadi szolgálatra való testi arravalóságról, különös megjelölésével a látóképességnek a katonai orvosok előtt ismeretes módokat értelmében (Tengerészeti szabályrendeletek lapja, XII. t.-c. 1879. és a cs. kir. birodalmi hadügyminiszterium rendelete, Abth. 14. Nr. 250. 1880. febr. 10) kiállítva valamely tengerészeti, vagy képesített katonai orvostól.

5. Tanulmányi bizonyítványok, idegen nyelvek esetleges ismeretének beigazolásával együtt

6. Az apa, vagy gyám jogérvényes írásbeli beleegyezése a hadi tengerészethez való felvételre nézve.

7. A folyamodó kifogástalan előéletét igazoló politikai vagy rendőrhatalósági bizonyítvány; végre

8. annak kimutatása, ha a folyamodó netán már önkéntesen alávetette volna magát a sorozásnak.

Azon folyamodók, kiktől a csatolt okmányok alapján a felvételi vizsgálat sikeres letvése elvárható, a birodalmi hadügyminiszterium tengerészeti ügyosztályában jegyzékbe fognak vétetni, s a szükségelt számban felvételi vizsgálatra fognak megidéztetni.

A behívottaknak a vizsgálat színhelyéig és esetleg vizsgálata teendő utazásuk költségeit sajátjokból kell viselniök; mindamelltt, azoknak, kik sikeresen kiállott felvételi vizsgálat alapján, tengerészeti hadapród-jelölteknek neveztetnek ki, lakóhelyöktől a központi kikötőig tett utavásuk költségei meg fognak térítettni.

A folyamodók a fölvételre vonatkozó kérvény benyújtásának napjától kezdve, mindaddig, míg a felvételi vizsgálatra meghivatnak, minden lakhelyváltoztatást a birodalmi hadügyminiszterium tengerészeti ügyosztályában tartoznak bejelenteni.

A felvételi vizsgálat tárgyai 1. Számítan és algebra. 2. Geometria. 3. Földrajz és történelem. 4. Természetráajz. 5. Physika. 6. Chemia. 7. Ábrázoló mértan és mértani rajzolás. 8. Németnyelv. 9. Egy másdeik nyelv ismerete.

A mennyiség-tani tárgyak vizsgálata oly terjedelemben ejtetik meg, mint a főreáliskolákban tanítják.

A felvételi vizsgálat október végén a fumei cs. kir. haditengerészeti akadémián tartatik meg. E vizsgálat német nyelven teendő le egy bizottság előtt, mely a tengerészeti akadémi parancsnokának elnökletét alatt ezen intézet tanártestületének tagjaiból áll.

Azon folyamodók, kik a felvételi vizsgálatokat kielégítő sikerrel állották ki, a pólai központi kikötőbe szállítatnak, ott törvényes szolgálati kötelezettség céljából besoroztatnak és tengerészeti hadapród-jelölteknek kineveztetnek.

A tengerészeti hadapród-jelöltek a kinevezés napjától fogva évi 372 frtnyi szabályszerű fizetésök, havi 10 frtnyi fentartási pótlékuk és öket megillető lakbérök, illetőleg a hajóra szállítás tartama alatt kiszabott hajó-ellátás-pénzök, valamint 200 frtnyi felszerelési illetményük élvezetébe lépnek. Ez utóbbinak egyik fele tengerészeti hadapród-jelöltekké, második fele pedig tengerészeti hadapródokká történt kineveztetésök után lesz kiszolgáltatva.

Egy év eltelte után, a tengerészeti hadapród-jelöltek tartoznak a tengerészeti hadapródi vizsgálatot letenni. E vizsgálat kielégítő sikere esctén, évi 480 frt fizetéssel és a fentemlített mellékékitményekkel II. osztályu tengerészeti hadapródokká fognak kineveztetni.

Az erd. ev. ref. egyházker Ig.-Tanácsától, Kolozsvártt, 1889. junius hó 26-án.

Parádi Kálmán,
tanügyi-előadó.

Szász Domokos,
erd. ref. püspök, mint elnök.

914 1889.

PÁLYÁZAT

A erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a széki egyházmegegyébe kebelezett magyar-borzási egyházközség kántor-tanítói állomásra ezennel pályázat nyittatik.

Javadalma: veteményes kerttel ellátott tisztességes lakás és 111 frt. 87 kr. egyházhatósági becslés szerint.

Pályázati határnap julius 31. Folyamodványok nagytt Somkereky Miklós, esperes aához küldendők Székre.

Kolozsvártt, 1889. jul. 1.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

913—1889.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a széki egyházmegegyébe kebelezett somkereki kántor-organistai állomásra ezennel pályázat nyittatik.

Javadalma: kerttel és gazdasági épületekkel ellátott lakás és 177 frt. 75 kr. egyházhatósági becslés szerint.

Pályázati határnap julius 31. Folyamodványok nagytt Somkereky Miklós, esperes aához küldendők, Székre.

Kolozsvártt, 1889. jul. 1.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

897—1889.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a gyulafehérvári egyházmegegyébe kebelezett gyulafehérvári egyházközség kántor-tanítói állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalma: veteményes kerttel ellátott tisztességes lakás; az egyházközség pénztárából, évnegyedi utólagos részletekben, fölveendő 510 frt. és a stóla

Pályázati határnap julius 20. Folyamodványok nagytt Tokós Sándor, esperes aához küldendők, Vajasdra (u.p. Tövis.)

Kolozsvártt, 1889. jan. 28.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

1451—1889.

Valamennyi ref. iskolaszék t. lelkes elnökeinek és valamennyi ref. kollegium m. t. előljáróságainak.

Tudomás vétel végett, ezennel hivatalosan tudatjuk, hogy Zsizsnyovszky Endre, kartali segéd-tanító, kit a pestvidéki kir. törvényszék egy évi börtönrre és három havi hivatalvesztésre ítélt, a közoktatásügyi m. kir. miniszter ur f. é. május hó 18-án, 12,513. sz. a kelt rendeletével a tanítói pályától eltiltatott.

Az erd. ev ref. egyházker. Ig.-Tanácsától, Kolozsvártt, 1889 év, junius hó 27-én.

Parádi Kálmán,
tanügyi-előadó.

Szász Domokos,
erd. ref. püspök, mint elnök.

Felelős szerkesztő és kiadó: *Szász GERÖ.*

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XIX ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT, 1889. JULIUS II.

28. SZÁM.

Megjelenik minden csütörtökön egy iven. — Előfizetési ára egy évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt 50 kr. — Szerkesztő ségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők: külmagyarutca 9 sz.

Észrevételek a konventi pót- útasításra.

Kiváncsi várakozásunk megakasztott ösztöne hamar fölszabadult, mert a miniszteri megbizottal tartandó bizalmas értekezletek tárgyában kilátásba helyezett utasításokat már kiadták.

Ugy látszik, hogy a konvent jogi és iskolaügyi bizottsága, midőn e tárgyban véleményes javaslatát a főt. konvent elé terjesztette volt, ugyanakkor már zsebében tartotta az elkészített operátumot, melynek címe: „Pótutasítás a látogatás és a felügyeleti jog gyakorlása iránt a ref. középiskolákban.“

Legalább erre a föltevésre vezet azon körülmény, hogy a budapesti „Protestáns egyh. és iskolai lap“ f. évi május 5-én megjelent 18-ik számában azt már teljes szöveg szerint közölni lehetett.

Nekünk ezen pótútasításokra általánoságban következő szerény és tiszteletteljes észrevételeink vannak.

A jogi, és iskolaügyi bizottság azon előre bocsátott megjegyzése, hogy a „kormány utasítását a következő részletezéssel és rendelkezéssel véli kiegészítendőnek,“ már magában véve is tájékoztat a felől, hogy itt nem önálló operátummal, nem „külön utasítással“ és kiváltképpen nem olyanokkal van dolgunk, a melyek a miniszteri utasítástól eltérők volnának, azzal szemben állának és így autonomiánk jogkörét megvédenék.

Pedig, ez volt ígérve és kilátásba helyezve. A kiadott pótútasítás, tehát, mint címe, az imént említett bevezető megjegyzés és teljes szövege is igazolja, nem más, mint részletezése, kiegészítése, mondhatnók, magyarázó függeléke, kommentáló appendiksze az 1884-ben kiadott és 1887-ben már pótlékkal is ellátott miniszteri utasításnak és

így teljességgel nem az, a mi ígérve volt, és a mit mi óhajtva vártunk.

Ugyanis, sajnálattal kellett meggyőződünk arról, hogy az előttünk fekvő pótutasítás némely pontja, mint ezt közelebbről ki fogjuk mutatni, teljességgel nem hitfelekezetünk előnyére, hanem éppen kárunkra kommentálja a miniszteri utasítás egyes részleteit és így, hitünk szerint, nem hogy megvédené autonomiánk jogkörét, hanem inkább jogot sért meg, a midőn, például, a miniszteri megbizottnak azt is megengedi, hogy levéltárainkba betekinthessen; ott kutatást eszközöljen; irattárunkban pedig motózzon és ez által tullepjen még azon a határon is, a mit a miniszteri megbizottak számára kiadott utasítás tartalmaz, a mint-hogy ezt a jogot eddig egy miniszteri megbizottnak se jutott eszébe vindikálni.

De lássuk a pótútasítás figyelemre érdeme-
sebb részleteit, egyes pontjait és igazoljuk állítá-
sunkat.

A pótútasítás a miniszteri utasítás 8-ik szakaszának b) pontját így részletezi: „közbeszólásoktól, refleksióktól, magukon a lecke órákon az igazgatót is óvni fogja a köteles prudencia.“

Ime, mig egyfelől inti ez a pótútasítás az illető iskola igazgatóját, hogy óvakodjék egyházi törvényeink adta, ezek szerint biztosított és őt megillető közbeszólási jogának gyakorlásától: addig más felől nem meri intézeteink igazgatóinak és tanárainak azt az instrukciót adni, hogy a miniszteri megbizottnak se engedjék meg a lecke órákon való közbeszólást, refleksiókat, és a kérdést. Pedig, ez már a miniszteri megbizottak részéről csakugyan imprudencia. sőt ehez, éppen a miniszteri utasítások szerint, jogunk sincs.

Mi tehát ebben az irányban óhajtottunk volna határozott utasítást, mert azt közvetlen tapasztalatból tudjuk, hogy e tekintetben éppen a minisz-

teri megbizottak szoktak minduntalan tullépni úgy a prudencia, mint saját jogkörük határán. Hogy ez igaz, ha kell, akár hány példával szolgálhatunk bárkinek.

A miniszteri útasítás 9 ik szakaszát a konventi pótútasítás a következő „rendelkezéssel“ egészíti ki: „kétely esetén tartoznak (az igazgatók) az irattári anyagot a miniszteri megbizottnak bizonyítékul előmutatni (egy gondnok jelenlétében). Hát ez mi? Ez nem más, mint megengedése annak, hogy a miniszteri megbizott, ha neki úgy tetszik, legalább is kételkedhessék az igazgató hivatali hűségében, hivatalos előterjesztéseinek hitelességében és megbizható voltában.

Szerény véleményünk, és igénytelen meggyőződésünk szerint, a pótútasítás ezen pontja nem nyújt védelmet, hanem inkább megszegyenit, kompromittál.

És vajjon a pótútasítás azon rendelkezése, mely szerint a miniszteri megbizottnak irattárunk átkutatását is meg kell engedni: védi e autonómiánk jogkörét? Mi azt hiszszük, hogy ez nem jog-védelem, hanem a mint már fennebb kimutattuk. éppen jog-sérelem.

Még csak a bizalmas értekezletekről szóló 12 ik szakaszt illetőleg van egy pár szavunk.

E tekintetben a kiadott pótútasítás csupán annyit mond: „az értekezlet lefolyásáról, bizalmas jellege mellett is, vehető fel jegyzőkönyv és azt elnök (gondnok), miniszteri megbizott és jegyző írják alá.“ Vajha, ez a magyarázat ne volna. éppen olyan homályos, mint a milyen rövid!

De úgy látszik, hogy a konventi pótútasítás a bizalmas értekezletek ügyéről, a tanácskozás menetéről, a jegyzőkönyv-szerkesztésről és aláírásról mind csak per tangentem akart megemlékezni; holott, az egész vita a szőnyegen levő ügynek éppen ezen ága körül forgott és éppen emiatt keletkezett sokunknak aggodalma.

Tehát, erre nézve kellett volna részletes útasítást adni és úgy intézkedni, hogy a közökt. kormány is megnyugodjék és autonom jogaink se szenvedjenek csorbát.

Minthogy pedig ez nem történt meg, váltig igazolva találjuk azon korábban kifejtett föltevésünket, hogy a kiadott pótútasítás nemesak fölösleges, sőt éppen káros és valóban, jobb lett volna, az egész dolog felett napirendre térni. Eppen ez-

ért, pillanatig se habozunk kinyilatkoztatni azt, hogy meggyőződésünk szerint, a közölt pótútasítás se tartalmi, se alaki tekintetben nem felel meg a hozzákötött várakozásnak és legkevésbé alkalmas arra, hogy algodalmainkat elenyésztesse. A helyzetet és a bizalmas értekezletek függő kérdését pedig nem hogy tisztázná, hanem sokkal homályosabbá és bonyolodottabbá teszi, a midőn csak elsiklik felette és még azt se mondja meg kategorice, hogy tartsanak-e bizalmas értekezletet, vagy ne?

Minthogy tehát az egész operatum a bizalmas értekezletek legfontosabb kérdését se nem precizirozza, se meg nem oldja, hanem a dolognak csak külső héját érintve, a szóban forgó értekezlet miként tartása felől teljesen tájékozatlanul hagy, a midőn arra jó formán nem is reflektál: ezért az ez ügyben korábban közölt nézeteinket, a pótútasítás megszületése után is egész terjedelmében fentartjuk és csak örvideni tudnánk, ha az idő és a tapasztalat minket cáfolna meg.

Eszünk ágában sincs, ellenszegülni, sőt a legnagyobb tisztelettel, és feltétlen bizalommal fogadjuk a főti-zt. konvent mindenik üdvös és bölcs intézkedését és a renitenskedés vádjá ellen a priori is a leghatározottabban tiltakozunk, mert mi még csak vitát se akarunk provokálni és nem is fogunk polemiába elegyedni senkivel.

Azonban, nem titkolhattuk el aggodalmainkat és a midőn ezen, egyesek hibáztatásától, bármiféle személyes vonatkozásoknak még csak gondolatától is ment, és teljesen objektív észrevételeink által meggyőződésünknek hangot adtunk: ez csupán az egyházunk iránt való hűség kifolyása és nincs más indító oka az iskola-ügyünk iránt való őszinte érdeklődésnél.

„Hittem, és azért szólottam!“ „Dixi et salvavi animam meam!“

Valljuk és csaknem bizonyosnak tartjuk, hogy a pótútasítás, ha csakugyan a Prot. egyh. és iskolai lap 18. számában közlött szöveg szerint van elfogadva, miben nincsen okunk kételkedni: akkor nem fog célra vezetni és általa a bizalmas értekezletek függő kérdése teljességgel nem lesz megoldva.

Több szavunk nincs s nem is lesz.

„Videant consules!“

Protestáns.

A n.-enyedi Bethlen-kollegium a közelebbi években és ma.

(Váró Ferenc, gymn. igazgató előterjesztése.)
(Folytatás.)

Legujabb mély sebünk, Székely Ferenc társunknak ez idén, január 28-án történt hirtelen halála. Talán, nem nagyitok s másfelől nem kisebbitek, ha azt mondom, hogy a szerénység, nyíltszívűség, szolgálatra készség, józanság, munkakedv, kitartás és fedhetetlenség vonásai együttesen vajmi ritkán ékesítenek valakit oly mértékben, mint őt, s tehát iskolai autonomiánk erős és gyenge oldalainak megfelelőbb tanári jellemet, mint az övé. a legritkább esetben találni. Minden szép és jó iránt, a jobb iránt pedig mindenben különösen is fogékony E fogékonyága, társulva széles körű tanulmányaival és tapasztalataival, mennyire megkönnyítették neki pedagogiarkhai tisztét, kivált pedig 1883. körül és után, gimnáziumunknak új törvények, új tanterv és rendtartás szerint való alakulásához az átmenet irányozását. Új épületünk tervének alapvonásait is ő fogalmazta és fejlesztette. De nem részletezek, mert nem utolszor emlegetjük őt. Tanszéke üres.

Fogarasi Albert, kilenc évi segéd-szolgálata után, 1888-ban választott társunk, klaszszika-filológiai tanszéke ujan nyitott tizenharmadik rendes tanári állomás kollegiumunknál. Ellenben, Bartha Zsigmond, társunk, ki szintén kilenc évi előszolgálat után, ugyanakkor választaték rendes tanárnak, a Lőte székét tölti be

Segédtanárul alkalmaztatott, e 18 éves időköz elején, 1871-ben, Vince Dániel, a német, francia és angol nyelv tanítására; ugyanakkor Nagy F. Károly, a német nyelv tanítása helyett, lényegesen a rajzoló szakok tanítását vette kezébe. újabb időben mégis készséggel vállalkozván az új terv követeléseinek megfelelő német nyelv tanításra is. Az egyházközségi közgyűlés 1888-ban mindkettőjüket rendes tanári címmel ruházta fel.

1880-tól 88-ig, hódmezővásárhelyi rendes tanárrá történt megválasztásáig, képezdei segédtanár vala intézetünknel Gyulai-Demeter Kálmán; helyébe az előjáróság ez idén Dancsházi Gusztávot alkalmazá.

1884. óta dr. Farnos Dezső és 1886 óta Fogarasi Béla működnek intézetünknel, mint okleveles segédtanárok.

Megemlítem még, hogy Boros Gábor, ki 30 évig volt kollegiumunkban az énekművészet szaktanítója, 1883-ban önkéntes lemondással, megvált állásától; utódául Varga József alkalmaztatott; de 1888-ban a szarvasi ág. ev. gimnáziumhoz pályázott el. Most Borsai Samu az ének és énektan tanítója a gimnáziumban s a képzőben.

A zeneművészetet, 1878-ban bekövetkezett haláláig, Szuk György tanította, helyében azóta Zayda János működik.

A testgyakorlás tanítója, 1887-ben 22 évi szolgálata után beadott lemondásáig, Schmidt György volt; azóta helyettesítjük, a hogy lehet; állomása mielőbb be lesz töltendő

A tanítóképző gyakorló-iskolájának az egyházközü-

let által állandóan alkalmazott tanítója, 1880 óta, Bihari István.

A kollegium rektor-professzorai voltak: az időköz kezdetén 1873-ig, Hegedüs János; 1878-ig Garda József; 1882-ig Elekes Károly; 1886-ig, negyedik évében már a konventi rendszabályokkal egyetértőleg módosított hatáskörrel, dr. Kovács Ödön; 1886 óta Makkai Domokos.

Theol. akadémiánk külön igazgatás alatt 1884 óta áll. Igazgatói voltak, egy-egy évig, Hegedüs, dr. Kovács, Garda, s néhai Keresztes József.

A néptanítóképző igazgatói: Gáspár János távozása után, 1874-ig Garda, utána 78-ig Elekes. 1878 óta Nagy Lajos.

A négy elemi és hat gymn. osztály tanvezetője. 1876-ban bekövetkezett haláláig, Vajna Antal volt; hivatalát néhai Székely Ferenc vette át; később módosult ez officium annyiban, hogy 1878/9-en kezdve, az elemi osztályok vezetése Nagy Lajos, képezdei igazgatóra ruházott; 1884/5-ben pedig a gymn. tanvezetés, a középiskolai törvénynek megfelelően, a nyolc osztályu gimnázium igazgatásává alakítottatott át. E tisztet az előjáróság, Székely ismételt lemondását elfogadván, 1885-ben Váró Ferencre ruházta.

A kiválóan fontos kontra és szeniori hivatal, a 18 év alatt, hol külön választva, hol egyesítve, mindössze 19-en viselték; köztük leghuzamosabban, négy évig, s körülbelül legszerencsésebb eredménnyel, Bartha Zsigmond aa kinek utolsó évi gazdai szolgálata igen nehéz évre, építkezésünk esztendejére esett.

Építkezésnek már a 80 as évek előtt szükségét érezte az előjáróság. Könyvtár, gyűjtemények már nem fértek helyükön; mind több-több külön tanterem kellett; a belakó tanulók száma is növekedett. Ellenben a legregibb, kétszáz év előtti, a forradalom előtt még négyszárnyu épületnek utolsó, fennálló, felszárnya is már kezdett roskadozni, s emeleti nagy termének használatával elővigyázatból, idejében fölhagytak. E dűledék a mostani udvar közepén állott, s észak-déli irányban azt az oblongumot fődte, melynek majdnem közepén van most a kút. Lebontása, s a kétemeletes kelet-nyugati irányu nagy épületnek egy észak-déli irányu új szárny kiépítésével leendő folytatása elvileg már 1881-ben határozottatott el. Vítás kérdés vala, hogy vajjon a régi épülethez T alakra illesztve, az udvar közepét foglalja-e el, vagy pedig a régi épület keleti végéhez L alakra illesztve, az utca-vonalba jön-e? Az előbbi sokkal költségesebb megoldás volt volna, mely azonfelül még a nagyon heces udvarterület fölládozásával is jár vala, de széles tér maradván az utca felé előtte, az épület arányai szemléltetőkké lettek volna. Az utca-vonalba való építés kevésbé költségesek és minden tekintetben célszerűbbnek ítéltetett, kivéven azt, hogy a szűk utca az impozáns épületet egészben láttatni alig engedi. Ezen, azonban, a szemközt álló tanári lakás lebontásával és telkének parkká idomításával, valamikor, tehetősebb korban, könnyű lesz segíteni.

Igy az utca-vonalba való építés határozottatott el.

Az építés költségei nagyobb részének fedezésére a kollegium angol-pénze jelöltetett meg. Angol-pénznek neveztük azon 11,000 font sterlinget, melyet a kollegium 1704-ben s a következő években szenvedett romlása után, Páriz-Pápai Ferenc, tanár és gróf Teleki Sándor, kurátor, kérésére, Stepney lord, bécsi angol követ közbenjárásával, Anna királynő engedelméből, az angol hitsorsosok adakozása hozott össze az intézet feleségelésére. A pénz az angol nemzeti bankba helyeztetett el s egyik legbiztosabb jövedelmi alapnak tekintetett. E tőke egy részét a kollegium az 50-es években jószágvásárlásra, meg államkölcsonre fordította; 6,100 font, s ennek néhány évről, a fölvétel történetes akadályai miatt fölgült kamatai, összesen 87,000 forint összeget biztosítanak az építés céljaira. Ehhez még téglakészletben, az épületfa-készletet nem számítva is, mintegy 10,000 frt volt összegazdálkodva.

Egyházkerületi íőhatóságunk a készülődés minden mozzanatát irányozván, éber figyelmében, gondjában részesítvén: jóváhagyásával, 1883-ban, már az épülettervre pályázatot hirdettetett az előjáróság; elfogadta a Szalay Ferenc, nagyszebeni építész, tervét; a kivitelre nézve is Szalay tett legkedvezőbb ajánlatot, 95,000 frtéért vállalkozván az építésre; 1884. május 29-én megkezdődött a munka, s 1885. szeptember közepére az új épület nagyobb részét használatba is vehettük. A befejezés még korábbi határidőre volt ugyan tervezve, de hátramaradást és 13.500 frtnyi több-költséget okozott az alapásánál napfényre került ó pincék bontása, az alapfalak megfelelő mélyítése, s illetőleg, a nem tervezett, de ily körülmények közt célszerűnek ítélt pinceépítés; továbbá, az ünneplő terem magasbitása, ablaksorának külső díszítése, s megfelelően az egész közép-rizalit előfalának vastagítása. Mindezt s a mellékköltségeket is számítva, az építés összesen 108,501 frt. 12 krba került. Ebből a több költség, kilátással államsegély nyerésére is, egyelőre kölcsön útján fedeztetett.

(Folytatása következik.)

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, június 30 július 1.

(Vége.)

A körlelkésziségek nagyobb részének ügyei, a miszsiói referens előadása nyomán, mintegy általános áttekintést nyújtottak ez új intézmény körében. Így a besztercei, az ilosvai, valamint a csikszeredai körlelkészék számára szóló részletes útasítások, az előzetes tárgyalások alapján, immár teljesen ki voltak dolgozhatók s ez ülés végleg meg is állapította, különös dicsérettel emelve ki a csikszeredait, mely igen derekasan volt előkészítve. Ellenben, a piski-telepi körlelkész részletes útasítása bár az utmutatás már korábban megadatott, oly félegesen érkezett be, hogy ismételve vissza kelle küldeni, azzal a komoly figyelmeztetéssel, hogy ha az elrendelt kiegészítések 30 nap alatt teljesítve nem lesznek, Ig.-Tanácsunk szigorubb eljáráshoz lesz kénytelen folyamodni. Az ó-uj-

falusi körlelkész panaszára, hogy javadalma igen is szükösen van kimérve, az a vigasztalás ment, hogy 50 frtos Emke-segély éppen e gyűlésből utaltatott ki. A dicsőszentmártoni szervezés alatt álló körlelkésziség részletes útasításának elkészítése megsürgöttetett.

Még egy új körlelkésziség szervezésének előmunkálatai is szerencsés befejezést nyertek ez ülésen, a detrehemié, melynek létesülésében br. Kemény Domokos, kollegiumi főgondnoké és detrehemi birtokosé a főérdem. Ő volt, ugyanis, ki a templom és papilak számára terjedelmes és szép belső telket s kánonika porcióként 12 hold fekvőt adományozott, azon felül, a papilak felépültéig, a körlelkésznek is lakást ad udvarházában: Ig.-Tanácsunk mély köszönetet mondván ezekért a nemes alapítónak, fölkérte őt az alapító-level kiállítására, hogy a közgyűlésnek be legyen mutatható. A körlelkész javadalma 541 frtban állapított meg, melyből 200 frt a belmiszsió-alaphól jár, valamint további 50 frt is, azon a címen, hogy a leendő körlelkész, mint paptanító, az iskolásokat díjtalanul fogja tanítani, a mi remélhetőleg, kedvező propagandát fog az ott most először megnyíló magyar iskolának szerezni. A pályázati hirdetés közzétételük, aug. 1-éig terjedő határidővel. Végül, főt. püspök aa. indítványára a miszsiói előadó fölhivatott, hogy a körlelkész-i intézmény általános határozmányai értelmében, készítse el a körlelkészék nyugdíj-ügyének szabályozására nézve a tervezetet.

A romániai miszsió köréből a pitesti pap kérte, hogy valamint a brailai tanítónak, javadalma a tanulók számához képest emeltessek. Miután, azonban, a pitesti javadalom jelentékenyen több, mint a brailai, e módózat nem volt Pitestre is alkalmazható. A galaci pap kérése is teljesítetlen maradt, sőt rendreutasítást is kapott érette, a mennyiben t. i. mind a közös külügyminiszterhez, mind a m. kir. közoktatásügyi miniszterhez folyamodott segélyért. ez utóbbi, pedig, folyamodványát hatóságunkhoz juttatá s kijelenté, hogy a nemzetközi viszonyokat tekintve, éppen nem lenne tanácsos, a magyar kormány-nak Romániába küldözgetni segély-pénzeket. Ig.-Tanácsunk, helyeslven a közoktatásügyi miniszter ur fölfogását, figyelmeztette t. pap aát. hogy jövőre tartozkodjék bármely, egyházunkon kívül eső helyre való folyamodástól.

A bálványos-váraljai adósságos jószág, annyiszor fölmerült és annyi fejtörésbe került ügye immár végmegoldást nyert, az eredetileg harmincezer frton vásárolt jószág 34,000 frton eladatván s az Ig.-Tanács örömmel vette tudásul a szerződés érvényessé válását, elrendelvén, egyszersmind, a végleszámolást.

A solyomkői fekvő-eladás ügyében az aránytalanul fölgült adóhátrálékok iránt bekért fölvilágosítások tudásul vétettek, noha a követelménynek nem egészen feleltek meg.

A Nagy Teremi-beli részleges kepeváltságot engedélyezve, visszaküldi az Ig.-Tanács a szabályzatot, hogy az ujan belépő egyháztagok kepeváltó kötelezettsége iránti határozmányokkal kiegészíttessék, meghagyván a jelzá-

loggal nem biztosított tőkék fölhajtását és beszolgáltatását.

Az étfalva-zoltáni társzegyház iskolai Hadnagy-alapja, az ottani felekezeti iskolának, a jobb községi iskola megnyitásával bekövetkezett, szünetelése óta, magát szaporította kamataival, miután az alapítványi föltételek szerint, az alap jövedelmeinek harmada a felekezeti iskola szükségeire, kétharmada pedig az egyház iskolamesterének vala rendeltetve, felekezeti iskola és iskolamester nem lévén, a hatóságok a kamatok tőkésítését renelték el. Ám, az alapítványi föltételek nem csak azt mondják ki, hogy az alap jövedelmének kétharmada a felekezeti iskolamesteré, hanem azt is, hogy azért az övé, hogy az egyháztagok gyermekei mentek legyenek a tandíj-fizetésétől. Ig-Tanácsunk, tehát, a korábbi intézkedések némi megváltoztatásával, kimondá, hogy az alapítvány jövedelmének harmada, a netalán ismét megnyitandó felekezeti iskola számára tőkésítendő. kétharmadából, pedig, a tulajdonos egyház adományozzon a folyamodó és rászorult gyermekek tandíjának fedezésére megfelelő összegeket, így látván betölthetőnek, a változott viszonyok mellett, az alapítvány e föltételének célzatát. Az ügyet, ez úttal, a községi iskola iskolaszéke merítette föl, kérve a jövedelemnek a községi iskolai tanító részére való kiszolgáltatását. Az esperes utján, tehát, ez iskolaszék is megkapja az értesítést e határozatról, mely szerint a tulajdonos és így, nem a tanító, hanem a felekezeti tanulók javára, az adományozó is az egyházközség.

A csikszeredai körlelkészség előljáráóságának a közalap járulékaik beszolgáltatása iránti korábbi kérése, az ügy tisztázása végett, az esperesnek adatott vala ki s ez most saját véleménye kíséretében, eldöntés alá terjeszti a kérdést. Az Ig-Tanács, pedig, az ottani sajátos viszonyokra való tekintettel, megengedi, hogy ottani hiveink közalap járulékaik minden évben revízió alá kerülő egyházi rovataikból fedeztessenek, kivált, miután t. körlelkész aa. az egyházközség javára önkint visszabocsátotta e rovatalokból neki járó javadalmának 70 %-át

A kajántói egyházközség, iskola építésre $1\frac{1}{2}\%$ kamatra és $\frac{1}{2}\%$ 32 évi törlesztésre nyert 960 frtos évi kedvezményes kölcsőne 400 frtra volt leszállítható. miután az egyházközség utóbb, az Emke-közgyűlés alapján, 600 frt kamat-mentes kölcsönhöz jutott. Az iskola-építés most befejezéséhez közeledvén, a 400 forint kiutaltatik.

A rettegi egyházközség, mint annak idején jelezve volt, igen kedvező feltételek mellett, szép fekvőbirtok vásárlására kapott engedélyt. A szerződés most megkötöttvén, az ügylet keresztülvitelére, a föltételek csekély módosításával, megadatott az engedély.

Az eddig külön kezelt püspöki nyomtatvány-alap számadásai felülvizsgáltatván s összege megállapítatván, az alap egyesítettetik a közalappal, jövőre az összes nyomtatványok után mind a kiadások, mind a bevételek a közalapot illetvén.

É—n.

Az egyházmegyéből.

A marosi egyházmegyéből

A marosi ev. ref. egyházmegye folyó hó 19. és 20. napjain tartotta meg első rendes közgyűlését Maros-Vásárhelyt. A papi, világi és tanítói képviselők 19-én reggel 9 órakor a vármegyeház dísztermében gyülekeztek össze, a nálunk szokott nagy számmal, mintegy 110—130. Onnan Rákosi Lajos, esperes aa rövid fohásza és megnyitó beszéde után, a gondnoki karral a sorok élén a várbeli nagy templomba vonultunk, hogy gyászünnepet üljünk a maros-vásárhelyi egyházközséggel közösen, Bárány Kemény Gábor, volt egyházkerületi főgondnok ur emlékének. A szép templomot a gyászhoz méltón díszítették fel. Az ünnepély emelésére közreműködtek a marosvásárhelyi dalkör, több műkedvelő urhölgy, Geiger Albert, zongora művész és zeneszerző vezetése alatt és a tűzoltó zenekar Különösen megragadta a figyelmet a templom minden részét megtöltő, roppant számú közönség, melynek soráiban ott láttuk a kir. itélőtábla, m. kir. törvényszék, kir. járásbíró, vármegyei, városi és honvédtisztikar, az adó és illeték-kiszabási, posta és vasuti tisztikar képviselőit, nemkülönben az ev. ref. főgimnázium tanári és tanítói karát. Vass Tamás, marosvásárhelyi pap és egyházmegyei rendes jegyző, emelkedett szellemű buzgó imája után, Szentkirályi Sándor állott szószékbe, s Ezekiel II. rész 9 10 verseiből. „Ime, egy kéz küldeték én hozzám és ime, abban összehajtott levél vala. És azt kiteríté előttem és ime, be vala írva elől és hátul; és abban valának írva sirások, nyögések és jajszóok” kiindulva, a figyelmet mindvégig lekötve tartó, élénk vonásokban eszterelte a haza, az anyaszentegyház és a fejlődési vérből származott család nagy veszteségét. A megboldogult érdemeit, hosszas és hasznos munkásságát, vallásos érzületét, tiszta jellemét élénk rajzokban feltüntető emlékbeszéd, melyben háttérül hazánk és egyházunk történetének egyes korszakai megkapó színekkel valának festve, általános hatást idézett elő.

A templomból ismét a vármegye tanácskozási nagytermébe mentünk, holott nt. Rákosi Lajos, esperes aa. esperesi jelentését olvasta fel. Egyházmegyénk 63 anya és 34 leány egyháza közül az esperesi vizsgálatot ez évben 30 anya és 18 leány-egyházban tartotta meg. Örömmel és meglepéssel jelenti, hogy általában buzgóságot tapasztalt, a papok, tanítók és nép között egyetértés van, általános a törekvés az új törvényekhez alkalmazkodásra. A vagyoni ügyek kezelésében, ellenőrzésében rend, pontosság, a köteleesség teljesítésében lelkiismeretesség tapasztalható. Különösbbe említi fel Somosd egyházközséget, mint a melynek ügyeiről tendenciózus híreket terjesztenek. Itt régebb, főképp azon mohó törekvésnél fogva, hogy a kepeváltságot nagy hamarsággal életbe léptethessék, a tőkét egy ideig csak papíron nevelték. Ez okon csak ugyan állott elő némi rendtelenség, mely a mélt. állandó Ig-Tanács intézkedését is előidézte. Esperes aa. tapasztalatos, a helyi körülményeket tekintetbe vevő intézkedései, azonban, az ügyet egészen rendbe hozták a nélkül, hogy az egyházközség több mint 80 tagját perbe idézték volna. A 14,000 forintot meghaladó kepe megváltási és iskolai alapokból 1888. dec 31-én 3 042 forint a marosvásárhelyi takarékpénztárban volt elhelyezve, a többi 700 egy néhány frt. kivételével, zálogjogi bekebelezéssel biztosítva; ezen 700 forintnak is, mely kezesítve van, bekebelezése foly. Kamathát-rálék az időben 192 forint volt, a mely azonban azóta nagyobbára befolyt, habár akkora tőkénél nem mondható soknak. Ezen számokból kitűnik, hogy a híresztelések nagyobb része csakugyan roszakaratu volt.

A mező-bándi díszes templom és torony teljes felszereléssel be van végezve. Mult év november óta papi karunk

Szentgyörgyi Gerő, ny.-szentannai és Bodó Ferenc, berekeszturi ifju kartársakkal szaporodott.

Végül, esperes aa. visszatekint hat évi esperesi működésére, kiemelve, hogy szorosabb esperesi adminisztrációs teendő mellett, főképp a nyári vasárnapi iskolázás, a tanulóifjuság vallásos nevelése, s e célból azoknak templombajárása, továbbá, templomok, iskolák és parokhiális épületek ujonnan építése, illetőleg, kijavitása, nemkülönben szegényebb egyházainknak segélyezési ügye képezték gondoskodása fő tárgyát. Az orsz. közalaphoz ez idő alatt nyert egyházmegyénk 13,900, az állansegélyből 3,741 és az özv. árvai alaphoz 2664 frtot. Kegyadományozásból és ajándékozásból bejött 25,194 frt; szorgalmi jövedelem 13,431 frt. Építkezésekre kiadás történt 71,896 frt. Melyek után, buzgó köszönet mellett, a közgyűlés által nyert megtiszteltetést annak kezeibe teszi le ismét. Mélt. Nagy Sámuel, főgondnok ur indítványára, azonban, mind őt, mind Vass Tamás, rendes jegyzőt, a közgyűlés. közfelkiáltással, egyhangulag újra megválasztotta. kik a bizalmat megköszönve, megválasztatásukat el is fogadták.

Aztán, mult évi tavaszi közgyűlésen Bihari Sándor, tanár ur, elnöklete alatt kiküldött bizottság véleményes jelentése olvastatott fel az egyházmegyei tanács évi működéséről, mely szerint egyházmegyei tanácsunk egy év alatt 28 ülésben 500 jegyzőkönyv szám alatt intézkedett. és ismert lelkiismeretességével igen nagy munkásságot fejtett ki, miért közgyűlésünk elismerését és köszönetét jegyzőkönyvileg kimondotta. Mely után, Muzsnai Pál, közigazgatási jegyző, olvasta fel jelentését az egyházmegyei tanács hét havi működésének legfőbb tárgyairól, mely hasonlólag elismeréssel vétevének tudomásul, az elismerés orozslénrésze természetesen a kiválóan munkás, derék jegyzőnek jutott; annak kapcsán a következő fontosabb határozatokat mondotta ki:

a) hálás köszönetét fejezi ki a m.-vásárhelyi püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségnek, hogy tanácsstermet, szükség esetén, egyházmegyénk részére mindig díj nélkül átengedni kész, és útastija az egyházmegyei tanácsot, hogy ezen egyházközség előljáróságával egy közös levéltár-helyiség építése tárgyában lépjen érintkezésbe, melyre áldozatát egyházmegyénk is szives készsággel meg fogja hozni;

b) a helyi egyházközség azon kérését, hogy 160 frt. fizetéssel segédtanítói állomást szervezhessen, ajánlattal és azon kéreessel terjeszti föl a mélt. áll. Ig.-Tanácshoz, hogy tekintettel az ottani kényes felekezeti viszonyokra, ezen szervezendő állomás erősítésére, valamelyik segélyforrásból 100 — 100 frt évi segélyt sziveskedjék kiutalni, míg tőreképzés iránt felküldött kérelme elintéztét nyer;

c) 100 frt. segélyre ajánlatik bármelyik alaphoz a m.-szentgyörgyi ujonnan szervezendő levi-tanítói állomás, s 50 frtra az építés alatt álló új iskola is. Ezen leányegyházközséget úgy felekezeti, mint nemzetiségi tekintetek ajánlják;

d) a demeterfalvi és süketfalvi leányegyházak egyesítését helybehagyja, s megerősítésre fölterjeszti.

Ravas János, számvevő, olvassa a számvevő bizottság jelentését az 1887 és 1888. évi direktori számadásokról, mely szerint, a felső kerületben van 27 frt. 61 kr. túlkiadás, az alsó kerületben 105 frt. 60 kr. pénztármaradék s a kettőben együtt 1255 frt. 21 kr. beveendő hátrálék. Közgyűlésünk a számadásokat helybehagyta, s ezzel letüntek örök időre a szintérről a direktori számadások, hogy ezután immár a pénztárnokiaknak adjanak helyet.

Ugyancsak Ravasz János, mint egy javaslatételre kiküldött bizottság előadója, olvassa annak indítványait. Azok közül egyik szólott a pénztárnoki útastításról, mely elfogadottat a mellé csatolt napló, főkönyv és számadási mintákkal együtt. A pénztárnok, vagy államkötvényekben, vagy maros-

vásárhelyi takarékpénztári könyvecskében, vagy zálogjogi bekebléssel óvadékot tartozik nyujtani A vizitációi költségvetés az egyházak vagyonossága szerinti osztályozással 683 forintban állapittatik meg, melyből a pénztárnoki 5% levonása után, 60% az esperesi, 30% a két számvevő fizetése lesz, a fennmaradó 10% az egyházmegyei pénztárnak jut.

A csókfalvi leányegyházközség zabkepeváltság iránti kérése nem lévén kellőleg felszerelve, az adatok beszerzését, valamint annak felterjesztését szintugy az orsz. közalaphoz intézendő kérvények elbirálását és felterjesztését az egyházmegyei tanácsra bizza.

Tavaszy József, tanügyi előadó, olvasta fel azután évi jelentését. E szerint, a mult 1888—89-ik tanévben volt a marosi ev. ref. egyházmegyében 7,831 tanköteles, ezek közül tanult iskoláinkban, egy állami és három községi iskolában 6079 növendék, 151 felsőbb iskolákban; így, összesen 6130. Bizony, még sok kívánni való van az iskolai kényszer keresztülvitelég. De itt, a nép szegénységén kívül, számolnunk kell egyházközségeink szegénységével is, melynek következtében sem kellő számú tanerőkkel, sem kellő helyiséggel nem képesek ellátni iskoláikat. És éppen nagyobb számú egyházközségeink vannak, e tekintetben. legrosszabb helyzetben. Például, Kibédén 454 tanköteles van, tehát 105-el több, mint az egész saji egyházmegyében. S van két tanítója, s tantermeibe 80 — 100 gyermek csak szorongva is alig fér el. Sóvárakon 278 tanköteles és hasonlóan két tanító. Itt már fel van építve a nem csak jó, hanem igen szép és kényelmes iskola, de egy nagy tanterme és egy tanítói lakása üresen áll mert nincs mivel tanítót beállítani. Mező-Madarason 187 tankötelet egy tanító van hivatva tanítani. Miként lehessen ez, és hol? De így vagyunk még több helytt.

Ha ezen segítve lenne, bizony, oly virágzó állapotaink állanának elő e tekintetben, mint igen ritka helytt. Kibédén az ügy fejlődésnek indult; de félni lehet, hogy vége felé szenved hajótörést. Itt már több, mint 10 éve, kísértett egy bizonyos odiozus ügy, a tanügy kárára Végre, a kérdéses alapok jogi természete tisztázva lett, s az egyház átadta a községnek, mely elvállalta, hogy fiu-iskolát állit, s csak a leányok oktatása marad az egyház vállán. Csak az a bökkenő, hogy midőn a politikai hatóságok ezt örömmel megerősítették, s utastították a községet, hogy a jövő szeptemberre állitsa is be iskoláit, elfeledték megmondani, hogy az 50%-os pótdadón kívül, honnan fedezzék a költségeket, mert az nem elég. Az atyafiak államsegélyt reméltek, s erről még szólni sem akarnak fennebb. Ezekkel szemben, örvendetesen vette a közgyűlés tudomásul, hogy Harasztkereken szép, nagy iskola és tanítói lakás épült; az udvarfalvi és várhegyi pedig felszereléssel együtt bevégezve lettek.

De még nagyobb az előhaladás a szellemi oldalát véve fel a dolognak. Nehány iskolában meglepő szép eredményt és előhaladást tapasztalhatni. Általában, húsz iskolában kütünő, harmincegyben jó, huszonhétben kielégítő eredményt értünk el, s csak négy iskola volt csekély eredménnyel. Négy iskolában, tanítóhiány miatt, nem volt csak az év egy részében tanítás, négy egyházközségben tanító és iskola hiánya miatt, róm. kath. és unitárius iskolákba jártak a növendékek. Méltó elismerésben részesítette közgyűlésünk Jánosi György, tompai. Muzsnai József, maroskereszturi Kövendi Kálmán, torboszlói és Szentgyörgyi Gerő, nyárád-szentannai pap aait., kik önként ajánlkoztak az üresedésben levő tanítói idő alatt tanítani, s igen szorgalmasan és eredménnyel teljesítették is igéretüket.

Megindult a mult iskolai évben a népiskolai, és ezzel kapcsolatban az ifjusági könyvtárak ügye is. Itt-amott már, ha kicsiny kezdettel is, alapítottak ilyen könyvtárakat. Bizony, csak az olvasási kedv növelése, és helyes, jó irányt olvasmányok nyujtása által remélhetjük, hogy valaha a népeu-

a korcsmázástól, s az ehhez hasonló bűnös multságoktól elvonhatjuk.

Az egészségügy általában jó volt az egész tanévben. Csupán Andrásfalván kellett pár hétre felfüggeszteni az iskolázást, és Vajában tiz nappal hamarabb bezárni az iskolai évet, a vörheny miatt. Az utóbbi helytt néhány halálozási eset is fordult elő. A tanügyi előadó indítványára az egész egyházmegyebe egyöntetű jelzést fogadtak el az érdem-fokokat kitüntetésére, és az iskola látogatási és felügyeleti rendszert új életre hívták. A jelentésre határozta közgyűlésünk: „Elismeréssel vétetik tudomásul, s méltánylat mellett iktattatik jegyzőkönyvbe tanügyi előadó aa-nak azon hivatalos működése, mely szerint a tanügyi dolgok állásáról nem csak beküldött kimutatásokból, hanem a helyszínen saját közvetlen megfigyelése útján kívánt magának meggyőződést és ismeretet szerezni.” (K. gy. j. k. 11. sz.)

A Mátyus-alapítvány pénztára rendben találtatott, s Madaras János, pénztáros aának, a közgyűlés az 1888. évre a felmentvényt megadta.

Id. Erdélyi Sámuel, egyházmegyei pénztáros aa. jelenti, hogy 1889. február 1-je óta befolyt a pénztárba:

a) az országos segélyalpra bevétel	1274 frt. 84 kr.
kiadás	1274 frt. 84 kr.
b) egyházmegyei közpénzek: bevétel	1663 frt. 99 kr.
kiadás	1109 frt. 56 kr.
pénztári állás:	554 frt. 43 kr.

mely a fölülvizsgáló bizottság által igazoltatván tudomásul vétetett.

Végül, mielőtt tudósításomat befejezném, kötelességemnek tartom, nyilvánosságra hozni egyházmegyei közgyűlésünk kifejezett mély háláját és köszönetét páratlan főgondnokunk, mélt. Nagy Sámuel ur iránt, ki ifjai hévvel, mindenki iránt tanusított szíves jó indulattal, és hozzá hasonlíthatlan pontossággal vesz részt egyházmegyénk kormányzásában. Mint fennebb említettem, huszonnyolc egyházmegyei tanács ülésében félezernél több ügy intéztetett el, ezen huszonnyolc ülésen elejétől végig, néha pedig huzamos ideig tartott a gyűlésezés, részt vett a tanácskozásokban, s bölcsessége és finom tapintata sok nehézh, homályos kérdésben volt biztos iránytű.

Isten még sokáig éltesse!

t—f.

T Á R C A

Az első emberek.

(Genesis. 1—2.)

IV.

(Vége.)

Ugyde, mondják talán az e téren tapasztaltak, az ily házasság manapság ritka, mint a fehér holló. Én nem vitatom, ha vajjon így van-e. vagy nincs, de ha csakugyan ez az eset: kit terhel ezért ismét a felelősség súlya? Ha Istent száműzitek az emberi szívből, bizonyára, a világ szerelme: hiuság, becsvágy és csapongó könnyelműség foglalja el abban helyét; és ha ezek egyszer befészkeltek oda magukat, akkor mi sem természetesebb, mint hogy az Isten által kötött házassági szövetségek lassankint teljesen megszűnjenek. Ha a pénzt többre becsüljük az erényességnél, a pompát a háziasságnál, a szépséget a fenkölt léleknel, az érzéki vágyakat a szüziességnél és ártatlanságnál; ha szeretet helyett a szenvedélyek mulékony szeszélyei által engedjük magunkat vezetni; ha egy csábító, de szellemtelen és reménytelen materialismus keblén megtanultuk gúnyolni az Istent és az erényt: akkor, bizonyára, mindinkább fognak szaporodni az oly házasságok, a melyek nem a szeretet Istenének, hanem, mondjuk: egy gonosz daemonának égise alatt köttetnek.

Minek folytassuk tovább? Ám, azok, kik a családoknak, e kicsiny társadalmaknak életét közelebbről megfigyelték és a naponkint kötött házasságok körülményeit alaposabban ismerik: mutassák ki, hogy mennyiben közelítette meg korunk azt az eszményt, a melyet írónk elbeszélésében a házasságra vonatkozólag felállított. Mi e kérdés megoldására nem érezzük magunkat hivatottaknak, de vesszük magunknak azt a bátorságot, hogy egy ezzel szorosán összefüggő és századunkban sokat vitatott kérdéshez röviden hozzászóljunk. E kérdés a női emancipáció kérdése.

A liberáliszmusnak nagy barátai vagyunk; a józan haladást, az észszerű reformokat szintén pártoljuk, de teljességgel nem tudunk kibékülni azzal a túlzott liberalitással, mely a női emancipáció egy némely barátainál észlelhető. A legnagyobb mértékben

elfogultnak kell tartanunk azt a gondolkozást, a mely nem akarja belátni, hogy a nő hivatása oly végtelenül különbözik a férfétől. A nőnek, a Teremtő végzése szerint, rendeltetése az, hogy anyává legyen; egész szervezete úgy van alkotva, berendezve, hogy életet adjon egy más lénynek, kit sok ideig szíve alatt hordoz és önvérével táplál. Természetének alapvonása a gyöngédség, a háziasság. A férfi szerepe más. Ő a család alapítója és hogy úgy mondjuk: az utána következő generációnak a plántálója. Ő hordozza az élet terheit: államot, egyházat és társadalmat kell teremtenie, kormányoznia, és rendeznie; egy életpályát kell alkotnia, igen gyakran óriási erőmegfeszítést igénylő küzdelemmel. Szellem-világának hatalmánál és testi szervezetének erejénél fogva, rendeltetése az, hogy legyen a nőnek, a szó intelligens értelmében, ura, de egyszersmind gyöngéd támasza, hűséges oltalmazója. A női emancipáció barátai e természetes viszonyt, a férfi és nő között, nem respektálják eléggé; a nőt el akarják vonni attól a hivatástól, ki akarjak emelni abból a munkakörből, a mely őt, és csakis őt, megilleti. Azt akarják, elveik következtetése legalább arra az absurdumra vezetne, hogy férfiak között létesüljön a házassági viszony, tehát oly egyének közt, a kiknek hivatása egy, kötelességei és jogai ugyanazok. Azt az alaptalan meggyőződést táplálják, hogy a nőt szellemi képességei feljogosítják a magasabb kulturának a férfival teljesen egyrangú tényezőjévé lenni. És elveik észszerűségének támogatására hivatkoznak egyes esetekre, a midőn a nő a tudományos kutatások terén bámulatos eredményeket birt felmutatni és páratlan kormányzói képességeivel csodálkozást keltett. Elismerjük, hogy ily kivételes esetek fordultak elő a multban és fordulnak elő ma is, de azt tagadjuk, hogy az emancipáció barátai az ezekre való hivatkozással törekvéseik jogosultságát a legkisebb mértékben is támogathatnák. Ellenkezőleg, e ragyogó kivételek itt is, minden más tekintetben, a tények és tapasztalatok alapján föllállított szabály általános érvényessége mellett bizonyítanak. Arra mutatnak, hogy lásék bár a nő néha, a természet különös aberrációja folytán,

a férfi miszsiójára teljesen alkalmasnak, mégis csak addig marad igazán nő, sajátos lénye csak akkor nyilatkozik tökéletesen, míg a családban marad, míg oly nevelést nyer, melyet az anya és házi nő fontos hivatása tőle megkövetel.

Józsa Zsigmond.

Templom-szentelés Torda-Szent-Lászlón.

Reggel hat óra volt. Az előbbi esős napok után szakadozott felhők bujdosnak a látóhatáron. Kelet ormain csak úgy omlottak a nyári nap sugarai, áthevitve a hűvös levegő-egyet, hivatgatva a növény-világ leveleire meghúzódott bogarakat a zümmögésre; a fészekben ülő madarakat a dalolásra. Mint ha lába kelt volna valamennyi rögnék. Mélán zizegett a kalászkok tengere. A lekaszált rétekről balzsamos illat kelt szárnyra és a pity-palaty végig csattogott a szemmel alig belátható mezőken.

Ki gondolt volna most arra, hogy a természet áldásai a test szükségéinek pótlására szolgálnak? Hogy a földet a négy és két lábú barmok csak megtapodják és nem áldják, nem szentelik meg? Ki gondolt volna most az élet realis, prózai felére: holott minden ott lebegett az a csodálatos fény, mely menyországgá varázsolta át az elmulandót; ott lebegett a költészet búbjája, mely beszédes csöndjével hirdette az áhitat magasatos voltát, és elhagyva a zajgó városi piacot, a zsbivásárt, beléptünk a természet főnséges templomába.

Ekkor indult el püspök aa. templomot szentelni Torda-Sz.-I.ászlóra. Mert, szép a természet temploma; de ha a madárnak szüksége van fészekre, az emberi léleknek is szüksége van egy szent helyre, hol zavartalanul borulhasson le a mindenható előtt és ha az őspátriárkhák állottak egykoron az oltárok mellett: vajjon, nem szép-e most is, hogy az új templomot az adja át hivatásának, az életnek, kit a hivek szeretete, bizalma hívott el, hogy első legyen a hasonlók között? Egyike legszebb szertartásainknak a templom-szentelés, hol a püspök mellett még paptársainak is jut a szolgálat-tételtől és így az egyházkerület, az egyházmegye, és az illető gyülekezet minden tekintetben egyesülvén, mint ha egymás szívére borulnának, élő formában áll előttünk megvalósulva a szent nép és királyi papság.

Az utazás, jobban mondva, kirándulás, mindössze két órát tesz ki Kolozsvártól. És minő utazás! Ne hogy félre értsen valaki. Véghetetlen sokra becsljük a civilizáció magas vívmányait. A nagy távolságoknál, természetesen, nem is beszélünk ilyen hangon. De ily közelségbe kirándulni gyors lábú, jól hajtott négy lóval, kényelmes, nyitott kocsiban, mosolygó reggeli órákban: ez az utazás netovábbja, ez poezis. Micsoda ehez képest a vasúton való utazás kőszén-füstjével, sivitásával, dübörgésével, nem egyszer szagos tömegeivel, örökös börze-számításaival, és örületes gyorsaságával? Ugy érezzük, mint ha lelkünk válnék tehetetlenné és testünk repülne. Pedig, mi azt szeretjük, ha megfordítva történik. Jó a relativ mozgás a testnek is, de lelkünknek függetlenségét ne gátolja semmi.

A kis kirándulás, melynek felséges célja volt, mint ha szárnyakat kölcsönzött volna. A mezők áldása, az erdők lombsusogása, az ég felé emelkedő hegyek arany-sugarakban fénylő ormai mellett: a természet keblén élő nép ragaszkodása, a romlatlan szívek szeretete, az élő hittől és áhitattól ragyogó szemek bizalmas tekintete mind úgy hatottak, mind azt bizonyították, hogy szép e föld, édes a világ, még boldogságtól sugárzik a föld, ha jók vagyunk, ha hiszünk az égi dolgokban, ha szeretünk.

E kis kirándulás minden lépten-nyomon be volt hintve a szeretet virágaival. Az egyes községek mind ünnepi dísz

öltöttek; kicsinyje, nagyja ott állott a mindenütt fölállított diadal-kapuk körül, és őszinte, nyílt, nem tartózkodó és nem kényszerített jó kívánattal éltették az egyházkerület főpásztorát. Sok fáradságáért, és már is sok sikereért, öntudatán kívül, a szeretetnek e nyilatkozata, bizony, jó jutalom. És ő ezt elégnék is tartja.

A diadal-kapukon csak úgy ragyogtak a szíves feliratok: Légy áldott, ki jössz az urnak nevében! másutt: Isten hozott! és ehez hasonlók. Egyik községünk túltett valamennyin, oda írta: „Jó út a t!” Nem volt ez tréfára számítva. A község egyike a legbuzgóbbaknak; öreg papja egyike legjobb barátainknak és több mint ötven éve hű munkása az ur szülőjének; de mert tudták, hogy meg nem állhatunk, mert időnk rövid, hát jó út a kívántak és virágokkal borítva a kocsikat, hagytak menni kitűzött céluuk felé. Igazuk volt; sokáig éljenek.

A mint közeledtünk Torda-Szent-Lászlóhoz, a hegyek, halmok, csörgedező patakok főnsége mindinkább elenyészett szemünk előtt, hogy az élő, érző szívek és boldogságtól repeső lelkek megnyilatkozásában gyönyörködünk. Hogy az egyházmegye papi, tanítói testülete, hogy a hatóságok küldöttei mind ott voltak, ezt csak éppen azért említem, hogy kitűnjék, hogy minden meg volt téve, a mit a tisztesség megkíván. Hogy orációk is voltak! Hát miért ne lettek volna? Természete az a magyar embernek és mért ne nyiljék a virág, mért ne daloljon a madár? Isten őrizzen meg egy olyan világtól, melyben siket-némák laknának!

Gr. Mikes Miklós, róm. kath. főúr háza igazi vendégszeretettel fogadta püspök aát. és a vele voltak. És előttünk állott az a felséges kép, melyet minden ember óhajt: holott a valódi mivelttség, az igazi vallásosság, a humanizmus leront minden korlátot, elsimit minden ellentétet és különböző vallásos formák között is imádhathatjuk a szeretet istenét és lehetünk tárgyai az ő végére mehetetlen áldásainak.

Tíz órakor megnyíltak a pompás új templom ajtai. Falai között megkezdődött az első istentisztelet. Szolgáltak Deési Gyula. esperes, Szász Gerő. közjegyző, püspök aa. Szakács István, sz.-lónai, Biró András, daróc-bogártelki, Valler József, mákói és a helybeli pap. Az istentisztelet mindvégig emelkedett és megható volt, támogatva a közbeszósszhangzatos énekek által, melyek kultuszunknak nem csupán kiegészítő, hanem elmaradhatatlan alkat-elemei.

És mégis, e templom-szentelésnek nem csupán ez adta meg igazi fényét. Szép volt az isten-tisztelet; szép maga az új templom mindezeknél százszor, ezerszer szebb volt a keret, a nép maga, ezek az élő kövek, azzal a vallásossággal, azzal a hittel, melyet el nem tántoritott a hivalkodó böleselkedés, és meg nem ingatott a földi dolgokra való szeretlen vadászat. A nép kicsinyje-nagyja ott van a templomban, énekel buzgón, imádkozik áhitattal, hallgatja isten igéjének magyarozatát és urvacsorát vesz tömegesen. Ez alkalommal 6—700-ra tehető azok száma, kik a szent asztalhoz járultak. Ez igazi protestáns felfogás, ez az első keresztyének hite, kik a megszegett kenyérben és a kitöltött borban minden alkalommal felolvadnak lelkileg Krisztus szellemébe.

És minő szép renddel történik mindez! Először járulnak a szentasztalhoz a legvénebbek és utánuk kor szerint a százak, és százak a legifjabbig. A nőknél ez még leginkább feltűnik. A legöregebbek és középkorúak fekete kendőikkel; a menyecskék fehérrel; az eladó lányok egytől-egyig pártásan, míg a növendék lányok hajadon fővel sorakoznak egymás után: oly festői képet tár a szemlélő elé, hogy elfeledhetlenné válik és áldja a gondviselést, hogy ilyen nép van még e sokat és sokak által leszólt világban.

Ti, kiket a hivatás oda állított, ti jók, becsületesek, ti papok ott Kalotaszegen, örökjetekek e jó, e szép, e vallásos

Folytatás az 1/4 iv mellékleten.

nép felett. Mint a szemetők világát, úgy féltették. Oltalmazták, tartásatok fenn szokásait, erkölceit, átörökölt hagyományait Erdélyben a székelység és Kalotaszeg az, hol tiszta magyar nép lakik: ezeket védelmezni kell a gonosz ellen.

A lelki dolgok elvégződven, kijutott a testiekből is; és mindenek felett, van egy szép emlék, melyet mindenki elvitt magával, és hiszszük, hogy mégis ott maradt egészen a sz.-lászlóiak szívében. Ez az emlék segítse többről-többré, jobbról-jobbra!

KÜLÖNFÉLÉK.

= E helyen is a legnagyobb örömmel emlékezünk meg a sz.-lászlói templom-szentelésről. A gr. Mikó Miklós családján kívül, gr. Eszterházy Kálmán és fia vettek részt e szép egyház szép öröm-ünnepélyén és a vidék és vármegye sok tekintélyes tagja. Az isteni tiszteleten, valamint az estvéli hangversenyen közreműködtek kolozsvári ügyvéd neje, Balogh Györgyné és Kolozsvár közigazgatási főjegyzőjének, dr. Szabó Gyulának neje, Serédi Sarolta. Hogy az őszinte örömet, és lelkesedést mennyire fokozta az említetteknek megtisztelő megjelenése a közebéden, és az egész ünnepélyen: azt megmagyarázza az említetteknek társadalmi, művészi állása, mely mindig konvenial azokkal a törekvésekkel, a hol a jónak és szépnak hoznak áldozatokat. Hogy banquette volt-e? Már ugyan, hogy ne lett volna! És a mint mondani szokták: szebbnél-szebb toasztok fűszerezték a kellemes együtt-lételt. A püspök és közjegyző estve hat órakor visszatértek Kolozsvárra; de az összegyűlt vidám, jó kedvű, örvendő közönség másnap hajnalig megülte e szép napot, és csak azért oszlott el, a mint mondják, mert nem tudta megállítani a napot, mint Jozsué.

= Szavakban alig kifejezhető öröm vár a hétfalusi körlelkészség kötelékében élő hiveinkre, kiknek régi, buzgó és áldozatkészségre leginkább lelkesítő óhajuk: a templomépítés kérdése közeledik a megoldás felé. Veszprém vármegye közgyűlésének 263/8767—1889. sz. alatt hozott azon határozata folytán, a mely szerint a hazafias megye derék alispánja, Vég helyi Dicső ajánlatára, a nevezett körlelkészség templomépítési költségeire 500 frtot szavazott meg azon összegből, mely az alispán kezdeményezése és az ő lekötendő szives buzgolkodása folytán gyűlt össze azon megye területéről a csángó magyarok segélyezésére. Ime, a ki fontos hivatalával járó számos teendői között sem feledkezik meg nemzeti hivatásáról; a ki csak a teendőinek teljesítésével nem elégedve meg, hivatali állásának befolyását a nemzeti célok javára ily nemes tettek végrehajtásában érvényesíti: az ily férfi méltó a jók tiszteletére; az igaz és szent ügy diadaláért lelkesülők becslésére. A pénz el is küldetett már főtiszt. püspök aa. kezeihez. Legyen áldás minden filléren!

= Örömmel halljuk, hogy a nagy-enyedi egyházmegegyében fekvő Harasztos egyházközségünk presbyteriuma az ottani énekvezér ellen folyamatba tett fegyelmi vizsgálatot, mely egy izben már másodfokon is ítélet tárgyát képezte, és akkor feloldatott, e f. hó 5-én visszavonta s a vizsgáló bizottság jelenlétében énekvezérével kibékült. Feltételül kötetett ki, azonban, hogy az énekvezér a lemondás folytán odahagyott községi tanítói állomását szerezzze vissza, mivel az

egyháznak érdekében áll, hogy a községi iskolában énekvezére legyen a tanító, a mennyiben ezt vissza nem szerezné három év alatt, az egyház ezen érdeke megóvásáért, énekvezéri állomását is el kell hagynia. Ugy tudjuk, hogy ezen állomás visszaszerzése előtt nincsenek akadályok, a mennyiben ezt úgy a politikai, mint az egyházi község is akarja s így reméljük, hogy ezen tekintélyes egyházunk kebelébe az egy év előtti békés állapot ismét visszatér. Ugy legyen!

= Marosszentgyörgyi kicsiny leányegyházközségünk édes reménnyel néz egy régi vágyának sürgös szükségét kielégítő megvalósulása elé. Folyó hó 3-án d. e. ünnepélyes szertartással tétetett le a tanítói lak és iskola együttes épületének alapköve, melyre az első kalapástartást gróf Bethlen Luiza ő nagysága tette, a ki egyszersmind az építés költségeinek fodezésére 100 frt segélyt adományozott. Az Istennek tetsző cselekedetből származó öntudat holdogitsa és áldja meg a vallásos buzgóságu, nemeslelkű, áldozatkész grófnőt!

= Hálás köszönet. Salánki Zsuzsánna uraszony, a mult évben, egy fehér urasztali terítőt, a folyó évben egy diszesen kivarrott szószék-takarót sziveskedett ajándékozni egyházunknak. Fogadja a kegyes alakozó, egyházközségem presbyteriumának hálás köszönetét. N.-Soly mos, jul. 4. 1889. Jakab Dénez s, ev. ref pap.

= Halálozás. Orbán Elek, gegesi paptársunk, f. hó 1-én elhunyt, életének 79-ik, papságának 49-ik évében. Mint kötelességét az utolsó percig hiven és pontosan teljesítő egyházi szolgálta, sikerrel munkálta egyházközségének előmenetelét, megnyerte hiveinek bizalmát, szeretetét: és így méltó, hogy emlékezete legyen áldott a jók szívében!

Nyilvános köszönet és számadás.

A sz.-medgyesi ev. ref. egyházközség, harang-alapja javára, miután az egyháznak csak egy harangja volt, önkint adakozást indított meg. A kibocsátott ívek útján kegyes adományokból, az egyház pénztárába befolyt:

Dicsőfi József theol. professor gyűjtő ivén Debrecenből adakoztak:

Dr. K. S. 20 kr., Csiki Lajos 20 kr., Tóth Samú 1 frt., Balog Ferenc 20 kr., Erdős József 50 kr., Géresi Kálmán 1 frt., Asterlám Ernő 50 kr., Dr. Baconi Lajos 1 frt., Dicsőfi József 2 frt. Összesen: 6 frt. 60 kr.

Gyöngyösi István állam. isk. ig. gyűjtő ivén D.-Szent Mártonból adakoztak:

Csató Gábor 50 kr., Nyárády Dénes 20 kr., Gerendy István 1 frt., Fekete György 50 kr., Kerekes Gábor 50 kr., Pekri Gábor 40 kr., Németi Mihály 40 kr., Felszegi Gábor 30 kr., Horváthi Károly 30 kr., Szabó Sándor 20 kr., Tamási Albert 20 kr., Csegezi Ferenc 20 kr., Gyala József 50 kr., Gyöngyösi István 40 kr. Összesen: 5 frt. 60 kr.

Herceg Lajos, vasuti főmérnök ivén adakoztak: Herceg Lajos 10 frt. Összesen: 10 frt.

Ince Lajos ref lelkész ivén adakoztak: Biró Áron 10 kr., Benkő Sámuel 20 kr., Kerekes 1 frt., Erődsi Pál 20 kr., Egy református 20 kr., Erődsi Pál 20 kr., Kovács Elek 50 kr., Erődsi Pál 10 kr., Kakasi Pál 30 kr., Gecse László 20 kr., Moré Domokos 20 kr. Összesen: 3 frt. 20 kr.

Józsa Zsiga, theol. prof. ivén tanítványai Nagy-

Enyedről alakoztak: Vajla Ferenc 50 kr., Benedek Károly 30 kr., Jancsó Sándor 20 kr., Lajos János 20 kr., Sámuel Aladár 30 kr., Kolumbán Ferenc 25 kr., Szabó Károly 20 kr., Kobori János 50 kr., Keresztesi Gyula 20 kr., Bíró András 20 kr., Egerházi Lajos 20 kr., Bajkó György 20 kr., Szász Károly 20 kr., Kovács Sándor 50 kr., Zajzon Gábor 25 kr., Lőrinc József 20 kr., Fábíán Márton 20 kr., Kiss Ferenc 40 kr., Keresztes Gyula 30 kr., Kiss Lajos 20 kr., Fülep Márton 20 kr., Nemes Elek 30 kr., Dávid József 20 kr., Kis Gyula, 30 krajcár. Viski Gyula, 20 krajcár. Hajdó János 20 krajcár. Ignác László 20 krajcár. Solymosi Károly 20 kr., Jakab József 20 kr., Takács Károly 20 kr., Bőjthe Géza 20 kr., Gáspár János 20 kr., Tóthfalusi József

40 kr., Szilágyi László 30 kr., Székely Ferenc 20 kr., Szegedy Miklós 20 kr., Sándor András 30 kr., Nagy Károly 20 kr., Dancsházy 40 kr., Dénes Gyula 40 kr., Fejes Áron 20 kr., Józsa Zsigmond 40 kr. Összesen, 11 frt.

Jenne Ede és Péchy Árpád gyűjtő ívén Segesvártt alakoztak: Horváth László tanfelügyelő, 3 frt., Jenne Ede 1 frt., Szoboszlay Károly, alispán, 1 frt., Kispál Gábor 1 frt., Kedves István 1 frt., Sombori Lajos 50 kr., Nyitó Ferenc 30 kr., Massy Illés 50 kr., Gyárfás Domokos 2 frt. Összesen: 10 frt. 30 kr.

(Folytatása következik.)

Péchy Árpád,
ref. pap.

HIVATALOS RÉSZ.

1355—1889.

FELHIVÁS.

Mindenik egyházközség t. t. Tanácsához, mindenik egyházmegye n. t. espereséhez és mindenik kollegium m. t. t. Elöljáróságához.

Az egyetemes konvent folyó évi március hó végén Budapesten tartott üléséről kiadott jegyzőkönyv szétküldésével egyidejűleg felhívjuk egyházközségeink t. t. Tanácsait valamint a kollegiumok m. t. t. Elöljáróságait, hogy az átvett konventi jegyzőkönyvek árát, példányonként 30 krajcár, folyó évi augusztus hó 1-éig fizessék be, és pedig a kollegiumok Elöljáróságai és püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek közvetlenül egyházkerületünk pénztárnoka kezébe, az egyházmegyei egyházközségek pedig az egyházmegye közügy igazgatójához (direktor) n. t. esperes fiait pedig felhívjuk, hogy az egyházmegyei levéltár részére küldött ingyen példányok kivételével, az egyházközségek részére küldött példányok árát folyó augusztus hó 15-ig küldessék fel a közügy igazgató által posta-díjmentesen egyházkerületünk pénztárnoka kezébe. A megküldött konventi jegyzőkönyvek példányainak számát és a beküldendő összegek mennyiségét a következő kimutatás tünteti fel.

I. Egyházmegyék. 1. v-hunyadi zárandi 24 péld. 6 frt 90 kr. 2. gy.-fehérvári 13 péld. 3 frt 60 kr. 3. n.-enyedi 33 péld. 9 frt 60 kr. 4. kolozsvári 3 péld. 60 kr. 5. kolozs-kalotai 39 péld. 11 frt 40 kr. 6. szilágy-szolnoki 64 péld. 18 frt 90 kr. 7. deési 20 péld. 5 frt 70 kr. 8. széki 47 péld. 13 frt 80 kr. 9. nagy sajói 8 péld. 2 frt 10 kr. 10. görgényi 33 péld. 9 frt 60 kr. 11. m. mosi 69 péld. 20 frt 40 kr. 12. küküllői 36 péld. 10 frt 50 kr. 13. nagyszabeni 18 péld. 5 frt 10 kr. 14. udvarhelyi 50 péld. 14 frt 70 kr. 15. erdővidéki 15 péld. 4 frt 70 kr. 16. sepsi 36 péld. 10 frt 50 kr. 17. orbai 12 péld. 3 frt 30 kr. 18. kézdi 14 péld. 3 frt 90 kr. 19. romániai 2 péld. 60 kr.

2. Kollegiumok. A Bethlen kollegium 2 drb. A kolozsvári, m.-vásárhelyi, sz.-udvarhelyi, zilahi, szászvárosi és a sepsiszentgyörgyi kollegiumok 1-1 drb. Összesen 8 drb. 2 frt 40 kr.

III. Püspöki vizsgálat alatt álló egyházaknak. a) deési 2 péld. 60 kr. b) n.-enyedi 3 péld. 60 kr. c) m.-vásárhelyi 2 péld. 60 kr. e) illyefalvi 1 péld. 30 kr. f) fogarasi 1 péld. 30 kr. g) sz.-udvarhelyi 2 péld. 60 kr. h) szászvárosi 1 péld. 30 kr. i) s.-szent-györgyi 1 péld. 30 kr.

Az erd. ev. ref. Egyházkerület Igazgató Tanácsától, Kolozsvártt, július 4-én. 1889

Bodor Antal,
titkár.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

1614—1889.

PÁLYÁZAT.

A detreheimi körlelkészre, illetőleg, paptanítói állomásra melyhez Alsó- és Felső-Detreheim, M.-Koók, M.-Órke és M.-Bőő tartoznak, ezennel pályázat hirdetik.

A kinevezendő körlelkésznek, a rendes papi teendőken kívül, a tankötelesek iskolai tanítása is kötelessége leend.

A fizetés összesen 541 frt 10 kr., melyből kepe-javadalom 139 frt 10 kr. 27 hold és 1.287 □ öl canonica portio haszonbéri értéke: 152 forint. és központi évi segély 250 frt. Ehez járul még a stóla-illetmény és lakás.

A pályázati folyamodványok augusztus hó 1-éig, főtiszt. Szász Domokos püspök urhoz adandók be, s az állomás, a kinevezés után azonnal elfoglalandó.

Az erd. ev. ref. Egyházkerület Igazgató Tanácsának Kolozsvártt, 1889. június hó 30-án tartott üléséből.

Dr. Vályi Gábor,
misszióügyi előadó

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök

910 1889.

PÁLYÁZAT

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, az erdővidéki egyházmegyébe kebelezett középpajtai egyházközség első osztályu papi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalma: veteményes kerttel és gazdasági épületekkel ellátott tisztességes lakáson és stólán kívül, 809 frt. 27 kr. mely értéknek fele a nyugalmazott lelkész illeti élete tartamáig.

Pályázati határnap aug. 10. Folyamodványok nagytiszt. Zajzon Mihály, esperes aához küldendők, Bardócra (u. p. Olasztelek)

Kolozsvártt, 1889. jul. 1.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

958—1889.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a görgényi egyházmegyébe kebelezett erdő-csinádi egyházközség másodosztályu papi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalma: veteményes kerttel és gazdasági épületekkel ellátott tisztességes lakás és 742 frt. 95 kr. mely értékéből 274 frt. 94 kr. dézmakárpótlás. A megválasztandó lelkész az egyházmegyei özvegy-árvai gyámintézetnek kötelezett tagja leend, s mint ilyen első évi fizetésének 20%-át oda befizetni tartozik.

Pályázati határnap augusztus 15. Folyamodványok tiszt. Henter Pál, esperes-helyettes aához küldendők, M.-Járába, (u. p. Sáromberke.)

Kolozsvártt, 1889. jul. 9.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: SZÁSZ JERŐ.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XIX. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT, 1889. JULIUS 18.

29. SZÁM.

Megjelenik minden csütörtökön egy iven. — Előfizetési ára egy évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt 50 kr. — Szerkesztő ségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők: külmagyarutca 9 sz.

Az autonomia jogkörének védelmezése.

(Visszhang Protestáns észrevételeire)

A konvent, idei 72. jk. szám alatt, útasítást adott ki az összes ref. gimnáziumok számára, a kormányi látogatás és főfelügyelet elfogadásának mikéntje iránt. Megszabja benne gondnoknak, igazgatónak, tanároknak teendőit és maguktartását a miniszteri megbízott eljárása irányában. Tudva van, hogy a miniszteri megbízottak maguk is útasítás szerint járnak el, melyet a miniszter adott nekik, melyet a konvent. már kibocsátásakor tudomásul vett, mely már öt év óta érvényben van. Eppen ezen útasítást tartja mostani intézkedésében szem előtt a konvent ezt veszi formailag is alapul a maga utasításainak szerkesztéséhez. Beteg fölfogásra mutat, ha valaki azt várta a konventtől, hogy ellenkezésbe jöve önmagával, most oly rendelkezéseket tegyen, melyek a miniszteri utasítástól eltérők volnának. ezzel szemben állanak.

Pedig éppen ez a fölfogása egy atyánkfának, ki Protestáns név alatt, e lap mult (28-ik) számában észrevételeket tesz a konventi utasításra. Protestáns az, azt hiszi, hogy „autonomiánk jogkörének megvédése“ minden áron való szemben állás a miniszterrel és minden ő utasításaival. Ha ez így volna, akkor autonomiánkat a konvent régen eljátszotta Szerencsére, azonban, a konvent tüntetés nélkül is tudja védelmezni az autonomia jogkörét. Meghagyja a miniszternek azt, a mi az ő törvényadta joga; de idejét látja, rendelkezni az autonomia jogkörén belül, az egyház tanügyi organumainak, hogy mire mivel legyenek készen. Fölvértezi őket, hogy ne legyen szükségük védelmül holmi pengétlén kardokkal, vagy markolat-vesztett fringiákkal hadonázniok, s meg ne karcolják magukat,

Nem szándékozom a konventi útasítás erejét minden ízében jellemezni; csak éppen azokra szoritkozom, a mik benne Protestáns aának. említett cikke szerint, nem tetszenek, tehát, mindössze három pontra.

I A miniszter útasítja megbízottját gimnáziumainkban a leckeórák meglátogatására. „A tanítás helyességéről és eredményes voltáról, úgy mond, a tanítás óráinak meglátogatása és megfigyelése által kell a miniszteri megbízottnak meggyőződést szereznie. E végből, különböző osztályokban, különböző tárgyak előadásán kell, hallgatók kép p, részt vennie. Részint az előadást és magyarázást, részint a tanulók feleleteit (a kikérdezést) kísérelje figyelemmel.“ Ez már öt év óta érvényes utasítás; gyakorlatba vétetett; belenyugodtunk. Világos, hogy arra nem utasítja a miniszter megbízottját, hogy látogatásakor beleszóljon a tanár munkájába, s a tanulók előtt reflexiókat tegyen rá; egy-egy megbízott, azonban, ezt megtette. Hanem, ez már a mellett hogy tapintatlanság, egyszersmind tulkapás is. Próbálta-e valaki eddig elgátolni? Nem igen hiszem. Most azonban jön a konventi utasítás és intézkedik a meggállás iránt, a következő rendelkezésekkel „A miniszteri megbízottat a leckeórákra az igazgató tartozik bevezetni, s azon leckeórákon maga is jelen lenni tartozik;“ azon órákon tehát a látogatásnak hivatalos tanuja is van továbbá: „Az igazgató gondoskodik, hogy a meglátogatandó leckeórák rendes programját és menetét, a tanításra és kérdésre máskülönb szánt idő rendes arányait, a tanár szokott eljárása módját a látogatás ténye egyáltalában ne áterálja; közbeszólásoktól, reflexióktól magukon a leckeórákon az igazgatót is óvni fogja a köteles prudencia.“ Tudnivaló, hogy a konvent nem rendelkezhetik magának a miniszteri megbízottnak; de, ime, megrendeli az igazgatónak, hogy a leckeórák mene-

tét alteráltatni ne engedje, közbeszólásoktól, reflexióktól megóvja. „Bocsánat, fogja mondani az igazgató. az első közbeszólási eset után, négy szem közt, a miniszteri megbízottnak, kötelességgem kérni nagyságodat, hogy a meglátogatott leckeórákon hallgatóképpen méltóztassék jelen lenni. Közbeszólása esetében netalán nekem is közbe kellene szólanom, pedig ezt útasításom, részemre is, imprudenciának jelenti.“ Ha aztán még sem volna vége a közbeszólásoknak: fegyelmi keresetet érdemel az az igazgató, a ki a tulajkapásról meg nem teszi jelentését a maga hatóságához.

És, ime, erre a konventi intézkedésre mondja Protestáns aa. hogy „nem meri intézeteink igazgatóinak és tanárainak azt az instrukciót adni, hogy a miniszteri megbízottnak se engedjék meg a leckeórákon való közbeszólást, reflexiókat s kérdést.“ Nem teszem föl Protestáns aáról azt az imprudenciát, hogy azt várja a konventtől, hogy tettelegességre vezényelje az igazgatót a közbeszóló megbízott ellen; azt azonban fölteszem, hogy tanárságot, meg igazgatóságot in praxi sohasem viselt; mert különben aligha eshetnék abba a tévedésbe, hogy az igazgatónak a leckeórákon „egyházi törvények adta, ezek szerint biztosított és őt megillető közbeszólási jogot“ tulajdonítson. Ugyan, hol találhatni föl ezt a szerencsétlen jogbiztosítást? Ellenkezőleg, minden ref. tanár, az igazgatótanár pedig különösen is, tartozik ismereni Rendszabályaink 8. lapján, a) pont alatt, az igazgatónak szóló azon rendelkezést, mely szerint ő „minden egyes tanár tanóráit koronkiint meglátogatja, figyelemmel kíséri tanítása módját és eredményét, ott, hol mulasztást, hiányt vesz észre, utólagosan, sem mi esetre sem a tanuló ifjúság előtt, megteszi jóakaró észrevételeit és a szükséges intézkedéseket.“ Imhol, a közbeszólási jog-e, vagy tilalom, akárki megítélheti. Annak a tanárnak, a ki ezzel nem törődik, a miniszteri megbízott közbeszólásai sem fognak boszuságot szerezni; s arra az igazgató tanárra, ki ezt másképpen tudja, bátran rábizthatja a konvent, útasítás nélkül is, „az autonomia jogkörének védelmezését;“ eligazít az mindent a maga esze szerint.

V F.

(Vége következik.)

A n.-enyedi Bethlen-kollegium a közelebbi években és ma.

(Váró Ferenc, gymn. igazgató előterjesztése.)
(Folytatás.)

Az építés ügyeit egy előjárósági bizottság vezette, melynek elnöke, haláláig, b. e Zeyk Károly főkuratorunk, utána Csató János, alondnok; alelnöke és előadója, Székely Ferenc, elhalt társunk, szakértője Kovács Sándor, mérnök, volt E bizottság ügyelt az anyagok minőségére, a munkának terv szerint végzésére; előkészítette a fölmerült részlet-kérdések előjárósági eldöntését, stb. Az épület átvételénél Pünkösti Ferenc, kir főmérnök, intézetünk egykori növendéke, díjtalanul teljesítette a szakértő közeg szerepét

Az új épület szorosabban vett iskolai céloknak szolgál: az imaterem, könyvtár, tudományos gyűjtemények, tanterem, tanácskozó és hivatali terem s az ifjúsági olvasó-terem vannak benne. A behútorozás és elhelyezkedés mintegy 10,000 (tízezer) frtba került, mely részint a folyó jövedelmekből, részint, egyelőre. kölcsönből fedeztetett

Van néhány tantermünk az udvar északi végén, most különálló, 1862-ben a legrégebb épületmaradvány folytatásul épült egy emeletes házban is.

Az udvar nyugati hosszában, egy Mária Terézia korának végén, 1775 körül készült egy emeletes monzard-fedelű épület áll; ebben is van egy jókora tanterem, a theologusok nagyobbik terme. Ez épület többi helyiségeiben, valamint az 1827—36-ban elkészült két emeletes déli nagy szárny-épületben általában, a tanulók együtt-lakása van

Tantermeink az új épületben majdnem mind egyenlő nagyságúak: egyenkint 60—70 m² területtel, közel 300 m³ űr nagysággal, mintegy csupa népes osztályoknak szánva A rajzterem, valamint az ideiglenes téli tornaterem is, területben 100 m², térben 450 m³ nagyságú. Célszerű és végleges téli tornatermünk még nincs. Ennek, valamint a mostaniaknál tűrhetőbb közárnyék-széknek építése, az államtól kért segély megnyerése esetén lesz biztosan valósítható.

A régi épületben meghagyott tantermeink is mind tagasak s a legjobb világosságúak.

A tanulóktól lakott szobák száma 43 Ezek közül a nagy épületbeli 26-nak területe egyenkint átlag 50 m², köbtartalma 192 m³; az udvari és kis épületek földszintjén 10 szobának területe átlag 50—50 m², köbtartalma 138—138 m³; az ó épület emeletén 7 szobának területe egyenkint 34 m², köbtartalma 103 m³. Mindezt átlagosan számítva E szerint, az összes lakószobák padlóterülete mintegy 2038 m²; összes köbtartalmuk körülbelül 7470 m³ Laknak e szobákban jelenleg 495-ön; még pedig felső ágyban 281, alsó ágyban 167. tábori ágyon, közasztalon, a hol lehet, 47. Egy benlakó tanulóra jut 4.07 m² padlóterület, 14.86 m³ levegő. A nappalra bejárókat számításán kívül hagyom.

A szobák bútortáza: fennálló és kihuzó vaságyak,

egy-egy közös asztal (mensa publica), és mosdótál-állvány. Egyéb szükségeseket maguk a tanulók hoznak, vagy szereznek maguknak. A vaságyak egy része, ruha-, könyv-, cipő s egyéb szükségletek tartására szánt kihuzó fiókkal van, úgy lehet, nem a legszerencsésebben kombinálva: nagyon drágák, nehezek, s kevésbé célszerűek. A tanulók mosdásáról való gondoskodásunk is, pl az udvarhelyi kollegiumban tapasztalt gondoskodást nézve, nem a legökölteesebb.

Az épületek között egy fél hektárnyi szintezett udvar alkalmas és szabad játszótérül kínálkozik; közvetlenül az ó épület mögött kezdődik s a város fölött domináló Órhegy iránt emelkedik a dús árnyéku alsó-kert, fölötte a nyári torna-kert, a kettő együtt több, mint harmadfél hektárnyi területen, alkalmas időkbén, rendszerint nyitva az ifjuságnak.

Új épületünk helyiségeit harmadrészen a könyvtár és tudományos gyűjtemények foglalják el. Gyűjteményeink általában gazdagok és értékesek; egy s más tekintetben ritkítják párvokat; a tanítás praktikus céljait nézve, azonban, vannak oly hézagok is közöttök és bennök, a melyeknek kitöltését halogatni, szegénységre vallana. Másfelől, gazdagságunk úgy volna tökéletesebben értékesíthető, ha nyilvános muzeum módjára rendszeresen látogattatnának a nagy közönségtől is. Ennek kivihetőségét azonban már egy pár év óta fontolgaljuk.

Sorra veszem gyűjteményeink ismertetését.

A könyvtárnak, tűzveszélytől lehetőleg óvott helyen, 4.70 m magassággal 300 m² padló-terület jutott. A könyvek theologiai és nem-theologiai sorozata külön-külön van rendezve. A már előbb is megkísérlett rendezés csak az új épülethez való átköltöztetés után hajtattott végre, Makkai Domokos örökös és Szilágyi Gyula, tanár, vezetése mellett és terve szerint. A rendezés elve: a kiadások évszázainak keretén belül a könyvek formátuma, nagysága, kötése. A rendezéshez készült könyvészeti cédulákon kívül, melyek betűrendben kezeltek, csakhamar a szakkatalogusok s az elhelyezés rendjét föltüntető leltár-lajstromok is elkészültek. Az utóbbiak tanúsága szerint, volt f. év május 15-én

a theol. könyvtárban	3174 munka, 4078 darabban;	
a nem-theol. ktárban	10465	18381
a Mikó-féle klasszikai zárt könyvtárban	496	949
Együtt	14,135	23,408

A könyvtár pénzértéke megközelítőleg sem állapítható meg. Gyarapítására évenként általában 850—1050 frt fordítatik. Jelentékeny számú és becsű művekkel gyarapodott halhatatlan főgondnokunk, gr. Mikó Imre hagyatékából. A M. T. Akadémia minden évben ajándékképpen küldi meg rendszeres kiadványait. Landori ifj. br. Kemény György újabb-újabb könyv-ajándékozásokkal kötelezi köszönetre intézetünket. Általában, könyvtárunkról, mint többi gyűjteményeinkről, az előkelő és intelligens családok, az intézet volt növendékei, olykor a kontinensen kívül is, sokszor és értékes ajándékokkal emlékeznek meg.

Természettajzi muzeumunk, a fennálló tanszékek szerint, két izolált gyűjteményképpen fejlődött s helyzetelt el az új épületben is. Egyik az ásvány-közet és kővület-gyűjtemény, melylyel kapcsolatban és függelékül kezelőjének, Herepei Károly tanárnak nemes szenvedélye, csekély kezdetből, egy oly régiség-gyűjteményt is teremtett, melyben hazai és külföldi jeles régiségbuvárok már eddig is nem kevés tanulmányozni valót találtak. Az eképp együtt kezelt ásvány és régiséggyűjtemény 160 m² padlóterületen, két teremben s egy előpitvarban van elhelyezve; rendszeres csoportokban 1768 ásvány, 627 kő zelpéldány és 7758 kővületi darab, valamint 3222 régiség, mintegy 36 üveges szekrény kirakatát és fiókjait tölti meg. Minden darab az öreg Herepei kezeirásával jegyezve és leltározva. E munkát annyival buzgóbban végezte, mert maga a gyűjtés is nagyobb részben az ő 30 évet meghaladó fáradozásának és buzditásának eredménye. Aránylag kevés az, a mi vásárlás útján, több, a mi ajándékozás útján jutott a gyűjteménybe. Említetlenül itt sem hagyhatók Ebergényi Mózes, bányatulajdonos, ásvány-ajándékai, s id. br. Kemény György s br. Kemény Gyula áldozatai régiséggyűjteményünk javára.

Természettajzi muzeumunk másik izolált része az állat és növénytan gyűjtemény, méltó társa az előbbinek. A kissé még szegényes földrajzi taneszköztárral együtt két teremben és egy dolgozószobában 155 m² padlóterületen foglal helyet. A gyűjtemény ma körülbelül tizszerte gazdagabb, mint 18. illetőleg 16 évvel ezelőtt, mikor Elekes Károly tanár vette kezelése alá. A leltári darabok száma már 1887-ben a 13,000-et közelíti meg. Leggazdagabb az ornithologiai, melyben néhány külföldi faj mellett vidékünk faunája teljesnek tekinthető, és az entomologiai rész; az utóbbiba mintegy 4000 darab új szerzemény beiktatása munkában van. A gyűjteménynek fölött ezen részére nézve intézetünk csereviszonyban áll a nagyszabeni állami gimnáziummal. Nagy értékűek a borszeszkészítmények és csontvázpreparátumok. A gyűjtés egy mértékben magának Elekesnek, hasonló mértékben Gyulai D. Kálmanna' ugyanannyi részben tanítványaiknak, több mint kettős mértékben egy önkéntes segítségnek, a harmadfél évig tanulóvágyból a gyűjtemény körül segédkezett Fenichel Samunak fáradsága; a preparátumok közül mintegy 3000 darab az Elekes munkája; 4000-et a Fenicheléi és Gyulaiéi s a tanulóktól preparáltan ajándékozott darabok tesznek ki. A determinálást három negyed részben Elekes, egy negyed részben Gyulai végezte. A gyűjtemény gyarapítása 18 év óta összesen 1973 frt. 89 krba került. Mindezen adatokról a követésre méltó pontossággal vezetett naplók és leltárak tanuskodnak.

(Folytatása következik.)

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, július 8—9.

A két napon át folyt ülésen elnökölt: főt. Szász Domokos, püspök, jelen voltak: Székely János, Sárkány

Ferenc, Parádi Kálmán, dr. Vályi Gábor, Deák József, Bodor Antal, titkár, Szász Béla, előadó ig. tan.

Az időközben ellátott ügyek bejelentése és helybehagyása után, az elnök fölveti a kérdést, hogy Schilling Rudolf. közjegyző urnak, ki az egyházkerület testületeinek főnnálló regale-jogait a bejelentés alá előkészítette, megfelelő munkadíja meg volna állapítandó, mire a jogügyi bizottság fölhivatik, hogy erre nézve tegye meg javaslatát.

Ugyanó előadja, hogy Dobál Antal ügyvéd ur a a bálványos-váraljai jószág eladása körül igen jó szolgáltatásokat tett az egyházkerületnek, minek viszonzásául az Ig.-Tanács a nevezett ügyvéd urnak, ez ügylet terhére, száz frt. tiszteletdíjat szavaz meg.

A múlt évi közalap-számadások a marosi egyházmegyéből felülvizsgálatván. kiténik, hogy a hátralékok több egyházközségben aránytalanul nagyok, Mező-Bádon éppen három évesek, Erdő-Szent-Györgyön másfél, Koronkán egy évesek, mire nézve a szabályszerű intézkedések elrendeltetnek.

A zilahi kollegium a következő évi tanerőkről való gondoskodás érdekében megteszi fölterjesztését, mely szerint, tekintettel az állam-segély iránt megkötendő szerződés ügyének ugyan végmegoldás felé közeledtére, de még be nem fejezett voltára, a szerződési pontozatok szerint államiaknak tervezett tanszékek ismét csak ideiglenes helyettes-tanerőkkel tölthetők be, míg egy pár felekezeti tanszék végleges betöltése iránt, jó remény fejében, már most megteendők az előintézkedések, de pár felekezeti tervezett tanszékről is még csak ideiglenesen lehet gondoskodni. Az előjáróság ily szempontok szerint összeállított tervezetét az Ig.-Tanács helybehagyja, valamint Bacó Gábor, a harminchárom évig híven és sikeresen szolgált derék, de elbetegesedett tanárnak 800 frttal nyugalomba bocsátását is, a mire nézve már a szerződési pontozatok során megtörtént vala a gondoskodás. Az így a szerződés mielőbbi megkötésének reményében tett intézkedésekről a közoktatásügyi miniszterhez is jelentés megy s a pályázati hirdetések az öt egyházkerület egyházi lapjaiban közzétételnek.

Az enyedi kollegium előjárósága a Keresztes József halálával megüresedett második exegetikai tanszékét még egy évig betöltetlen kívánja hagyni az eddigi fakultált helyettes, Józsa Zsigmond m. tanár megtartásával, mit az Ig.-Tanács helybehagy.

A kolozsi egyházközség és a kolozsmegyei tanfelügyelő, az Ig.-Tanács és a közoktatásügyi miniszter helybehagyásával, még 1881-ben szerződésre léptek. amaz felekezeti iskolája megszüntetésével, iskolá-termet az állami iskolának adva bérbe s emez kötelezén magát, hogy Nagy Sámuel kántortanítónak, addig is, míg áll. segéd-tanítónak alkalmaztatnék, nyugdíj intézeti jogosultságát érvényben tartja. A kolozsmegyei tanfelügyelő azonban, most, miután Nagy Sámuel, ki az ígéret ellenére, alkalmazást nem nyert s most csak kántori teendőit végzi, dekretálta, hogy Nagy Sámuel, mint csak kántor, a

nyugdíj intézetnek tagja nem lehet a kolozsvári adóhivatalnál töröltette is nevét a tagok sorából. Az Ig.-Tanács, tehát, hivatkozva a szerződés. illető pontjára, fölkerlte a miniszter urat, hogy hivatali előde törvényes aktusának szerezzon érvényt a mostani tanfelügyelő egyoldalú és szerződés-ellenes intézkedésével szemben.

A múlt évi egyházkerületi közgyűlés a n.-sajói egyházmegye új rendezésének, vagy pedig a széki egyházmegyébe való bekebelezésének fölmerült tervét további előkészítésre utalta az Ig.-Tanács, ehhez képest, nyilatkozattételre hívta föl a deési, a széki és a sajói egyházmegyéket. Az első nem kér semmi részt, sem adva, sem kapva, az egész osztozkodásból. A második kész a sajói egyházmegyét mindenestől bekebelezni, míg a harmadik, természetesen, mindenképpen élni akar, sőt növekedni is, a mennyiben azt állítja, hogy ha Székből valami kilenc és Görgényből egy ekklát kihallgatnának, azok is a kapitulum kebelebe vágyakoznának. Az Ig.-Tanács, tehát, kihallgatja ezeket a megjelölt egyházközségeket is, hogy az adatok minden oldalról rendelkezésre álljanak a vég eldöntés idejére.

A kükküllői egyházmegye, a Thun-korszak idején, szintén megtette a nyilvánosság elvesztésével fenyegetett maros-vásárhelyi kollegium javára az egyházközségek papi és kántori állomások után fizetendő évi járadékok beszolgáltatása iránti kötelező ajánlatát, a mivel ama nehéz időkben az egyházak megbecsülhetetlen szolgálatot tettek kollegiumainknak, melyek közül a rendszeres jövedelmek ilyes kimutatása nélkül, többen elvesztették volna nyilvánossági jogukat. Az idők jobbra fordultával, az e nemű járadékok kezdtek fölőlegessé válni s az amugy is elég szegényes egyházközségek, papi és kántori állomások, mind nehezebben tudták hordozni más körülmények közt elvállalt terheit. A mi éppen a kükküllői egyházmegyét illeti, itt még az is fokozta a nehézséget, hogy az egyházmegyei (hogy többet ne mondjunk) zavaros administracio rendjén e kollegiumi járadékok egy része nem csak hátralékban maradt, hanem el is kallódott s más célokra használtatott föl. Végül, a gordiusi csomót az egyházkerületi közgyűlés vágta ketté a korábbi kötelezettség alól föloldva a kükküllői egyházmegyét, éppen csak 400 frt. megfizetésére kötelezte, hátralékok címén. Ám, e hátralékok rész-összegei olyan egyházközségek, papok és kántorok számlájára is állanak irva, a melyek és kik, vagy egészen szegények, vagy már le is rótták e tartozásukat, csak hogy az akkori administracio, mint mondatik, más köztartozásaik fedezésére fordította; szóval, alig kibonyolítható zavarba jött, az idők folytán, ez egész kérdés. Most, tehát, az Ig.-Tanács a befizetett, még behajtható és veszendőnek látszó részlet-tartozások kimutatását beszerelvén, egyfelől felkerlte a kollegiumot, hogy kétségbe nem vont jogából, a körülményekre való tekintettel, engedjen, a mennyit engedhet, az egyházmegye ellenében, pedig megindította a vizsgálatot, hogy ha lehetséges, a zavar előidézőjének felelőssége megállapíttassék és így a kollegium úgy jusson jogos követelésé-

nek legalább még behajtható részéhez, hogy egyesek igaztalanságot ne szenvedjenek.

A kovásznai egyházközség, temetője feltevén, két új temetőt számára négy drb. fekvőt vásárolt melyeknek vásár-szerződéseit az Ig-Tanács helybehagyja s az új fekvők telekkönyvezését elrendeli.

A balászfalvi pap számos mulasztásának, törvény sértésének és engedetlenségének ügye, a fegyelmi kérést bevezetése végett, áttétek föl. püspök aa.-hoz.

A közoktatásügyi miniszter hivatkozva a képviselőház utasítására hogy az országban előforduló jelentékenyebb kulturális adományokról és alapítványokról évenként jelentést tegyen, fölkerlte hatóságunkat is, hogy az egyházkerület területén előforduló ilyes eseményeket, e kimutatás számára, vele is közölje az Ig-Tanács megírta a miniszternek, hogy évi működéséről szóló közgyűlési jelentésében ez adatok is felsorolhatván. annak idején, e jelentés megküldetésével, eleget tesz a miniszter e kívánságának.

A néhai b. e. Nagy Péter örökösei, annak idején ígéretet tettek, hogy a boldogult síremlékének föllállítására befolyt adományok fölösleg-összegét egy 2000 ftos Nagy Péter-alapítványra egészítik ki, melynek ezer forintja egy kitűnő theologus tanuló évi jutalmazására, 500 ftja a kolozsvári kollegium egy jó igyekezetű szegénytanulójának segély-alapjára és 500 ftja a papok özvegyárvi alapjára lesz fordítandó. A kiegészítő összeg felét dr. Nagy József özvegye, Dósa Katalin asszony, immár befizetvén. Szabó Sámuel tanár aa. szintén felhívott a másik felérés beszolgáltatására, hogy az alapítvány javadalmi rendelkezési céljaira folyamatba legyenek indíthatók.

A köpöci egyházközség, egy régi követelése fejében, bírói árverés útján, néhány fekvőhöz jutván, ezeknek önkéntes árverés útján való eladására kért és nyert engedélyt, az árverés az egyházmegye ellenőrzése mellett levén megtartandó.

Következett ismét, a körlelkésziségek másik csoportjáról az általános áttekintést nyújtó előterjesztés. Az erzsébetvárosi körlelkész azon panaszkodik, hogy az egyházi tőkék kamat-hátralekai aggasztó módon szaporodnak, hogy több bérfizető tag eltávozott, mihez képest az egyházkerületi házi pénztár terhére, a körlelkésziség tervezésének idején egy ízben szóban forgott 50 ft segély kiutalását kéri. A jelentés első részére nézve kiegészítő adatok fölterjesztésére utasítatik a körlelkész, a szóban forgó 50 ft pedig díjlevelebe fölvéve nem lévén, ez iránti kérése nem teljesíthető. A szamosújvári körlelkésziség körében a közalap járulékaiknak fölhajtsa körül merülnek fel tetemes nehézségek, míg magában a városban, sőt a más felekezettűek körében is, kedvező hangulat és érdeklődés nyilatkozik a körlelkésziség ügyei és fejlődése iránt s mind a hatóság, mind a közönség támogatásáról lehet jelentést tenni. Így az adakozásokból nemcsak 80 ftnyi javítások valának fedezhetőek, hanem 100 ftnyi összeg tőkésíthető is volt kepeváltó alappá. A körlelkész, buzgó működésének elősmerésével, a részletes

körlelkészi utasítás némi módosítása iránt javaslatfételre utasított. A záhi körlelkésziség körében a hívek buzgóságának örvedetes tényei jelentkeznek; az ördögkúti körlelkész a nagy területen szétszort hívek gondozását buzgón teljesíti s még csak a korábbi idők anyakönyvi adatainak beszerzése okoz számára nehézségeket; az ördögkereszturi részletes utasítások elkészítésére megadatott a szükséges tájékozás; a kacóki körlelkész, részletes és ügybuzgó működéséről örvedetes tanuskodó jelentése s a vallásos élet terjedéséről szóló adatok elősmeréssel vétettek tudásul megadatott az utasítás a presbyterium megalakítására nézve; míg a hétfaluvidéki körlelkésziség állapotai nem szolgáltatnak ennyire kedvező adatokat, a mennyiben a régóta vajdó templom-építést ismét egy évre el kelle halasztani, a hívek csekély fokú vallásos buzgóságának emelése végett az isteni tisztelet tartásának helyesebb beosztásáról kelle gondoskodni s a részletes utasítás tervezetének elkészítését is meg kelle a kellő tájékoztatás mellett sürgetni. Továbbá, a tanesi körlelkész adatokat sorolván föl arra nézve, hogy részletes utasításának némely pontjaitól, a feltapasztatatokhoz képest célszerű lenne eltérni, ez irányban konkrét javaslatok fételre utasított. Érdekes jelenség, továbbá, e körben a nép egy részének az a fűrfangja, hogy korábban több család, az egyházi terhektől menekülni kívánva, avertált, de az avertáltak nagyobb része azért mégis kálvinistának érzi magát templomunkba jár, gyermekeit iskolánkba küldi, a mi temetőnkbe temetkezik csak éppen abban áll a versziójuk, hogy egyházi terheinket nem hordozzák. Az egyházközség ez, tehát, utasítás ment, hogy e piffikus alyfiak részére magasabb temetői és tandíjakat állapítson meg. Végül, az illosvai, piski-telepi, esztényi, noszolyi, oláh-ujfalusi, bolyavölgyi, segesvári és szinyei körlelkésziségek jelentései jóváhagyó tudásul vétettek.

L—n.

Az egyházmegyéből.

Kolozskalotai egyházmegyéből.

Kolozskalotai egyházmegyénk június 23—24-én tartotta meg tavaszi rendes közgyűlését, melyen a papság csaknem teljes számban jelen volt; fájdalom, hogy a képviselőkről ezt nem mondhatom el, mert csakis haton voltak jelen; de ezek közt tisztelgettük b. hunyadi egyházunk ujoman választott képviselőjét, gróf Bánffy György ő méltóságát, ki a benne helyezett bizalmat itt is megköszönve, ígérte sokat érő közreműködését egyházi ügyeink körül. Közgyűlésünk lelkes éljenzéssel fogadta a nemes gróf ígérteit.

A közgyűlést esperesünk, Deési Gyula aa. egy magvas jelentéssel nyitotta meg, melyben előadta az egyházmegyében történt nevezetesebb mozzanatokat s számot adott a maga végzett dolgairól.

Egy pár formáság végzése után, az egész gyűlés a templomba vonult, résztvenni néhai br. Kemény Gábor egyházkerületi főgondnok emlékünnepején.

Imát mondott esperes Deési Gynla aa. emlékbeszédet

t. Valler József mákói lelkész aa. Templomból kijöve, még fel lettek bontva a gyalui és n.-almási választó kerület s a tanítók egyházkertületi képviselőre beadott szavazatai. Meg lettek választva t. Valler József mákói, t. Bod László n.-almási és t. Bari Zsigmond, körösfői lelkész aa.

E gyűlés megválasztotta a köztörvényszéki bírókat: a papok és képviselők közül Bod László n.-almási, Valler József mákói lelkész aait. Kertész Sámuel és t. Hory Béla urakat. A házassági törvényszék tagjai lettek: Bod László, Valler József, Régeni Ferenc, Mihály Elek, Bari Zsigmond és Bitai Kálmán aai. Aljegyző Régeni Ferenc, m.-bikali lelkész aa. Papi biztosok Régeni Ferenc, és Kolozsvári Antal fejedői lelkész aai. Ügyvédek: Viski Zsigmond és Sebestyén Ferenc aai. Az országos közalap felügyelő bizottságba dr. Szász Béla egyet. tanár és Deési Gyula esperes ur mellé főjegyző aát nevezte ki a gyűlés.

Mindezen választások teljes összhanggal megtörténvén, s az illetők az esküt letévén, a gyűlés feloszlott, hogy egy kevés idő múlva ismét együtt legyen gróf Bánffy György ő méltósága vendégszerető asztalánál.

A június 24-iki gyűlés legelső tárgya volt esperes aa. jelentése az általa megejtett vizsgálatról s az egyes felmerült esetekben tett intézkedéseiről. Tudásul lőn véve és helyesleg fogadva minden.

A főjegyző olvasta fel ezután jelentését az egyházmegyei tanács munkálkodásáról

Az egyházmegyei közpénztár létesítése céljából az egyházak osztályba sorozási tervét elkészíteni, ki lett küldve esperes aa. elnöktele alatt, a főjegyző és Valler József.

Beadja jelentését az özvegy-árvai pénztár megvizsgálására kiküldött bizottság, mely jelentésből örömmel hallottuk, hogy az özvegy-árvai pénztár igen jól áll, tekintve, hogy alig 18 éves. Ugyanis, összöge 9,627 frt 82 kr, melyből 7,367 frt 61 kr takarékpénztárba van helyezve, 2,260 frt 21 kr. egyeseknél van. Ez nem elhelyezés, hanem engedély. Az új papok, mikor özvegyi kegyév nincs, félfizetéstket az özvegy-árvai pénztárba kellene hogy beadják. Az egyházmegye megtette mindeniknek azt a kedvezményt, hogy 2-4 évet adott, mely alatt illetéküket részletekben befizessék, sőt le is szállította a befizetendő féljövendelmeket; s mégis megtörtént több

lelkész aa.-val, hogy nem fizette pontosan a részleteket, s a kamatokat, mi által a részesülendő özvegyek határozott rövidséget szenvedtek és szenvednek. Egyik aa.-val megtörtént, hogy a kamatok jóval felülmúlták már a tőkét; most az egyházmegyei gyűlés a kamatokat törülte, de a tőke felhajtását szigoruan elrendelte.

A félfizetések beszolgáltatásáról jó lenne egy az egész egyházkertületre terjedő eljárási módozatot készíteni, mert meg vagyok győződve, hogy más egyházmegyékben is vannak a miénkhez hasonló kellemetlenségek.

Az előbb említett 9,627 frt 82 krt tevő alapon kívül van egy másik alap is, az ugynevezett, régi alap, mely 2,491 frt 36 kr takarékpénztárban.

Pénztáros aa. számadását elismeréssel vette tudásul közgyűlés.

Az esperesi hivatal változásával alkalma nyílt egyházmegyénk gyűlésének az egyházmegyei levéltár állásával is tüzetesebben foglalkozni Levéltárunk nagyon rendetlen állapotban találtatott s a gyűlés megbizta t. Mihály Elek m.-valkói lelkész aát, a rendezéssel.

Nincs szerencsém ismerni más egyházmegyék levéltárait; de azért meg merem kockáztatni azt a feltevést, hogy azokba is akad itt-ott hiány. E feltevésből kiindulva, s a mi levéltárunk éppen szőnyegen levő rendezéséből, nem tehetem, hogy óhajomnak hangot ne adjak: vajha, az Igazgató-Tanács dolgoztatna ki valamelyes utasítást, melynek szem előtt tartásával minden egyházmegye, sőt egyházközség levéltára is egy rendszer szerint legyen rendezve.

E fontosabb ügyeken kívül még el lett intézve több kérés, panasz, s a gyűlés jun. 24-én d. u. 2 óraker azon meggyőződéssel oszlott szét, hogy az adott körülmények közt mindent elvégzett, a mit végezhetett.

24-én délután köztörvényszék tartatott, melyen el lett intézve egy fegyelmi ügy.

25-én d. e. 9 óraker házassági törvényszék volt, hol, a mint hallottam, csak 5 pár jelent meg válasra Ha ily csekély számu válóügy a házasságok között a szeretetteljes békés életre mutat vétetik örvendese tudásul; ha meg nem hazudtolná a jövő.

r. l.

T Á R C A.

Könyvismertetés. Tankönyvirás.

Az iskolai év befejeztetett. Most az ideje, megállapítani a jövő évben használandó kézikönyvek sorozatát.

A mű, melyről szólan akarok, nem új, mert most egy esztendeje jelent meg és így ismertetésemnek tárgya eléggé ismeretes.

Azonban, gondolatom szerint, se nem késő, se nem fölösleges, sőt éppen idején való, a szóban forgó műre most reflektálni, mert egy iskolai kézikönyv használható voltának legbiztosabb próbája maga a közvetlen tapasztalás.

A mű címe: „Stylistika és verstan.“ A gimnáziumok és reáliskolák 4. osztálya számára, írta Korda Imre, tanár.

Konventi tantervünk a 4-ik gimnázium magyarnyelvi tananyagául stylistikát, versméréstant és az életben előforduló ügyiratok szerkesztésének tanát tüzi ki. Talán sok is egy esztendőre; azonban, még sem annyi, hogy helyes módszer és jó kézikönyv mellett fel ne lehetne dolgoztatni.

Ám, de éppen itt a bökkenő. És e tekintetben az erd. református tanároknak 1887-ben tartott rendkívüli értekezletén kimondották, hogy „a 4 osztály magyarnyelvi tananyagának megfelelő tankönyv nem áll rendelkezésünkre, mert a használatban levő művek részint rövidke és hiányosak; részint igen terjedelmesek, nehézkes nyelvezetűek és az anyag szétszórása miatt, beosztásuk sem felel meg tantervünknek. Adjuk hozzá ezekhez még azt, hogy a használható művekkel csak úgy boldogulhat az a szegény 4. osztályos fiu. ha 3—4 kötet könyvet vásárol meg, mi elkedvetleníti a tanulástól, mert a tömördek ismeret-halmazban elbandalodik és másfelől a szegény sorsu szülőket is elkészeríti és elrettenti a tanítástól, midőn keserűen kell tapasztalniok, hogy egy évre egy tantárgyból 4—5 kötet könyvet vétetnek meg 5—6 frt értékben.

Éppen ezért, ugyanazon tanári értekezőlet kimondotta volt azt is, hogy „kívánatos lenne a 4. o. számára, olyan magyarnyelvi kézikönyv, melyben a tantervnek megfelelően ne csak a stylus- és vers-

mértan általános törvényei legyenek ismertetve, hanem a kisebb polgári ügyiratok is.

És Korda J. ur éppen fejére ütött a szegnek akkor, midőn művének kiadása által azon a hiányon segített melyre tanári értekezletünk is rámutatott volt, és melyet mindnyájan éreztünk.

Sőt, szerző többet tett annál, a mit óhajtottunk, mert könyvében nem csak a 4. osztály magyaryelvi tananyaga van kellő rövidséggel, elég világosan és mégis kimerítően egybefoglalva, hanem ugyanazon egy kötetben jól kiválogatott olvasmányokat is közöl, melyek úgy számra, mint alakra és tartalomra nézve, teljesen megfelelnek a 4. osztály tanulói ismeretkörének és képességének.

A mű legfőbb, és elvitázhatatlan érdeme tehát, hogy hízagot pótol, mert a tanuló együtt, egy kötetben kapja meg mindazt, mire szükség van. És ez, ugy paedagogiai és didaktikai, valamint finánciális nézőpontból is bár gyéren előforduló, de igen helyes cselkedet és elismerésre méltó tüenmény, midőn az államosított és egyszersmind állandósított paedagogiai spekuláció, és tankönyvekkel való kufárkodás korszakát éljük.

Korda 184 Japra terjedő kézikönyvének ára, neves szerzőktől való olvasmányokkal együtt, csak 1 frt 20 kr. De kiváló érdeme ezen kézikönyvnek az is, hogy szerzője a felöltet tananyagot szabatosan, világos rövidséggel és helyes módszer szerint közli.

Eljárási módszere előszavában rámutat, a midőn így szól: „az induktív tárgyalás-mód mentől kevesebb alkalmazást nyer. A tapasztalat arra tanított, hogy az induktív módszer, kézikönyvben, nem vezet sikerre. Nem a kézikönyvbe kell az indukció, hanem a tanításba, a tanár eljárásához. A kézikönyvet nem lehet egyének tekinteni, mint az induktíve összegyűjtött anyag egybefoglalására való segédeszköznek. Az induktív tárgyalás sok szóval jár s a bőbeszédű könyv igen jó addig, míg a tárgyat a tanuló belőle megérti; hanem, mikor a tárgy meg van értve, de tudva még nincs, akkor az olyan tankönyv igen keveset ér, holott pedig éppen akkor volna reá legnagyobb szükség. A tanuló már ilyenkor unalmasnak találja a szóhalmazt, a lényegyet keresi, s ha sokára és nehezen találja meg, elveszti kedvét és türelmét.”

Protestáns.

(Vége következik.)

KÜLÖNFÉLÉK.

= Egy derék paptársunk halálát kell jelentenünk. Id. Benedek Sándor, n kapusi nyugalmazott lelkész nincs többé. Azok közé tartozott, kik még a régi jó világban nyerték nevelésüket. Lelki gyönyörét a klaszszikus olvasmányokban találta meg és mindig szájalommal emlegette azt a felületességet, melylyel a mai könnyű vértű fiatalság hivalkodik. Egyszerű, becsületes, puritán jellemű férfi volt, ki már életében kiérdemelte a jók szeretetét és halála után, sirja felett virasztani fog a kegyelet. Áldás emlékezetén.

= Az evang. lelkész, Gratz Mór által ez évben megindított „A postol” című protestáns néplap, rövid pályafutása után, 6-ik számával megszűnt. Őszintén sajnáljuk, mert határozottan jó kezekben volt, és megérdemelte volna az életet. Hanem, hiában, egyházi téren is a hirlapírás te-

kintetében túltengés mutatkozik; az emberek nem azon igyekeznek, hogy egy vállalat megerősödjék, hogy aztán szellemileg és anyagilag prosperálhasson, hanem a sok-termelésben keresik a dicsőséget s természetes következtése, hogy a közönség hideg marad és közönyös.

= Ugy halljuk, hogy közelebről két egyházunkban történt lelkész-választás. Kakasdon megválasztották Gábos Sándort, Csekefalván Csejdi Jenőt. Sajnáljuk, hogy ott azokon a vidékeken nem találkozott valaki irás-tudó ember, ki erről minket tudósított volna. Minden állás és minden hivatal méltó a tiszteletre, ha becsülettel felel meg valaki hivatásának; de a papi állomások betöltése tán még is fontosabb, hogy sem a nyilvánosság hozzá jogot ne tartana. Vagy, csak akkor beszéljünk a papokról, mikor fegyelmi keresetről van szó? Nem hiszszük, hogy ez így jól volna.

Nyilvános köszönet és számadás.

Kiss Ferenc gondnok és Szomor János gyűjtő ivén Medgyesről adakoztak Franzen Sámuel 10 kr., Hansi Kumisa 5 kr., Johán Nezza 10 kr., Petró Mike 20 kr., Kiss Ferenc 1 frt. 40 kr., Kalutz György 1 frt., Mária Moldován 10 kr., Erős József 10 kr., Pauluk Mihály 10 kr., Fagyura Péter 10 kr., Horváth Ferenc 10 kr., N. János 5 kr., Moldován N. 5 kr., N. N. 5 kr. Ungár M. 5 kr. Fazekas Mária 10 kr., Gábor Ferenc 1 frt. 50 kr. Rajner Dani 5 kr., Mihalizkiné 10 kr., Gong Lajos 10 kr. Mátyás János 10 kr., Iván Miklós 10 kr., N. Miklós 4 kr., Fazakas András 5 kr., Szakács János 10 kr., Friderich Schuller 10 kr., Kúti István 10 kr., Simon Mihály 40 kr., Veres János 10 kr., Szakács István 10 kr., Éduárd Schmidt 20 kr., Csuz Benedek 15 kr., Prif Sándor 20 kr., Török N. 5 kr., Salamon Hersch 10 kr., Keresztes János 10 kr., Rill Frigyesné 2 frt., N. N. 5 kr. Kispataki János 10 kr., Knáll Klára 10 kr., Dézsi Mihály 1 frt., Frank Rudolf 30 kr., Csiki Gergely 20 kr., Török János 30 kr., Máté Róza 10 kr., Ádám 6 kr., András Antal 10 kr., László Ferenc 10 kr., N. N. 10 kr., Mari Háner 10 kr., N. N. 10 kr., Rosina Pelger 10 kr. Rill Johanna 4 kr., Urbán 10 kr., N. N. 2 kr. Susanna Schmidt 5 kr., Lederer 10 kr., Miklós Makovics 10 kr., Specsek János 10 kr., Fridrich Leiner 10 kr., Nemesi Antal 10 kr., Farkas Stefán 10 kr. Guth Márton 5 kr., Mihailú Fens 10 kr., Tagyer Stém 5 kr., N. N. 5 kr., Pap István 5 kr., Gaál Dénes 10 kr., N. N. 10 kr., Kárl Mánta 20 kr., Molnár János 5 kr., Kereszt János 30 kr., Ujvári Imre 10 kr., N. N. 5 kr., N. N. 10 kr., N. N. 10 kr., Andreás Máttés 10 kr., Traugoth Mensch 20 kr., Lév János 10 kr., Hileri János 10 kr., Mih. Lentschaft 15 kr., N. N. 10 kr., X—y 4 kr., Szabó Dani 30 kr., Tóth János 20 kr., Balázs István 10 kr., Sipos Ferenc 40 kr., N. N. 20 kr., Kárász György 50 kr., Peti Elek 20 kr., Kádár János 30 kr., Pakurár János 40 kr., Schwartz 4 kr., N. N. 6 kr., Birtalan János 1 frt., Groos Katalin 3 frt., Tyimuj 2 kr., Todor N. 10 kr., Moldován Juon 6 kr., Bogocsán 3 kr., Burcsian Demeter 6 kr., Limbesán Atyim 10 kr. Fejér Tyimúj 5 kr., Kelburán Miklós 5 kr., Szimplecsán Miklós 4 kr., Acsabán Tagyer 6 kr., N. N. 4 kr., Verza Ilia 4 kr., F. Hannu 10 kr., Csatlós Sándor 30 kr., X—y 3 kr., Kiss Samu 20 kr., Fejér 4 kr., Demeter Sándor 40 kr. Méder István 30 kr., Kompárát 5 kr. Kajlik Sándor 30 kr. Jakab József 10 kr. Bresán Juon 10 kr. Amolsz Márton 10 kr. Gligor N. 6 kr. Kelburán Juon 5 kr. Bretán Dumitru 10 kr. Szóts István 20 kr. Gergely János 30 kr. Alezi György 40 kr. Füleki János 20 kr. Mán János 10 kr. Kőműves Samu 10 kr. Boritz Johán 10 kr. Nikuláj Pasill 4 kr. Lengyel 4 kr. Lizi Kasán 10 kr. Afhimi Dáján 10 kr. Stán Miklós 10 kr. Szabó Jusztina 10

kr. Nord Borbára 10 kr. Johán Baruchi 5 kr. Ilie Kalburian 10 kr. A - B. 5 kr. Brenner 10 kr. Fodor Anna 10 kr. Pora Mária 10 kr. Carman Mihael 10 kr. György Krecsun 4 kr. Erzsébet Krasz 5 kr. Berg József 10 kr. Vegyecs Juon 10 kr. Franz Kalupnis 5 kr. Weis Miklós 4 kr. Palp Pista 4 kr. Egri Ferenc 10 kr. Miklós Opra 10 kr. György Deján 20 kr. Pataki Penzsi 20 kr. Kolozsvári F. 5 kr. Kovács József 50 kr. Varga Istvánné 10 kr. Orosz István 60 kr. Csungár Sofron 5 kr. Komárominé 20 kr. Dombi János 30 kr. Gergely A. 5 kr. Szombati János 20 kr. Kis István 40 kr. József Dénes 10 kr. Szakács Istvánné 20 kr.

Pap György 10 kr. Véber Jóhán 5 kr. Natrarotzki 10 kr. Miklós József 40 kr. Wonert Stefán 10 kr. Jákob János 20 kr. Madarasi 20 kr. Halasi Mária 30 kr. Ifj. Miklós József 30 kr. Simon Márton 20 kr. Ózv Örvendiné 10 kr. Bida Katalin 20 kr. Farkas Károlina 20 kr. Szakács Ferenc 20 kr. Valaki 20 kr. Nikulaj Mányik 20 kr. Jérémiás János 1 frt. Összesen: 35 frt. 48 kr.

(Folytatása következik.)

Péchy Árpád
ref. pap.

HIVATALOS RÉSZ.

1688—1889.

PÁLYÁZAT

főgimnáziumi tanszékekre.

A folyó évben tartandó erdélyi ev. ref. egyházkerületi közgyűlésen a zilahi ev. ref. kollegium főgimnáziumánál újon rendszeresítendő magyar-nyelv s irodalmi és magyar s latin nyelv és irodalmi tanszékek választás utján be fognak tölteni.

E tanszékek mindenikének javadalma 1000. azaz, egyezer frt készpénz. 200, azaz, kétszáz frt. lakbér-illetmény és egyelőre, két 100—100 frtos ötöd éves korpótlék.

A pályázók kötelesek életkorukat. ev. ref. vallásukat, az illető tudományzajokra való képesítettségüket okmányilag igazolni.

Ha az említett állomások valamelyikére az iskolánál már az 1889—90-ik tanév elejétől alkalmazásban levő helyettes-tanár választatnék meg, számára a fennirt rendes tanári fizetés a tanév elejétől utalványoztatik, ha pedig a választás az intézetnél alkalmazásban nem levő egyénre esnék, számára a fizetés csak az állomás elfoglalása idejétől 1890. szeptemberétől kezdve számittatik

A kellőleg felszerelt pályázati kérvények f. évi augusztus 15-ig az erd. ev. ref. egyházkerületi Ig.-Tanács alulírott elnökéhez benyújtandók.

Az erd. ev. ref. egyházker. Ig.-Tanácsától, Kolozsvártt, 1889 év. július hó 8-án.

Parádi Kálmán,
tanügyi-előadó.

Szász Domokos,
erd. ref. püspök, mint elnök.

997 1889.

PÁLYÁZAT

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a küllői egyházmegyébe kebelezett k.-széplaki egyházközség kántor-tanítói állomására ezennel pályázat nyittatik másodizben.

Javadalma: tisztességes lakáson, kerten és gazdasági épületeken kívül, 106 frt. 40 $\frac{1}{2}$ kr. egyházhatósági becslés szerint.

Pályázati határnap aug. 15. Folyamodványok nagytiszt. Kovács Elek. esperes aához küldendők, V Gálfalvára (u. p. D.-Szentmárton)

Kolozsvártt, 1889. jul. 15.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

1003—1889.

KÖRLEVÉL.

a püspöki jelentés tárgyában, az összes esperesekhez és a püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek lelképésztőiroáihoz.

A püspöki jelentés összeállítására végett szükséges adatok felküldésének határnapjául augusztus hó 25-ikét tűzöm ki. Az adatokat következő rovatokban kell föltüntetni:

1. Népingás. 2. Tankötelesek és tanulók. Felkezeseti iskolák száma. 3. Építkezések. 4. Kegyadományok és ajándékozások. 5. Szorgalmi jövedelem. 6. Birtokvásárlás, vagy csere. 7. Bor és magtárak állása. 8. Kepeváltási alap. 9. Perselypénz. 10. Az egyházi épületek biztosított értéke.

Utasítom nagytiszt. esperes és tiszt. lelkész-társaimat, hogy ez adatokat hiány nélkül, pontosan, s a jelzett határnapig mulhatatlanul küldjék föl és hogy a 3. 4. 5. 7. 8-ik rovatok végén pénzértékben összesítve, tüntessék föl a végeredményt.

Kolozsvártt, 1889, jul. 13.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

1004—1889.

TUDÁSUL.

Theol. akadémiánk illető növendékeit, ahoz alkalmazkodás végett, értesitem, hogy a folyó évi papiszigorlatok és alapvizsgák megkezdésének idejéül augusztus hó 28-ik napját reggel 8 órakor kezdődőleg tűztem ki.

Kolozsvártt, 1889. jul. 13.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

1041—1889.

MEGHIVÓ.

A kolozskalotai ref. egyházmegye házassági törvényszékének tagjait, ennek Gyaluban f. év augusztus 14-én tartandó ülésére ezennel meghívom.

A tiszteletes atyafiakat pedig felkérem, figyelmeztessék házasságpereseiket, hogy ügyvédek által a kellő lépéseket a maga idejében tegyék meg. Gyalu, 1889. jul. 16. Deési Gyula, esperes.

897—1889.

PÁLYÁZAT.

A zilahi ev. ref. kollegium főgimnáziumánál az 1889—90-ik tanévre betöltendők a következő helyettes-tanári állomások:

1. egy természetrajz-földrajzi; 2. egy klassika-philológiai; 3. egy rajz- és szépírást-tanári; 4. egy magyar s latin nyelv és irodalmi. Mindenik állomás évi javadalma 800—800 frt. havi előleges részletekben.

Az 1. 2. és 3. állomás rendszeresítését a mult. közoktatásügyi miniszter ural kötendő szerződés tervezete értelmében a miniszter ur magának tartotta fenn. Rendszeresítés esetén az 1. és 2. tanszék évi javadalmazása 1000, azaz, egyezer frt. készpénz, 200, azaz, kétszáz forint lakbérilletmény és, egyelőre, két izben, 100—100 frtos ötödéves korpótlék. A 3. sz. állomás javadalma rendszeresítés esetén is, újabb intézkedésig, 800 frt. marad. Rendes tanárral való betöltésnél a helyettes minőségben alkalmazottak, valamint a 2 és 4. sz. állomások betöltésénél a német-nyelv tanítására is képesítettek előnyvel fognak birni. Pályázhatnak ev. ref. vallásu okleveles tanárok, vagy tanár-jelöltek.

Pályázati határidő: 1889 augusztus 15-ik napja, mely ideig a kellően felszerelt folyamodványok a zilahi ev. ref. kollegium Igazgatóságához küldendők.

A zilahi ev. ref. kollegium Elöljáróságának 1889. jun. 19-én tartott üléséből. Lőrincy György s. k., elnök, Kincs Gyula s. k., jegyző.

Felelős szerkesztő és kiadó: SZÁSZ GERŐ.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XIX. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT, 1889. JULIUS 25

30. SZÁM.

Megjelenik minden csütörtökön egy iven. — Előfizetési ára egy évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt 50 kr. — Szerkesztő ségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők: külmagyarutca 9 sz.

Az autonomia jogkörének védelmezése.

(Visszhang Protestáns észrevételeire)

II. Arra is útasítja megbizottját a miszter, („csakis általánosságban“) terjeszse ki figyelmét az iskola igazgatásának és az ügyvitelnek jellemére. Utasításának 9. §-a egyébiránt így szól

„Az iskola igazgatására s az ügyvitelre vonatkozólag, a miniszteri megbizottnak csakis általánosságban s annyiban kell kiterjeszkednie, vajjon a kormányhoz fölterjesztendő statistikai adatok és kimutatások megfelelők e, s a kellő időben felterjesztés végett elküldettek-e a felekezeti főhatósághoz? Az anyakönyvek rendesen vezetettek és kellőleg őriztetnek-e meg? A más felekezeti (vagy a miniszter közvetlen vezetése s rendelkezése alatti) középiskolákból átjövő tanulók bizonyítványai (vagy elbocsátó levei) kellőképpen ellenőriztetnek-e? A tanulók fölvétele a törvény értelmében történik-e? Osztályösszevonás s egy év alatt több osztályból magánvizsgálat nem fordul-e elő miniszteri engedély nélkül s általában, a magánvizsgálatoknál nem történik-e visszaélés? Hatvannál több tanuló nincs-e egy osztályban? A miniszter által a felekezeti főhatóság útján kiadott körözüvények (különösen egyes tanulók kizárására vonatkozók) nyilvántartatnak e?“

Ez az „általánosságban“ való kiterjeszkedés, in praxi, oda megy ki, hogy a miniszteri megbizott kormányzó főnökévé lesz az igazgatónak; számára az egész irattár, okkal ok nélkül megnyilván befolyásával, tanácsaival, talán akadémikusokdásaival, csakhamar új rendet léptet benne életbe reformálja az adminisztráció eszközeit és lényegét. Mindezekben, a három évenként váltakozó igazgatók tapasztalatlanságát nézvé, tiszta haszon van ugyan; csak hogy a rend és adminisztráció javításának, az autonomia fogalma szerint, saját hatóságainktól kellene erednie, s személyi ténye-

zői (az igazgatók váltakozván) állandó gondnokaink volnának hivatva lenni. Hogy ez eszmény felé közeledhessünk, s autonom jogunk, addig is, gyakorlatilag, föl ne adassék a konvent valóban teljes erélylyel lát a jogvédelemhez, midőn az igazgatásért és ügyvitelért a főfelügyelő kormány irányában a felelősséget egészben magára vállalván, a kormányi megbizottnak legfőlebb, mint konkrét esetben nyomozó közegnek enged az igazgatói irodába tért, a következő jelentésével „Az útasítás 9. §-ában foglalt kérdések azon igazgatói köteleességekre vonatkoznak, melyeknek teljesítéséért az igazgatók előjáróságuk közvetítésével, az egyházi főhatóság irányában felelősek, az államkormány irányában pedig maga az egyházi főhatóság felelős. Azért ezen kérdésekre nézve az igazgatók csakis a miniszteri megbizott által egyenesen kifejezett kétely eseteiben, ily esetben azonban föltétlenül, tartoznak a bizonyítékul, esetleg a kétely igazolásául szolgáló irattári anyagot, mindenesetre azonban az intézet gondnokai egyikének jelenletében, előmutatni.“

Protestáns aa. ezt olvasván, a mint látszik, azt hiszi, hogy a miniszteri megbizottaknak őt éven át nem volt kulcsuk az irodához és irattárhoz, s azt csak most adta maga a konvent a kezökbe; pedig, épp ellenkezőleg, most vesszi vissza kezökből s teszi az autonomiát személyesítő gondnok kezébe. Csakis a tények nem ismeréséből magyarázható meg a konventi utasítás idézett pontjára vonatkozólag, Protestáns aa. nak következő kifakadása „Hát ez mi? Ez nem más, mint megengedése annak, hogy a miniszteri megbizott, ha neki úgy tetszik, legalább is kételkedhessék az igazgató hivatali hűségében, hivatalos előterjesztéseinek hitelességében és megbizható voltában Azt hiszem, megnyughatunk azon, hogy egyetlenegy helyére való miniszteri

megbizott sem fogja alaptalan és a tények által megaláztatandó, megszegendő kételyek támasztásával önmagát és megbizóját kompromittálni. Az alapos kételynek pedig, a gonoszok közbejöttelével, mindig meglesznek az ügyre nézve jótékony következtetései.

III. A miniszteri útasítás szerint, a megbizott, látogatása befejeztével, fölkeri, „az intézet igazgatóját, hogy a tanári testületet hívja össze bizalmas értekezletre, a melyen ő észleleteit elmondva, az általa netán tapasztalt hiányok közül azokat, melyeken az igazgató és a tanárok maguk közvetlenül segíthetnek, előadhassa s jóakarólag figyelmökbe ajánlhassa.“ Ujabban még azt kívánta a miniszter, hogy e bizalmas értekezletről jegyzőkönyv is vétessék föl, melyet a megbizott is aláírjon. Bár sok helyen ez tényleg már előbb gyakorlatba vétetett: a kívánságot, mint elvet, mégis sokan aggodalmasan fogadták. A konvent, tekintetbe vévén mind a már nem másítható tényeket, mind a fölmerült aggodalmakat, beható vita után, ekkép határozott; „az igazgató, ha a miniszteri megbizott kifejezetten kívánja, a tanártestületet köteles bizalmas értekezletre egybehívni. Ezen értekezleten az intézet előjáróságának elnöke, akadályoztatása esetében a helyettese elnököl. Az értekezlet lefolyásáról, bizalmas jelleg mellett is, vehető fel jegyzőkönyv, mely azonban nem iktatandó be a tanár-testületi ülések rendes jegyzőkönyvébe, hanem, mint az igazgató évi, sürgős esetekben külön jelentésének melléklete, terjesztendő az intézeti előjáróság útján, az egyházi főhatósághoz. A fölvetett jegyzőkönyvet az elnök, a miniszteri megbizott és a jegyző írják alá. A miniszteri megbizottnak bármely észrevétele, vagy tanácsa, ha az a fennálló szokás, szabályok, tanterv, módszeres gyakorlat jóhiszemű követésének irányát változtatni, vagy módosítani célozza, határozat-hozatal végett az igazgató évi jelentésében, sürgős esetekben azonnal is, rendes úton, az egyházi főhatósághoz fölterjesztendő. Azonnal, a legsürgősebben fölterjesztendők a megbizottnak az útasítás 11. §-ának tárgyaira (állam, alkotmány, vagy törvényellenes tanok) vonatkozó netaláni észrevételei.“

Eddig a rendelkezés, melyre Protestáns aa. így reflektál: „ugy látszik, hogy a konventi útasítás a bizalmas értekezletek ügyéről, a tanácskozás menetéről, a jegyzőkönyv szerkesztéséről,

mind csak per tangentem akart megemlékezni, holott, az egész vita a szőnyegen levő ügynek éppen ezen ága körül forgott és éppen e miatt keletkezett sokunknak aggodalma. Tehát, erre nézve kellett volna részletes útasítást adni s úgy intézkedni, hogy a közoktatási kormány is megnyugodjék és autonóm jogaink se szenvedjenek csorbát.“ Lehetetlen, megnyugodnunk e fölfogás logikáján. Először is, a konventi útasítás ezen pontja valóban körültekintőleg mérlegeli a jegyzőkönyv jelentőségét, megkülönbözteti és távol tartja a rendes tanácskozmányi jegyzőkönyvektől, számitásba veszi tartalmának lehető változatait. Másodszor, maga az egész útasítás, végképp, ezen jegyzőkönyv kérdésével foglalkozik. Mert mi is csak az a jegyzőkönyv? Írásba foglalása azon bizalmas értekezlet tárgyalásainak, melyet gondnoki elnöklés mellett, a tanártestület és a miniszteri megbizott folytatnak. S mik a tárgyai ezen bizalmas értekezletnek? A megbizottnak látogatása alatt tett tapasztalatai. A jegyzőkönyv szubstrátuma, tehát, maga a látogatás, melynek teljesítése módjáról szól a miniszteri útasítás a megbizott számára, s melynek elfogadása módjáról szól a konventi útasítás gimnáziumaink számára. A kérdéses jegyzőkönyv semmi sem egyéb, mint képe annak, hogy mi az eredménye az útasítások által két oldalról szabályozott látogatásnak. S minthogy még az is meg van állapítva, hogy a jegyzőkönyv más-más tartalma szerint, mi a teendő vele: valóban, nem érthető, hogy Protestáns aa. minnek a hiányát érzi oly érzékenyen; nem érthető e reflexiója: „az egész operatum a bizalmas értekezletek legfontosabb kérdését se nem precizirozza, se meg nem oldja, hanem a dolognak csak külső héjját érintve, a szóban forgó értekezlet miként tartása felől teljesen tájékozatlanul hagy.“ Mire nézve kíván még tájékozást? Miben áll, szerinte, a dolog magva? A tanácskozási jog és formák iránt vannak tán kételyei? Vagy, ügyirat-mintát kíván a jegyzőkönyv szerkesztéséhez? Vagy, tán éppen házszabályokat a föltett kalap, pipafüst, ajtócsapkodás és asztalra-mászklálás ellen? Ha, mint kijelenti, több szava nincs, nem is lesz: akkor mi maradunk mindörökre tájékozatlanok az iránt, hogy Protestáns aa. mindezen mostani észrevételeinek mi volt hát a magva?

A n.-enyedi Bethlen-kollegium a közelebbi években és ma.

(Váró Ferenc, gymn. igazgató előterjesztése.)
(Folytatás.)

A természettani s egy szerény kis kémiai gyűjtemény két teremben s egy folyósó-rekeszben, mintegy 120 m² padlóterületen, van fölállítva. A természettani eszközök nagyjából 1879 óta szereztettek. A gyűjteményből nem hiányzanak az érdekesebb eszközök drágábbjai: a villamosság tanához több mint 1200 frt értékű készülék van. Egy néhány igen szükséges eszköz egy s más szakhoz még megszerzésre vár. A meglévők összes pénzürtéke, a szekrényeket nem számítva, 3550 frt. melynek mintegy kétharmada az utóbbi tíz évben történt befektetés.

A Mikó-féle pénz- és éremgyűjtemény s néhány, nem Herepei által kezelt régiség a könyvtár-teremben áll a Makkaí Domokos tanár őrzése alatt; a régészeti ásatásoknál lelt pénzek és érmek a Herepei gyűjteményében láthatók.

Egyéb történelmi szemléltető eszközünk kevés van; a klasszika-filológiához úgy szólván éppen nincs.

A rajzterem mellett gipsz és sík-minták, meg geometriai szemléltető eszközök tára, a darabok neme és száma szerint, az első fokú szükségeket meglehetősen kielégíti. Még polikhrom mintákat ohajtottunk, régóta már, szelezni.

A zeneterem szekrényeiben a kollegiumi zenekar számára időnkint szerzett főkép fuvó hangszerek; a néptanítójelöltek használatára tizenhat hegedű, tantermeinkben két zongora és egy orgona. Ezekhez számítom még a theol. dalkar harmoniumát.

Az ideiglenes tornateremmel szomszédos szertárban a testgyakorláshoz éppen csak a legszükségesebb eszközök, egy pár év óta lehetőleg megjavítva és újítva. A nyári gyakorlatokhoz némi szerelvények a tornakertben.

A gymn. tanulók és az ifjusági kör együtt kezelt könyvtára darabjainak száma 1800-on felül van. A szépirodalmi művek meglehetősen viseltesek. A gimnázium első osztályától a hatodikig minden két-két osztály számára külön lajstromba jegyezték az illető tanulóknak kiadható könyvek. A VII. és VIII. osztálybeliek s a theologusok, mint szubszkribált deákok, az összes jegyzékekből szabadon választhatnak könyvet. A VII. és VIII. osztály számára egyébiránt, a gymn. tanulók könyvtári díjjaiból, egy-egy, az illető osztály tanulmányaival kapcsolatos, főkint magyar irodalmi és történelmi külön könyvtár szerzését is megkezdtük.

Osztálytermeink nagyobb része két ülésű null-distanciás puhafapadokkal van ellátva, melyeknek méretei, hat korfokozathoz, az iskolai egészségtan követeléseinek szem előtt tartásával állapították meg.

Végre, ünneplő és imatermünk, 2000 forintot meghaladó költséggel, csak a minap szerelgetett fel, s e jelentős alkalommal nyílt meg először. A mostani tanuló

ifjuság hálája és kegyelete jeléül a nagy alapító arcképevel, mely Barabás Miklósnak, intézetünk egykori növendékének ecsete alól került ki, közadakozásból ékesíti föl e terem homlokát.

Valóban, intézetünk egyik legnagyobb szüksége ma éppen az, hogy mind mostani, mind pedig az életbe már kilépett növendékeiben a hála és kegyelet illegszála mentől élénkebben rezegjen és adjon visszhangot azoknak buzgóságára a múltban, a kik önzetlenül, odaadással szolgálták észszel, erővel a protestáns iskolaügyet; adjon visszhangot azok áldozatkészségére, a kik az erkölcs és műveltség anyagi alapjait, ki ezerekben, ki fillérekben, rakosgatták le. Cselekvő és áldozni kész alakokat intézetünk történetének közelebbi évei is mutathatnak föl.

Azok sorából, kik intézetünk gondját, az egyházke-reület bizalma alapján, készséggel viselték, e 18 éves időszakban, három nagy halottunk volt: gróf Mikó Imre 1876-ban, báró Kemény István 1881-ben, Zeyk Károly 1885-ben.

Gróf Mikó Imre, 38 éven át főgondnokunk, ha nem volna is nemzeti és egyházi történetünk magas alakja; ha nem volna is a sepsi-szent-györgyi kollegium statora, csupán hálája és kegyelete miatt, melylyel viseltetik az enyedi kollegium iránt, hol maga is tanult és növekedett vala: méltó ez intézet hálájára és kegyeletére. Nagy reményű fiának elvesztésekor, a klaszszikai könyvtárt, melyet számára gyűjtött vala, kollegiumunknak ajándékozta. Gazdag éremgyűjteményével a kollegium 1849-ben esett ebbeli kárát pótolá helyre. Aranka György-féle modern könyvtárából 3651 darabbal könyvtárunknak főkint a hungarikumokban legérezhetőbb hézagait tölté be. Főgondnoki szerepét, bizony, a kollegiumi ügyvezetés összes tényezőinek bölcsességében, jellemében és buzgalmában, úgy viselte, mint a salamisi gálya: csak nagy munkákra szeretett szolgálni. De az intézet sorsának döntő fordulatái rendszerint az ő hatását jelzik.

Báró Kemény István 1848. óta volt főgondnokunk, s szívós erélyének és munkásságának kifejtésére a gyászos események hamar nyitottak teret. Az intézetnek romjaiból kiemelése s régi erejének visszaszerzése, anyagi fölvirágzása, az 50-es években, a Kemény István érdemeit szaporítja. Nem közönséges esze és jelleme ellenségévé tette minden tespedésnek. Idegessége, mint bátor ösztinteség, szeszélye, mint olykor alig megmagyarázható jószág, peszszimizmusa, mint javító kritika szokott tevékenysége köreiből érvényesülni. Azt tartotta, hogy csak az ifjui lélek tud önzetlenül lelkesedni; s életfilozófiája volt, gondosan óvni a maga lelkének ifjuságát. Következetes pártolója volt az ifjusági önképzőkörnek; minden évben kitűzött 8—8 arany pályadíja nem egy tehetséget ébresztett öntudatra és szenvedélyes munkakedvre. Jutalmazásainak célja szellemi önállóságra ösztönzés volt, melyre ő maga, valamint rokona Zsigmond, a Szász Károly tanítványa, már mint ez intézet tanuló eljutottak vala.

(Vége következik.)

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, július 14—15.

Az ismét két napon át folyt ülésen elnökölt fötiszt. Szász Domokos, püspök s váltogatva jelen voltak dr. Kolozsvári Sándor, Szász Gerő, Sárkány Ferenc, Székely János, Parádi Kálmán, Domokos Antal, Deák József, Bodor Antal, titkár és Szász Béla, előadó ig. tan.

Az időközben elnöki úton ellátott ügyek bejelentése és tudásul vétele után, a tanügyi előadó bemutatja a közoktatásügyi miniszter rendeletét, mely szerint jövőre a javító és pótló érettségi vizsgálatok nem csak szeptemberben és decemberben, hanem még a következő rendes érettségi vizsgálatok alkalmával is lehetők.

A szászvárosi kollegium üresen álló tornatanítói állomására, 500 frt. javadalommal, pályázatot kíván hirdetni, mit az Ig.-Tanács helybehagy.

Szász Béla, hivatkozik arra, hogy a múlt évi egyházkerületi közgyűlés, az Ig.-Tanács javaslatára, kimondta, hogy az egyházkerületi központi rendszeres segélyek, az $1\frac{1}{2}\%$ -os tőkeszerzés szempontjából, revízió alá veendő, míhez képest az Ig.-Tanács nemcsak nyilatkozattételre hívta föl az összes érdekelteket, hanem a revízió keresztülvitelére is a jövőbeli rendszeres segélyek tervezetének véleményes előterjesztésére, bizottságot is küldött ki. E bizottság meg is kezdé munkáját, a fölszólaló, azonban, úgy látja, hogy teljes eredményre ez idén még nem juthat, miután az $1\frac{1}{2}\%$ -os tőkeszerzés elvét az ideai e. konvent elfogadta ugyan, de azt, hogy a közalap egyes segélyre szorult egyházaink közül melyeknek és mennyi segélyt biztosít 32 évre, csak jövő évi ülészakán fogja megállapítani. Már, pedig, a mi központi rendszeres segélyeink közül azokat, a melyek szintén e tőkeszerzés módja szerint lesznek megállapítandók, a közalap ily természetű segélyeivel kombinációban kell megállapítanunk, mind saját erőnk korlátozottságánál fogva, mind az egyházkerületi tőkeszerzés rendszeres és tervszerű keresztülvitelének érdekében. Az előadó ig. tanácsos, tehát, úgy is, mint a jelzett bizottság elnöke, azt indítványozza, hogy a revízió halasztassék el. a f. évi közgyűlés jóváhagyásának kikérése mellett és reményében, a jövő évre, hogy akkor aztán, teljes és minden tényező kombinációba vételével megállapítható terv szerinti munkát lehessen végezni, a folyó évi rendelkezésre álló központi segélyösszegek kiosztása pedig, még ez évben, az eddigi mód és eljárás szerint történjék. Az Ig.-Tanács ez indítványt egyhangu határozattal tette magáévá s mi részünkről annál is inkább örülünk ennek, mert érdekelt egyházainknak így legalább módjuk lesz, komolyabban számot vetni magukkal és helyzetükkel, mint az idénre beérkezett jelentéseikből kitetszik, a melyekben majdnem egyhanggal odanyilatkoznak, hogy még az $1\frac{1}{2}\%$ -ot sem bírják hordozni. Már pedig, ha ebben maradnak jövőre is, aligha nem egészen ilyen természetű segély nélkül fognak maradni.

A s.-szent-györgyi kollegium Elöljárósága, a korábbi határozat értelmében, beküldte az államsegély iránt

kötendő szerződés ügyiratait, vagyon-kimutatását, normális költségvetését és a jövő tanév öt osztályhoz mért költségvetést. E szerint, a kollegiumi vagyon 165,518 frt. és az ösztöndíj- meg tápintézeti alap, s ezen kívül, 1891-en kezve, a Mikó-alap egy újabb évjáradéka is folyamathatva indulván, azon ke dve, a kollegium hozzájárulása a főgimnázium főtartásához évi 16,856 frt. lesz. E vagyonkimutatás, a számvevő fölülvizsgálata után, megállapítatik. A rendszeres (VIII. osztályos) költségvetés évi szükséglete 28,856 frt. míhez képest, a kollegium hozzájárulási jelzett összegén túl, a hiány 12,000 frt. s ezt fedezi a már megállapított, ugyanoly összegű, államsegély. A jövő évi költségvetés szükséglete, három rendes, három helyettes és egy ideiglenes tanárral, 20,156 frt., melyből a kollegium fedez 13,356 frtot s az államsegély 6800 frtot, a minek kiutalását a miniszter már a szerződés megkötése előttre megígérte. Ha pedig a szerződés még a következő tanév megnyitla előtt meg lesz kötve, a helyettesként jelzett három tanerőt a miniszter fogja kinevezni. E költségvetés is a számvevő felülvizsgálata után fog fölterjesztetni. Az Elöljáróság, továbbá, jelenti, hogy a kollegiumi épületek, ez idő szerint, megfelelnek a szükségletnek, éppen csak egy osztály-terem lesz újan berendezendő, melynek tervét és költségvetését rövid időre igéri; végül, pedig, bemutatja a jövő évben alkalmazandó tanerőkre vonatkozó tervezetet, a most alkalmazottak megtartásával, a mértani rajz korábbi tanáranak, Szalay Jenőnek, visszahívásával, egy második klasz. filologiai tanszék pályázatra bocsátásával és a f. évi kerületi közgyűlésen a történelmi s latin felekezeti r. tanári szék betöltésével. A kollegium jövőbeli szervezetének ily megállapított tervezete, egytelől, a konventi elnökség útján, a miniszterhez terjesztik, és pedig, a korábbi megállapodástól eltérve, oly értelemben, hogy a teljes intézet tizre számított rendes tanára közül a miniszter kinevezése alá, nem hat, hanem öt tartozzék s szintén öt a felekezet választása alá; másfelől a tett intézkedések az Elöljárósággal közöltetnek s a közgyűlésnek szóló előterjesztés az igazgatóra vonatkozó terv bővebb előkészítése után, fog megállapítatni.

A közoktatásügyi miniszter több kollegiumunk ügyében küld, korábbi fölterjesztések nyomán, leiratokat. Így főtartja, egy korábbi iskola-látogatója téves információja alapján, kifogását a maros-vásárhelyi 1. és 2. gimnáz. osztály hiányos voltára nézve, holott ezek is ugyanabban az újan emelt épületben vannak elhelyezve, a melyben a többi. nem kifogásolt, osztályok Nincs hát mit tenni, mint hogy ujlug fölvilágosítjuk ő nmlgát; több régi tanárunk elismerését, pedig, tudásul vesszük. A szászvárosi új torna-épület felől vett jelentést örömmel vette a miniszter, kívánja, a tisztaság érdekében, még egy szolgálka alkalmazását, több régi tanárunk jogosultságát elismeri s idegen felekezetű ottani tanulóink vallás-oktatására nézve fölvilágosítást kér, mit az igazgató tanár bekért jelentésének fölküldésével adunk meg. Végül, a kolozsvári koll. több régi tanáranak jogosultságát ismeri el.

Több kollegiumunk magánvizsgálatok iránti jelentése tudásul vétetik.

A m.-péterlaki iskola helyiségének hiányaira nézve a tanfelügyelő szót emelvén, a h. esperes fölvilágosítás adására útasított.

Főt. püspök aa. indítványozza, hogy az egyházkerületi theol. akadémia király-utcai épületében egy-két szobás lakrész rendeztesék be a kolozsvári egyetemmel kapcsolatban álló tanárképezde kiváló ref. növendékeinek szállásul és hogy a Horváth Paula-féle alapítvány jövedelméből rendszeresítsék 3—4 ötven frtos ösztöndíj, melyeket az Ig.-Tanács, a tanárképezde igazgatójának kikérendő véleménye alapján, adományozzon az érdekes pályázók közül az illetőknek. Az Ig.-Tanács helyesléssel fogadja az indítványt s útasítja a pénztárnokot és a számvévőt, hogy mind a berendezés költségeire, mind a fedezetre nézve, tegyék meg javaslatukat.

Az egeresi egyházközség számára, papi állomásának megszüntetésével, jó iskola szervezése mondatott ki korábban, a régi papi javalom, 14 hold kan. porció kivételével, a tanító fizetésére levén fordítandó. Most, az egyházközség gondozásával az inaktelki pap bizatik meg, mindaddig, míg az állomás körlelkésséggé lesz, a közalap segélyével, átalakítható; addig, a fekvő használatán kívül, 50 frt. áll. segély utaltatván ki számára; az esperes, végül, fölhivatott, hogy a templom kiigazítására nézve készítsen tervet és költségvetést.

A szinyei körlelkész köszönetet mondván megváltásáért, kéri fizetése folyóvá tételét, továbbá, 100 frt. fizetési előleg és 50 frt. úti költség kiutalását. Az Ig.-Tanács teljesíti kérését, az előleg négy 25 frtos részletben levén vizsátérítendő.

A bonchidai templom kijavításának 2054 frtra tervezett költségei, egy vállalkozó ajánlata folytán, 1400 frtra szállván, a szerződés jóváhagyatik, az egyházközség fölhivatván arra is, hogy az iskola-építés ügyét is mielőbb készítse végmegoldás alá.

A kultur-egylet megküldte a szerződés értelmében, julius 1-jére fizetendő segély-részletek félelvi összegét, visszatartva a borbereki tanító félelvi segélye fejében 25 frtot, miglen eldől Ig.-Tanácsunk ez ügyben küldött átiratának kérdése, melyben t. i. ahhoz kérte hatóságunk az egylet beleegyezését, hogy e segély 2 évi járuléka a tanítói fizetés alapjára legyen tőkésíthető, miután a borbereki pap pár év óta s addig ingyen végzi a tanítást, hogy a tanítói időközi javadalom tőkésíttessék s így a fizetés alapja megfelelő összegre emelkedhessék.

A kis-dobai egyházközség megválasztott sz.-gondnoka nem fogadta el e tisztet s ezért az egyházmegyei hatóság 20 frt. bírságra ítélte, a törvény értelmében. Az illető, szintén a törvényre hivatkozva, főlebbezett e végzés ellen s miután kimutatta, hogy más nemű közszolgálati miatt nem töltheti be ezt a tisztet is, az Ig.-Tanács föloldotta az egyházmegyei végzést.

A felső-boldogasszony-falvi pap nem teljesíti törvény-szabta köteleességét, nem járván be a községi iskolába vallás-tanításra. Az Ig.-Tanács útasítja köteleessége tel-

jesítésére s azon felül az esperesi rendelet ellen is engedtlenséget tanusítván, ügyének ez ágát, a fegyelmi vizsgálat elrendelése végett, átteszti főt. püspök aához.

A bürkösi egyházközség az egyházmegyei tanács egy végzése ellen főlebbez, s miután e végzés, vagy értelmetlenségéből, vagy számdékos félreértésből, egészen egyébre mond határozatot, mint a miről az egyházközség beadványa szólt: az egyházmegyei tanács és esperes. komoly rendreútasítás mellett, fölhivatik a beadvány érdeme szeriut való tárgyalására

A bölöni és domokosi papi díjlevelek ellátása után, még a marosi egyházmegye vizitációnális költségeinek tervezetét hagyta helybe az Ig.-Tanács.

É—n.

Az egyházmegyéből.

A n.-sajói egyházmegyéből.

A n.-sajói egyházmegye megtartotta talán utolsó rendszer tavaszi közgyűlését Besztercén; összekötte azt a néhai br. Kemény Gábor állam-főgondnok emlékére rendezett gyász-isteni tisztelettel.

A közgyűlés tagjai a besztercei ref. paplakba gyűltek össze, hol Muzsnai Károly h. esperes emelkedett szellemű megnyitó beszédében egyházmegyénk állapotának, bivatásának, nemes missziójának elmondása után a közgyűlést megnyitván, felhivta, hogy a néhai br. Kemény Gábor államfőgondnok emlékére rendezett gyászisteni tiszteletre testületileg vonuljon fel a templomba. Esperes felhívásának engedve, a gyűlés tagjai felvonultak a templomba, hol a hívek, köztük br. Bánffí Dezső főispán, egyházkerületi főgondnok, szép számmal egybegyűlve, várták az isteni tisztelet kezdetét.

Kőpataky Gyula helyi lelkész alkalmi imája után, Imre István sz.-ujósi lelkész lépett a szószékre és sikerült emlékbeszéd s azt követő utóima után a hívek elszolván, a közgyűlés a templomban folytatott.

Elintéztetett e gyűlésen 21 tárgy; melyek között legnevezetesebb volt az esperesi jelentés és az egyházmegye jövő sorsára nézve véleménykészítés végett kiküldött bizottság javaslatának tárgyalása.

A nagy gonddal összeállított esperesi jelentés, mit a közgyűlés egyhangulag egész terjedelmében jegyzőkönyvbe iratni határozott, számadatokban tünteti fel az egyházmegye és az egyes egyházközségek folytonos haladását, gyarapodását.

Az egyházmegye jövő sorsára nézve véleménykészítés végett kiküldött bizottság javaslatának tárgyalása alkalmával felolvastattak az egyházközségektől beérkezett vélemények, melyek mindenike határozottan tiltakozik azon szándék ellen, hogy a n.-sajói egyházmegye csak ideiglenesen is beolvassassék a széki egyházmegyébe. Ehez járult magának a széki esperesnek egy átiratában tett nyilatkozata, hol azt mondja, hogy ha a sajói káptalan a széki egyházmegyeihez csatoltatnék, a legnagyobb erőmegfeszítéssel sem volna képes egész munkát végezni.

Ezek alapján, a közgyűlés elhatározta, hogy feliratot intéz a mélt. áll. Igazgató-Tanács-hoz, melyben kérni fogja: hogy a közelebb tartandó főtiszt. kerületi közgyűlésen a n.-sajói egyházmegyének a széki egyházmegye közelebb fekvő egyházközségei által való kiegészítését, s ha ez nem volna lehetséges, a tervbe vett arrendirozás idejéig, in statu quo ante fenhagyását javaslatba hozni sziveskedjék.

Több más tárgy elintézése után a közgyűlés Papi Értekezletté alakult át.

Az Értekezlet első pontját Tőkés József n.-sajói lelkész felolvasása képezte. A „papi hivatásról“ olvasott fel egy értekezést. Miután azonban, mint a felolvasásból is kitűnt s maga is kijelenté, a felolvasott dolgozat csak egy részét képezi egy terjedelmesebb munkának, utasítottat felolvasó, hogy a közelebb tartandó Papi Értekezleten olvassa fel a dolgozat többi részét is, hogy így az egész munka bírálatra kiadható legyen.

Ezután, Csiki József, sófalvi segédlelkész olvasta fel „A profetizmus fejlődése Izraelben“ című értekezését. A gondosan megírt s értelmesen felolvasott munka, habár kissé

hosszúra terjedt, mindvégig lekötve tartotta a figyelmet. Csiki Józsefnek az élvezetes felolvasásért értekezlet köszönetet mondva, a munkát bírálatra kiadta Kőpataky Gyula beszerzési lelkésznek.

Ezután, hosszas vita fejlődött ki a felett, hogy az értekezleten elméleti, vagy gyakorlati dolgozatok olvastassanak-e fel? Csaknem egy óráig tartó vita után, elvül kimondott, hogy elméleti és gyakorlati dolgozatok vegyesen vétessenek fel a programmba.

Kőpataky Gyula.

T Á R C A.

Könyvismertetés. Tankönyvirás.

(Vége.)

És szerző ezen általunk is helyesnek vallott elvét, rendszeres beosztású kézikönyvében következetesen meg is valósítja, mi által meg van könnyebbítve az egész anyag gyors áttekintése is. Érdekes azon megkülönböztetés is, mely szerint a stylusnak, mint egészen subjektív természetű dolognak, nem egyszerű és szép fajait különbözteti meg hanem nyugodt és érzelmes stylusról beszél és kifejti, hogy a stylistika nem szab törvényt, valamint a nyelv törvényét sem a grammatika szabja meg, hanem csak összegyűjti azokat a törvényeket, a melyeket beszéd és írás közben követni szoktunk. Nem ismerjük szerző személyét, de a mű dicséret mesterét és mi kézikönyvéről csak elismeréssel nyilatkozhatunk, mert szerzője szerkesztése által jó munkát végezett. Éppen ezért, jó lélekkel ajánjuk e hézag pótló kézikönyvet, mint a mely célhoz vezet és sikerrel használható mindaddig, míg helyéből jobb ki nem szorítja.

Korda könyvének rövid ismertetésével végeztünk volna; de tárgyrokonság és eszmetársulás folytán, reflektálnunk kell még az 5. és 6. osztály magyarnyelvi tananyagára, kézikönyveire, és egy füst alatt, hadd, mondjuk el a tankönyvek irására vonatkozó észrevételeinket is.

Az 1887-ben tartott tanári értekezlet az 5. és 6. gimn. osztály magyarnyelvi kézikönyveire és tananyagára vonatkozólag így nyilatkozott: „a konventi tantervnek megfelelő kézikönyv ezen osztályok számára sincs, de e hiányon segítve lenne a meglevő igen jó kézikönyvekben, ha a II. pont alatt részletezett tanterv-változtatás keresztülvitetnék.“ Ez a változtatás pedig, köztudomás szerint, a drámának és a retorikának az ötből a hatodik osztályba tétele által kellett volna hogy történjék és egyházkerületünkben tényleg meg is történt. Ám, de a konvent ellene mondott a tanterv-változtatásnak, a mennyiben ez csak zavarólag hat és esetleg megnehezíti egyik iskolából a másikba való átlépést.

Igy állván a dolog, egyházkerületünkben is eltérés, vagy változtatás nélkül kell a konventi tantervet ekzekválni. És ez multhatatlanul szükségessé teszi, hogy az 5. és 6. osztály számára magyarnyelvi kézikönyvről gondoskodjunk. Hiszen, Istennek hála, sok használható kézikönyv van, mert a Névy L., Szvorényi J., Gregus, Torkos, Riedl, Verbóci, Góbi, Erődi költészet és szónoklattani kézikönyveiről csak jót lehet mondani; de beosztás tekintetében tantervünknek egyik sem felel meg és így a tanárnak folyton böngészni kell

a szétszórt anyagalmazban, ha csak tanítás közben megtartja a konventi tanterv követelte sorrendet; pedig ezt kötelessége megtartani.

A fennebb említett kézikönyvnek használható voltát azonban még egy más körülmény is megnehezíti és ez az, hogy az elméleti rész a gyakorlatitól el van különítve, sőt olykor a két oszt. tananyagának elméleti részét is három-négy külön könyvből kell összeszedgetni és így megtörténik, hogy a két osztályban a tanulónak legalább is 4—6 kötet könyvet kell drága pénzen megszerezni és még akkor is szüksége lesz az „olcsó könyvtárból“ a „tanulók olvasó tárából“ vagy „jeles írók tárából“ 10—20 füzetre, ha tisztességes eredményt akar felmutatni.

Ezen a bajon segíteni kell, mert kivált finánciális tekintetben káros és pedig a szülőkre nehezül leginkább.

Olyan kézikönyvről kellene tehát gondoskodni, a mely egyfelől a tananyag beosztása tekintetében konventi tantervünknek megfelelően és másfelől, a mennyiben egy kötet keretébe illeszthető, ölelje fel az 5. és 6. oszt. magyarnyelvi tananyagát és közöljen olvasmányokat is. Különbösen is, az olvasmányoknak nem szám, hanem alak és tartalom tekintetében kellene mintaszerűnek lenni és egymást tulszárnyalni.

Nem régen arról értesültünk, hogy dr. Beöthi Zsolt, kinek irod. történeti kézikönyve általános elterjedésnek örvend és sikerrel használható, költészet- és szónoklattant is készít: bár való volna és ne késnék vele sokáig.

Egyébiránt, nem egy embert lehetne megnevezni, ki asztala fiókjába tartja művét; de az államilag szabadalmazott tankönyv-gyártási privilegiumok e romlott korszakában, nagy merészség kell ahoz, hogy valaki csak magában és művében bizva, világ elé lépjen. Az ilyen legyen készen arra, hogy a tankönyvi egyedáruskodás megfizetett kritikussai művét még ha beválnék is, a föld saráig fogják letiporni és így munkája nem csak hogy kárba vesz, hanem anyagilag is belebukik és e mellett magát országosan meghurcoltatja.

Ha, azonban, egyházkerületünk, bizva önerejében, és saját embereiben, megbízás útján gondoskodnék a gimnáziumi kézikönyvekről: akkor az erélyes támogatás és kilátásba helyezett siker csak éleszthetné az arra való egyének munkakedvét.

Protestáns.

KÜLÖNFÉLÉK.

== Mind sűrűbben hangoztatják, hogy a pápa el van határozva, elhagyni Rómát, például, ha háboru ütne ki, melynek, szerinte, természetes következménye lenne, hogy

Olaszországban forradalom ütne ki és így még élte sem volna biztosítva, annál kevésbé védhető, és szolgálhatná az egyetemes katolicizmus érdekeit. A menhely Spanyolország lenne, vagy valamelyik spanyol sziget. Sokszor beszéltek már ilyes eshetőségekről, az olasz-egység óta és sokat foglalkoznak még beszélni; és az istentelen(!) olasz királyság még sem hajlandó, visszaadni ő szentségének világi birtokait. Mi azt hisszük, hogy elmenni könnyű lesz; de aztán oda visszatérni, lesz egy kicsikét bajos, ha nem lehetetlen. Hát, meggondolják a Vatikánban ezt a dolgot kétszer is. míg egyszer megtennék, mert mint ha kihangzanék ama régi mondásuk: „Sint, ut sunt, aut non sint!“ Mert az a Rómából való elhurcolkodás hát ha visszaidézné azokat az időket, mikor három pápa is volt; vagy siettetné annak bekövetkezését, hogy egyre sincs szükség. A miképpen hogy egyáltalában nincs is!

= Egy francia lap, a „Gaulois“ azt a bolondos hírt röpitette világgá, hogy I. Vilmos özvegye, Augusztá császárné, a katolikus hitre tért. Elbeszélte, hogy erre mindenki el lehetett készülve, mert a császárné több mint husz éve, különös előszeretettel viseltetett a katolicizmus iránt; hogy unokája, II. Vilmos előre értesített, hogy Radzivil herceg és Nesselrode gróf voltak a tanúk, kik mind a ketten nagy katolikusok, és így tovább. Hogy egy majdnem második gyermekséget ért öreg asszony, ha bár császárné is, ilyet megtehesen, azt valószínűnek tartjuk; de mivel francia lap mesélte el, és mert a kath. lapok még eddig nem dicsőkedtek el vele, vagy legalább is nem csaptak nagy port: az egész dolog olyannak tűnik fel, hogy csupán nyári vadkacsa az egész hír. (Meg is cáfolták. Szerk.)

= Detrád-Széplakon, a görgényi egyházmegyében, f. hó 21-én történt meg a papválasztás, holott, a mint hallottuk, 70 szavazattal 40 ellenében, tehát harminc szavazattal több soggel, megválasztott, jelenleg kolozsvári segéd-pap, Pap Lajos. Szívből óhajtuk, hogy legyen Istennek áldása a választókon és a választottan, hogy sikerrel munkálhassék Istennek országát.

= Hálas köszönet. Szomorú tüzesetem enyhítésére nagytiszt. Deési Gyula, ev. ref. esperes urtól még június 24-én a következő nemes adományt vettem. Adakoztak: a gy.-vásárhelyi ev. ref. egyház 2 frt 40 krt., t. Szakács István ur 2 frtot, a zentelki ev. ref. egyház 1 frtot, t. Mihály Elek ur 2 frtot, összesen 7 frt. 40 krt. A szives adakozók jó indulatjukért vegyék Isten áldását! Túre, jul. 18-án, 1889. Balázs István, túrei ev. ref. pap.

Bűnügyi kimutatás felekezetek szerint. Érdekes kimutatást közölnek a lapok. Eszerint, az elmúlt évben elítéltek: király-sértésért: 12 r. kath., 1 gkath., 1 gkel., 1 evang., 2 ref. és 1 izr.; pénzhamisításért 5 r. kath., 1 g. kath., 1 gkel., 3 ev., 3 ref. és 1 izr.; batóság elleni erőszakért: 61 r. kath., 2 g. kath., 5 ev., 10 ref., és 9 izr. magánosok elleni erőszakért: 7 r. kath., 3 ev. és 1 izr.; hamis tanuzás,

hamis eskü és hamis vád miatt: 8 r. kath., és 9 izr.; magzatelhajtásért: 2 r. kath. 1 ev. és 1 izr.; párviadal vétsége miatt: 7 r. kath. és 1 izr.; súlyos testi sértés miatt; 59 r. kath., 2 gkath., 1 g. kel., 6 ev., 7 ref. és 6 izr.; lopás miatt: 369 r. kath., 1 gkath., 1 g. kel. 32 ev., 36 ref. és 92 izr.; sikkasztás, zártörés és hűtlen kezelésért: 129 róm. kath., 4 g. kel., 13 ev., 15 ref. és 59 izr.; orgazdaság és bűnpártolásért: 56 r. kath., 1 g. kath., 2 ev. 1 ref. és 27 izr.; csalásért: 17 r. kath., 1 ev., 3 ref. és 20 izr.; uzsora vétségéért: 2 r. kath., 1 ev., 1 ref. és 7 izr.; csalárd bukás miatt: 4 r. kath., 1 ev., és 20 izr.; okirat-hamisításért: 15 r. kath., 1 g. kel., 1 ev., 3 ref. és 4 izr.

Nyilvános köszönet és számadás.

(Folytatás.)

Péchy Árpád, lelkész, gyűjtőívén adakoztak: Dr. Kein Adolf 5 frt. Rideli Ferenc 5 frt. Dr. Novák Rezső 3 frt. Bede Imre 3 frt. Fekete Miklós 3 frt. Kändler 1 frt. Maugs Gyula 3 frt. Rideli József 3 frt. Lendvay Sándor 2 frt. Gräser 1 frt. Kreutner 1 frt. Sárosy Albert 1 frt. Scherer Konrád 1 frt. Budai Gábor 1 frt. Benedek Lajos 50 kr. Dr. Riger 1 frt. Both Názár 1 frt. Háas Ferenc 1 frt. Schpitzhitli Zsigmond 1 frt. Cseh Károly 50 kr. Fazekas Ferenc 20 kr. Pap László 35 kr. Huch Antal 1 frt. Pap György 1 frt. Holbein 50 kr. N. N. 50 kr. Jenik Béla 1 frt. M. Schmidt 1 frt. Henter Frigyes 2 frt. Gr. Haller Jenő 10 frt. Báró Radák Ádám 10 frt. Báró Radák Ádámné 20 frt. Péchy Árpád, lelkész, 4 frt 3 kr. Ábrahám Márton 10 kr. Sós Károlyné 50 kr. Nagy Lajos, törv. elnök, 1 frt. Réti István 20 kr. Összesen 91 frt. 38 kr.

Szabó Mózes gyűjtőívén adakoztak: Szabó Mózes 50 kr. Dániel Róza 50 kr. Patruban Mariska 50 kr. Özv. Horváth Sándorné 1 frt. Andrásy Géza 20 kr. Kovács Sándor, tanfelügyelői tolnok 2 kr. Nyárády Lajos 50 kr. Összesen 3 frt 22 kr.

Szász Lajos gyűjtőívén Kolozsvárt adakoztak Szász Domokos, püspök ur ő méltósága 5 frt. Herepei Gergely, lelkész, 1 frt. Nemes János, jószág ig. 1 frt. Puskás János, birtokos, 5 frt. Gr. Vas Otília 1 frt. Hochstein Tivadar, birtokos 2 frt. Szili Alajosné, birt., 1 frt. Rucska János, kereskedő, 1 frt. Rucska Lajos, szmt. 1 frt. Simon Elek, iparos, 50 kr. Dr. Csernátoni Gyula, tanár, 50 kr. Névtelen kálv. 50 kr. Özv. Fekete S.-né 5 frt. Szigeti Miklósné, ezredesné, 5 frt. Br. Bánffy Kata 10 frt. Gróf Telekiné 1 frt. Bethlen Ilona grófné 1 frt. Br. Bánffyné 1 frt. Jánki Demeterné, iparos, 1 frt. Kiss Sándor, ig. tanár 1 frt. Szilágyi Béla, jószág ig. 1 frt. Hajdu Jánosné iparos 50 kr. Rác János, iparos, 50 kr. Pataki Lajosné 1 frt. Nagy Gábor, vendéglős, 1 frt. Lőrinc József, vendéglős, 1 frt. Ifj. Varga Dani, kereskedő, 50 kr. id. Varga Dániel, birt. 1 frt. Kaló Péter, házbirt. 50 kr. Cink Jánosné, iparos, 1 forint. (Vége következik.)

HIVATALOS RÉSZ.

1734—1889.

FELHÍVÁS.

Minden anyakönyv-vezető lelkészünkhez s minden hadkötelezett tanítóhoz.

A pápai theol. akadémia rendes tanára, Révész Kálmán, aa. egybegyűjtve és magyarázatokkal ellátva, kiadta: „Az új védtörvény és útastítás lelkészeket, papnövendékeket, tanítókat és tanítójelölteket illető szakaszait,“ mely munkájának egy példányát ismeretetés végett, megküldötte.

A kiadott számos és gyakori változtatásokat, különböző időkben módosított védtörvényeknek és azzal kapcsolatos útastításoknak egybegyűjtése s rendszeres összefoglalása, felette megkönnyíti az anyakönyv vezetésére kötelezett lelkészek nagy felelősséggel járó kötelességeinek pontos és szabatos teljesi-

tésére, valamint a papnövendékek és tanítójelölteknek nyújtott jogkezdvcsmények fentartására, szükséges lépések megtételére a tájékozottság megszerzését: miért is ezen hézagot pótló munkát melegen ajánljuk lelkész és tanító atyánkfiai figyelmébe.

Ára, bérmentes küldéssel, 30 kr., mely összeg postalványon szerzöhez, Pápára küldendő.

Az erd. ev. ref. egyházker. Ig.-Tanácsától, Kolozsvárt, 1889. év, július hó 6-án.

Bodor Antal,
titkár.

Szász Domokos
ref. püspök, mint elnök.

1723—1889.

KÖRÖZVÉNY

valamennyi ref. kollegium m. tt. Elöljáróságának.

A közoktatásügyi m. kir. miniszter ur f. évi május hó

12-én, 17,725. sz. alatt kelt leiratban tudatja, hogy miután a középiskolai törvény s az érettségvizsgálati utasítás 27. §-ában a javító érettségi vizsgálatokra nézve megszabott időköz csak minimumnak tekintendő, nincs akadály arra nézve, hogy valamely tanuló, ki a tanév végén megejtett érettségi vizsgálatok alkalmával megbukik s a javító érettségvizsgálati terminusokat elmulasztja, a rákövetkező tanév végén tartatni szokott rendes érettségi vizsgálatok alkalmával még javító érettségi vizsgálatra bocsáttassék. Ha azonban az időköz egy évnél továbbra terjedne, az engedély megadását a közoktatástügyi m. kir. miniszter ur magának tartja fenn.

A miről a kollegiumok m. tt. Elöljáróságai tudomásvétel és mihez tartás végett értesítettek.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Ig.-Tanácsától. Kolozsvártt, 1889. július hó 11-én.

Parádi Kálmán,
tantügyi-előadó.

Szász Domokos,
erd. ref. püspök, mint elnöb.

1840—1889.

PÁLYÁZAT

rendes tanári állásra.

A sepsi-szent-györgyi ev. ref. Székely-Mikó-kollegiumhoz a f. évi egyházkerületi közgyűlésen rendszeresítendő tanszékre pályázat hirdettetik. E tanszék tárgycsoportja a történelem és latin nyelvtan.

Fizetés 1200 frt. 200 frt. lakpénz, vagy természetben lakás; egy, esetleg két izben 100 frt. ötödéves pótlék.

A megválasztandó tanár köteles leendő, állását a megválasztás után haladéktalanul elfoglalni; köteles tagja leendő a helyi tanárok nyugdíj-, valamint az erd. ev. ref. tanárok özvegy-árvai gyámintézetének.

Pályázni óhajtok vallásukat, életkorukat, végzett tanulmányaikat, tanári képesítettségöket, valamint eddigi szolgálatukat feltüntető okmányokkal felszerelt folyamodványukat az erd. ev. ref. egyházkerület Ig.-Tanácsához, folyó évi aug. hó 31-ig nyújtsák be. Csak ev. ref. vallásuk pályázhatnak.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Ig.-Tanácsának, Kolozsvártt, 1889. július hó 14-én tartott üléséből.

Parádi Kálmán,
tantügyi-előadó.

Szász Domokos,
erd. ref. püspök, mint elnök.

1072—1889.

PÁLYÁZAT

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a szilágy-szolnoki egyházmegyébe kebelezett szász-móni egyházközség kántor-fitanitói állomására ezennel pályázat nyittatik

Javadalma: kerttel ellátott tisztességes lakás és egyházhatalósági becslés szerint, 300 frt.

Pályázati határnap aug. 15. Folyamodványok nagy. Nagy László, esperes aához küldendők, Szilágy-Somlyóra.

Kolozsvártt, 1889. jul. 23.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

1073—1889.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a szilágy-szolnoki egyházmegyébe kebelezett szász-móni egyházközség kántor-fitanitói állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalma: kerttel, melléképületekkel ellátott tisztességes lakás és egyházhatalósági becslés szerint, 427 frt 5 kr.

Pályázati határnap aug. 15. Folyamodványok nagy. Nagy László, esperes, aához küldendők, Szilágy-Somlyóra.

Kolozsvártt, 1889. jul. 23.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

80—1889. PÁLYÁZAT TANÁRI ÁLLÁSRA.

A sepsi-szent-györgyi ev. ref. Székely-Mikó-kollegiumnál a jövő 1889 90-ik iskolai évre egy helyettes-tanári állásra pályázat hirdettetik. Tanítandó tárgyak lesznek a latin- és görög-nyelvtan.

Fizetés 800 (nyolcszáz) forint és 200 (kétszáz) forint lakpénz. Ha az államsegély ügyében a szerződés az állam-

kormányval megkötetik, e tanszék választás útján rendes tanárral fog betölteni, mely esetben a fizetés 1200 (egyezerkétszáz) frt leendő és 200 (kétszáz) forint lakpénz, vagy természetben lakás; egy, esetleg két izben 100 (egyszáz) frt. ötödéves pótlék.

Pályázni óhajtok kellőleg felszerelt folyamodványukat folyó év augusztus hó 10 ig az ev. ref. Székely Mikó kollegium Elöljáróságához S.-Szent-Györgyre nyújtsák be. Csak ev. ref. vallásuk pályázhatnak.

Az ev. ref. Székely-Mikó kollegium Elöljáróságának S.-Szent-Györgyön, 1889. július 7-én tartott üléséből Bodor Tivadar s. k., gondnok. Bodor Domokos s. k., jegyző.

88—1889.

PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

A dr. Szotyori-féle ösztöndíjra (190 frt.) az 1889—90-ik iskolai évre pályázat hirdettetik.

Folyamodhatnak: 1. Első sorban azon theol. akadémiát végzett ifjak, a kik valamely külföldi egyetemen theologiai tanulmányaikat folytatni akarják s a dr. Szotyori József, vagy neje, Marusi Anna, vérokonosságához tartoznak, bármelyik intézetben végezték is eddigi tanulmányaikat.

2. Azon ifjak, a kik theologiai tanulmányaikat a nagyenyedi theol. akadémiában végezték; külföldi egyetemen folytatni akarják s elvégzett tanulmányaikkal mellett, vagyotalan állapotukat is hitelesen bizonyítani tudják. A megnyert ösztöndíj élvezete ezen alkalommal két évig tarthat.

Folyamodások f. évi július 31-ig a Bethlen-főiskola Igazgatóságához nyújtandó be. Nagy-Enyed, 1889. július 16. Makkai Domokos, rektor-professor.

PÁLYÁZAT.

A szászvárosi ev. ref. Kún-tanoda főgimnáziumánál ujon szervezett, 500 frt. évi fizetéssel ellátott tornatanitói állomásra ezennel pályázat hirdettetik. Nevezett állomás egyelőre ideiglenesen töltetik be. Oly pályázók, kik vivni is tudnak, előnyben részesülnek. A megválasztott köteles lesz a tornát a gimn. és négy elemi oszt. növendékeinek a törvényben előirt órákon tanítani. Pályázni kívánók, felszerelt folyamodványukat, nevezett intézet Igazgatóságához, folyó év aug. 15-ig annyival inkább küldjék be, mert később érkező folyamodások tekintetbe nem vétetnek. Szászváros, 1889. jul. 18-án. Dósa Dénes s. k. ig.-tanár.

PÁLYÁZAT.

A szászvárosi ev. ref. Kún-tanoda főgimnáziumánál a rajz- és szépírást-tanári állomás, melylyel a teljes államsegély folyósítása után 1000 frt évi fizetés lesz egybekötve, egyelőre 800 frt. évi fizetés mellett, helyettes-tanárral töltetik be. Pályázni kívánók felkéretnek, hogy felszerelt folyamodványukat, folyó évi aug. 20-ig, az Igazgatósághoz annyival inkább küldjék be, mert később érkező folyamodások tekintetbe nem vétetnek. Szászváros, 1889. július 22-én. Dósa Dénes, ig. tanár

133—1889

MEGHÍVÓ.

A sepsii ref. egyházmegyében f. évi május 23-án tartott Papi Értekezlet megbízása következtében van szerencsém az Értekezlet t. t. tagjait folyó július hó 29-én délelőtt 10 órakor Sepsii-Szent-Györgyön a Mikó-tanoda nagytermében tartandó Papi Értekezletre meghívni.

Az Értekezlet tárgyai: elnök választás és a „Protestáns Közlöny” folyó évi 19-ik számában közölt meghívóban már jelölt tárgyak.

Nagy-Borosnyón, 1889. július 18-án. Zágoni Pál, papiértekezleti alelnök.

Felelős szerkesztő és kiadó: SZÁSZ FERŐ.

Nyomatott Fejér Vilmosnál, az ev. ref. főtanoda nyomdájában, Kolozsvártt.